

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Diplomová práce

2021

Markéta Setínská

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra primární a preprimární pedagogiky

Diplomová práce

Markéta Setínská

REGIONÁLNÍ VLASTIVĚDA A JEJÍ VYUŽITÍ NA

1. STUPNI ZÁKLADNÍ ŠKOLY – KROMĚŘÍŽ

Olomouc 2021

Vedoucí práce: Mgr. Alena Vavrdová, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů, literatury a internetových zdrojů.

V Kroměříži dne 1. 4. 2021

.....

Markéta Setínská

Poděkování

Ráda bych poděkovala skvělé paní vedoucí, Mgr. Aleně Vavrdové, Ph.D., za vstřícný přístup, cenné rady a její čas, který mi věnovala. Dále děkuji všem ředitelům základních škol, kteří mi umožnili realizovat výzkumné šetření a také jejich žákům za svědomité vyplnění didaktických testů. V neposlední řadě děkuji svému příteli a rodině za podporu v celém studiu a při psaní diplomové práce.

OBSAH

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	11
1 REGIONÁLNÍ VLASTIVĚDA	12
1.1. Region.....	12
1.2. Regionalismus.....	12
1.3. Regionalizace	13
1.4. Regionalistika	13
1.5. Regionální prvek.....	13
1.5.1. Dělení regionálních prvků	14
1.6. Regionální vlastivěda v primárním vzdělávání.....	14
1.7. Historický pohled na vyučování vlastivědy	14
2 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	16
2.1. Charakteristika rámcového vzdělávacího programu.....	16
2.2. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělání	16
2.2.1. Klíčové kompetence	16
2.2.2. Vzdělávací oblasti RVP ZV.....	17
2.3. Charakteristika vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět.....	18
2.3.1. Členění vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět	18
2.3.2. Cílové zaměření vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět.....	19
2.3.3. Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru.....	20
2.4. Vlastivěda ve výuce na 1. stupni ZŠ.....	25
3 ŽÁK NA 1. STUPNI ZÁKLADNÍ ŠKOLY	27
3.1. Charakteristika a základní specifika dítěte školního věku.....	27
3.2. Psychický a sociální vývoj dítěte na 1. stupni ZŠ.....	29

3.2.1. Poznávací procesy	29
3.2.2. Jazykové kompetence	31
3.2.3. Emoční vývoj	32
3.2.4. Socializace	32
3.2.5. Autoregulační mechanismy	33
3.2.6. Dětská osobnost a sebepojetí	33
3.3. Tělesný vývoj dítěte na 1. stupni ZŠ.....	34
4 CHARAKTERISTIKA MĚSTA KROMĚŘÍŽE.....	35
4.1. Zlínský kraj	35
4.2. Základní popis města Kroměříže	36
4.3. Historie města	38
4.4. Významné památky a budovy města	39
4.5. Další zajímavá místa na Kroměřížsku	46
4.6. Kultura a tradice města	49
4.7. Významné osobnosti města	51
EMPIRICKÁ ČÁST	53
5 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	54
5.1. Formulace cílů a stanovení předpokladů	54
5.2. Výzkumná metoda	55
5.2.1. Didaktický test	55
5.2.2. Charakteristika aplikovaného didaktického testu	56
5.3. Charakteristika výzkumného vzorku respondentů.....	57
5.4. Předvýzkum	59
5.5. Organizace a průběh výzkumného šetření	60
6 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	62
6.1. Hromadné výsledky didaktického testu	62
6.1.1. Celková úspěšnost v didaktickém testu	62
6.1.2. Srovnání výsledků zkoumaných škol	63

6.1.3.	Výsledky didaktického testu všech respondentů	63
6.1.4.	Srovnání výsledků didaktického testu mezi chlapci a děvčaty	64
6.1.5.	Srovnání výsledků didaktického testu žáků podle místa bydliště.....	66
6.1.6.	Shrnutí výsledků didaktického testu žáků podle věku.....	67
6.2.	Výsledky jednotlivých položek	68
7	SHRnutí VÝSLEDKŮ	83
7.1.	Potvrzení platnosti předpokladů	83
7.2.	Shrnutí výzkumného šetření	85
7.3.	Navrhovaná doporučení	86
	PRAKTICKÁ ČÁST	88
8	CHARAKTERISTIKA PRAKTICKÉ ČÁSTI.....	89
8.1.	Zásobník pracovních listů a didaktický her	89
	ZÁVĚR.....	90
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	92
	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	96
	SEZNAM OBRÁZKŮ.....	97
	SEZNAM GRAFŮ.....	98
	SEZNAM TABULEK	99
	SEZNAM PŘÍLOH.....	100
	PŘÍLOHY	101
	ANOTACE.....	132

„Město Kroměříž, to je hudba. Každý detail architektury jako by byl kusem notového záznamu a celek skloubený z těchto detailů vyznívá v symfonii, která oblažuje vnímavé srdce.“

Jaromír Tomeček z knihy Lásky

Rodák z Kroměříže

ÚVOD

Místo, kde žijeme a které často považujeme za náš domov, je hlavním původcem pro vytvoření jakéhokoliv vztahu ke svému regionu. Tato skutečnost se týká každého z nás, jelikož každý člověk po nějakou dobu přetrvává na jednom konkrétním místě. Co se týče mé osoby, celý život bydlím ve městě Kroměříži a ráda bych zde zůstala i nadále. Je dost pravděpodobné, že můj vztah k regionu Kroměřížsko je nadmíru kladný z toho důvodu, že se jedná o můj domov, který se pojí s velkým počtem krásných vzpomínek. V budoucnu bych ráda svůj pozitivní vztah a nabyté vědomosti o regionu předávala dále žákům na základních školách. Z tohoto důvodu se ve své diplomové práci zabývám problematikou na téma „Regionální vlastivěda a její využití na 1. stupni základní školy – Kroměříž“.

Velmi často se v dnešní době setkáváme s tím, že žáci základních škol nemají všeobecný přehled o městě, v němž žijí. V této technické době, kdy bohužel i vyučování často probíhá formou online výuky a platí zákazy vycházení, bývá pro učitele obtížné informovat žáky, ideálně praktickou formou výuky, o regionální tematice. Podle mého názoru je toto téma velmi aktuální a považuji za důležité, aby pedagogové i rodiče dbali na předávání těchto základních regionálních vědomostí své mladší generaci.

Hlavním cílem této diplomové práce je shrnout základní informace o městě Kroměříži, zjistit a následně mezi sebou srovnat úroveň regionálních vědomostí žáků pátého nebo šestého ročníku dvou vybraných základních škol v Kroměříži a vytvořit soubor pracovních listů s regionální tematikou. Ke splnění hlavního cíle nám pomohou takzvané dílčí cíle, bez nichž by nebylo možné splnit primární cíl. Dílčí cíle se budou zaměřovat na vytvoření nestandardizovaného didaktického testu, jeho vyplnění žáky, následně celkovému vyhodnocení a tím zjištění úrovně vědomostí konkrétních žáků o jejich regionu.

Diplomová práce je rozdělena na tři části, které jsou pojmenovány jako část teoretická, empirická a praktická. Tyto části jsou dále přehledně členěny do osmi kapitol.

Teoretická část má za cíl charakterizovat základní informace regionu Kroměřížska. Tato část je rozdělena do čtyř kapitol, bez nichž by nebylo možné osvětlit danou problematiku. První kapitola s názvem Regionální vlastivěda nás seznamuje se základními pojmy, které se týkají zadaného tématu a jsou jeho nutnou součástí sloužící k celkovému pochopení. Druhá kapitola diplomové práce charakterizuje Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání a jeho začlenění ve vlastivědném vyučování. Třetí kapitola je věnována hlavnímu a nejdůležitějšímu subjektu, kterým je žák na 1. stupni základní školy. Z poznatků kapitoly vycházím v celém

výzkumném šetření a současně respektuji individuální zvláštnosti této věkové skupiny. Poslední kapitola teoretické části se orientuje na Zlínský kraj, v němž město Kroměříž leží. Dále na základní charakteristiku, historii města, významné památky a budovy, zajímavosti, kulturu, tradice a významné osobnosti města Kroměříže. Žáci pátého nebo šestého ročníku by měli disponovat základními vědomostmi o městě, ve kterém žijí. Z těchto primárních informací budeme vycházet v didaktickém testu pro žáky pátého nebo šestého ročníku. Tato kapitola je doprovázena vlastními fotografiemi.

Primárním cílem empirické části je zjistit a následně srovnat úroveň regionálních vědomostí žáků pátého nebo šestého ročníku dvou vybraných základních škol v Kroměříži. Empirická část se člení na tři kapitoly, které se zaměřují na charakteristiku a výsledky výzkumného šetření. Pátá kapitola pojednává o základní charakteristice výzkumného šetření, o výzkumné metodě a vzorku respondentů. Další kapitola je orientována na výsledky jednotlivých položek a hromadné výsledky výzkumného šetření, jež jsou shrnuty do grafů a tabulek. Poslední kapitola empirické části se zabývá shrnutím výsledků a potvrzením platnosti předpokladů.

Praktická část si klade za cíl vytvořit zásobník pracovních listů a didaktických her s regionální tematikou města Kroměříže. Pracovní listy mohou posloužit pedagogům vlastivědy k upevnování získaných vědomostí zábavnou formou.

Završení diplomové práce je složeno ze seznamů použité literatury, zkratk, obrázků, grafů, tabulek a příloh, které jsem ve své práci použila. V přílohách najdeme didaktický test a zásobník pracovních listů a didaktických her.

TEORETICKÁ ČÁST

1 REGIONÁLNÍ VLASTIVĚDA

První kapitola diplomové práce se zabývá vymezením základních pojmů, které se týkají zadaného tématu a jsou jeho nutnou součástí pro pochopení celkové problematiky.

1.1. Region

Termín region můžeme odvodit z latinského základu „reg“, což v porovnání s jinými slovy a jinými jazyky je dosti běžná záležitost, především z důvodu historicko-společenského kontextu, a to v přejímání odborných názvů z latinského jazyka do dalších světových jazyků. (Bartoš, 2004, s. 21).

Pokud chceme objektivně definovat pojem region, hovoříme o území a také o obyvatelstvu, které v této oblasti žije, a z toho důvodu pro ně termín region představuje synonymum od slova domov. (Holub, 2007, s. 63).

Bartoš (2004, s. 31) také definuje region jako *„souhrn reálně existujících skutečností a vztahů, které jsou jako strukturální systém rozprostraněny a mají vztah k určitému ohraničenému území, jsou kvantitativně seskupeny či kvalitativně specifikovány uvnitř vlastního území, takže se tak či onak odlišují od jiných územně vymezených oblastí.“*

Akademický slovník cizích slov uvádí region jako *„geopoliticky vymezenou oblast, kraj či území.“* (Petráčková, 1995, s. 653).

Pokud chceme dále zkoumat pojem region, musíme klást důraz na další přístupy a hlediska, která tento pojem definují i v jiném slova smyslu. Mezi jednotlivá hlediska patří přístup *„geografický, ekonomický, kulturní, jazykovědný, historicko-administrativní a správní.“* (Holub, Krejča, 2007, s. 84).

Tematika regionu ve vyučování vlastivědy na prvním stupni základní školy vyžaduje od učitele všeobecný přehled a dostačující znalosti o regionálních prvcích. Učitel tyto prvky dále předává žákům, a tím splňuje didaktickou zásadu vědeckosti. (Vavrdová, 2009).

1.2. Regionalismus

Pojem regionalismus vysvětluje Slovník cizích slov ve dvou různých významech. Z prvního pohledu je pojem regionalismus označen jako hnutí či úsilí zaměřené na specifický

region nebo území. Druhý význam plyne z jazykové sféry, kdy se pojmem regionalismus označuje regionální prvek nebo jev objevující se převážně v jedné dané oblasti. Jako příklad Klimeš uvádí nářečí, se kterým se setkáváme pouze v určitých regionech. (Klimeš, 2005).

Vebrová (2006, s. 287) pojem regionalismus uvádí jako „*úsilí o větší nezávislost (samostatnost) oblastí, lokálně patriotické tendence, umělecké hnutí zaměřené tématem i dosahem na danou oblast.*“

1.3. Regionalizace

Regionalizaci můžeme definovat jako „*činnost směřující k vymezení regionů a zpracování informací o rozmístění předmětů a jevů na zemském povrchu.*“ (Brychtová, 2006, s. 40).

Termínem regionalizace tedy rozumíme orientaci a specializaci na rozčleňování regionů, a to podle specifík, zvláštností a odlišností daných oblastí. (Vebrová, 2006, s. 287).

1.4. Regionalistika

Regionalistika je základem regionálních věd a zaměřuje se na vzájemné vztahy, souvislosti a děje mezi regiony. Regionalistika se věnuje a současně uskutečňuje regionální výzkumy. Tyto výzkumy vystihují jednotlivé regiony. Při jednotlivé charakteristice regionu vymezuje fyzicko-geografické podmínky, a to konkrétně polohu a rozlohu regionu. Dále charakterizuje socioekonomické podmínky, které se týkají obyvatelstva, hospodářství, dopravních a sociálních služeb. (Brychtová, 2006).

1.5. Regionální prvek

Dalším důležitým a základním pojmem, který se v regionální vlastivědě nejvíce vyskytuje, je regionální prvek. Podle Vavrdové (2009, s. 55) můžeme regionální prvek chápat jako „*doklad společensko-ekonomického dění spolu s přírodními jevy, jež blíže charakterizují a dokumentují zvláštnosti určité oblasti.*“

S regionálními prvky souvisí i přídavné jméno regionální, které je ve Slovníku cizích slov vysvětleno jako synonymum ke slovům krajový či oblastní, jenž se orientuje pouze na danou oblast. V širším měřítku se pojem regionální může týkat i určité oblasti světa. (Klimeš, 2005).

1.5.1. Dělení regionálních prvků

Podobně jako u regionu můžeme dále členit regionální prvky do několika oblastí podle toho, jak uvádí Vavrdová (2009, s. 55–56):

- Geografické prvky, do kterých zařazujeme geomorfologické, vodní a přírodní útvary.
- Sociální prvky se vyznačují sociálními rozdíly průmyslové a zemědělské oblasti.
- Populační prvky se zaměřují na populaci lidí, plány a mapy daných oblastí.
- Ekonomické prvky jsou dány převážně hospodářstvím v dané oblasti.
- Komunikační a kulturní prvky, jak už z názvu vyplývá, se zabývají lidskou kulturou.

1.6. Regionální vlastivěda v primárním vzdělávání

Regionální vlastivěda je ukotvena ve výchozím dokumentu primárního vzdělávání, a to v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání (dále jen RVP ZV), který je detailněji popsán v následující kapitole. Tento dokument vymezuje hlavní cíle, vzdělávací oblasti a klíčové kompetence. Regionální vlastivěda se v primárním vzdělávání objevuje nejčastěji ve vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět, konkrétně tedy v předmětu vlastivěda. V regionální vlastivědě je nutné se držet zásady posloupnosti a postupovat od blízkého ke vzdálenému. To znamená seznamovat žáky s jejich domovem a blízkým okolím, dále se zaměřovat na město či obec, až ke všem regionům jejich rodné země. (Vavrdová, 2009).

1.7. Historický pohled na vyučování vlastivědy

Historie vlastivědného vyučování je spojena s častými proměnami, které se neustále projevovaly se změnou společnosti. Vyučování vlastivědy bylo již od počátků věků považováno za důležitý prvek vzdělávání. V prvních počátcích společnosti neměla vlastivěda

vytyčen svůj vlastní obor, nicméně je přítomna už u prvobytně pospolné společnosti ve formě poznávání svého blízkého okolí. V dalším období takzvané otrokářské společnosti pozorujeme postupné rozčleňování lidí na vrstvy. Vzdělání tedy záviselo na postavení člověka ve společnosti. Čím vyšší vrstva, tím vyšší vzdělání si jedinec mohl dovolit. Přesuneme-li se dále do antického Řecka a Říma, zjišťujeme, že z těchto poznatků a vědomostí vycházíme a čerpáme i v dnešní době. Ve středověku bylo hlavním učením a výchovou náboženský směr křesťanství, a vše s ním spojené.

Za významného představitele období renesance považujeme Jana Ámose Komenského a jeho pojetí didaktických zásad, kterými se řídí pedagogové po celém světě až do dnešních dnů. Z reformy za vlády Marie Terezie je důležité zmínit zásadní reformu povinné školní docházky, při níž pozorujeme postupné zavádění vlastivědy do systému učiva. Z této pohnutky vychází dílo *Knihy metodní* od Johanna Ignáze Felbigera, podle níž se žáci ve školách mají seznamovat s učivem zeměpisu a dějin rodné země.

Na počátku 20. století se pro začleňování vlastivědy do systému vyučovacích předmětů rozvinula dvě hnutí, která byla zaměřena převážně na naukový nebo naopak psychologický přístup. Za vydání nových osnov, učebnic a za celkově nový přístup k předmětu vlastivěda se zasloužil Norbert Černý. Jako dalšího významného představitele můžeme uvést Otokara Chlupa. Od roku 1953 se postavení vlastivědy v systému vyučování příliš nezlepšilo a během několika let se její pozice měnila v závislosti na politicko-společenské situaci. Od roku 1989 dochází ke změnám školského systému a celkového pojetí vlastivědy, které pokračuje až do současnosti. (Vavrdová, 2003).

2 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Druhá kapitola diplomové práce charakterizuje výchozí dokument základního vzdělávání a jeho začlenění ve vlastivědném vyučování.

2.1. Charakteristika rámcového vzdělávacího programu

Rámcové vzdělávací programy vycházejí z Národního programu vzdělávání, který vytváří Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Tyto rámcové vzdělávací programy se dále specializují na další stupně vzdělávání podle toho, jak jsou uvedeny v celém názvu školského zákona č. 561/2004 Sb.

Podle školského zákona předkládá rámcový vzdělávací program „*konkrétní cíle, formy, délku a povinný obsah vzdělávání, a to všeobecného a odborného podle zaměření daného oboru vzdělávání.*“ (Školský zákon, č. 561/2004 Sb., § 3).

2.2. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělání

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání se zkratkou RVP ZV, kterou dále budeme v této práci používat, byl poprvé zaveden ve školním roce 2007/2008. Hlavním záměrem RVP ZV je stanovit klíčové kompetence, tedy soubor dovedností a vědomostí pro celoživotní učení, které musí žák splnit na konci každého období a pokračovat tak až do konce základního vzdělání. RVP ZV zahrnuje „*dlouhodobé cíle, vymezuje pojetí oblastí vzdělávání, cíle a obsah jednotlivých oblastí a oborů vzdělávání, očekávané kompetence. Stanovuje nezbytné učivo v jednotlivých oborech vzdělávání (podle charakteru oblasti vzdělávání a činnosti žáků) vedoucí k získání očekávaných kompetencí (dovedností, vědomostí).*“ (Vavrdová, 2009, s. 15).

2.2.1. Klíčové kompetence

RVP ZV (2017, s. 10 [online]) definuje klíčové kompetence jako „*souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti.*“

RVP chápe hlavní cíl a smysl vzdělávání v předávání klíčových kompetencí žákům, a to od začátku předškolního vzdělávání, přes základní a střední vzdělávání, až k jejich formování po celou dobu budoucího života. RVP ZV klade důraz na předání alespoň minimální úrovně klíčových kompetencí, které by měl každý žák na konci základního vzdělávání získat. V praxi se musí klíčové kompetence navzájem prolínat a objevovat se v průběhu celého školního vyučování. Tak jejich působení získává na své důležitosti a pomáhá vzájemně naplňovat očekávané výstupy daných vzdělávacích oblastí. (RVP ZV, 2017, s. 10 [online]).

RVP ZV uvádí šest klíčových kompetencí, jimiž by měl být žák vybaven na konci základního vzdělávání. Jsou označeny jako:

- Kompetence k učení
- Kompetence k řešení problémů
- Kompetence komunikativní
- Kompetence sociální a personální
- Kompetence občanské
- Kompetence pracovní

2.2.2. Vzdělávací oblasti RVP ZV

Vzdělávací oblasti, které podrobněji vymezují vzdělávací obsah RVP ZV, můžeme zařadit do devíti vzdělávacích oborů, jež se nazývají:

- Jazyk a jazyková komunikace
- Matematika a její aplikace
- Informační a komunikační technologie
- Člověk a jeho svět
- Člověk a společnost
- Člověk a příroda
- Umění a kultura
- Člověk a zdraví
- Člověk a svět práce

Každá vzdělávací oblast je v RVP ZV konkrétně charakterizována. Je vymezeno její postavení a význam v základním vzdělávání. Důležitými částmi pro učitele jsou vymezení učiva a popis očekávaný výstupů, které jsou společně rozděleny do jednotlivých období

1. stupně ZŠ. Konkrétně tedy do dvou období, kde se 1. období zaměřuje na první až třetí ročník a 2. období na čtvrtý až pátý ročník. Očekávané výstupy definují dovednosti a znalosti, které by měl žák ovládat jak ve školním, tak každodenním životě na konci pátého a devátého ročníku. (RVP ZV, 2017, s. 14 [online]).

2.3. Charakteristika vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět

V této podkapitole se konkrétně zaměříme na vzdělávací oblast Člověk a jeho svět, která je pro tuto diplomovou práci výchozí.

Vzdělávací oblast Člověk a jeho svět je jedna z oblastí, jež jako jediná spadá pouze do vzdělávací koncepce na 1. stupni ZŠ. RVP ZV vymezuje tuto oblast zabývající se převážně tématy související s „*člověkem, rodinou, společností, vlastí, přírodou, kulturou, technikou, zdravím nebo bezpečím.*“ (RVP ZV, 2017, s. 42 [online]).

Tato vzdělávací oblast navazuje na předchozí poznatky, dovednosti a zkušenosti, které dítě postupně získává od rodinných příslušníků, nejbližšího okolí a navštěvovaných vzdělávacích institucí. Hlavní důraz ve vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět je kladen na prvotní poznávání okolního světa a na pochopení vzájemných vztahů mezi společností, přírodou a dítětem. Pro úspěšné splnění této vzdělávací oblasti je důležité, aby si žáci osvojovali patřičné poznatky převážně na základě vlastní praktické zkušenosti a pomocí prožitkového učení s názornou ukázkou. (RVP ZV, 2017, s. 42 [online]).

2.3.1. Členění vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět

Vzdělávací oblast Člověk a jeho svět se dále dělí na pět tematických okruhů, které tuto oblast více specifikují, konkretizují a napomáhají tak pedagogickým pracovníkům v tvorbě a práci s kurikulárními dokumenty vzdělávání, jako je například školní vzdělávací program (dále jen ŠVP).

Tematické okruhy vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět jsou v dokumentu RVP rozděleny na:

- Místo, kde žijeme
- Lidé kolem nás
- Lidé a čas

- Rozmanitost přírody
- Člověk a jeho zdraví

Každý tematický okruh je dále charakterizován a konkrétně popsán ve vzdělávacím obsahu vzdělávacího oboru. Uvedeme zde základní specifika každého tematického okruhu.

Mezi hlavní znaky tematického okruhu s názvem *Místo, kde žijeme* můžeme zařadit poznávání blízkého prostředí, v němž dítě žije, vyrůstá a chodí do školy. Postupuje se od nejbližšího okolí dítěte ke vzdálenějšímu, méně známému prostoru, a tím postupně rozvíjí žákův vztah a povědomí o regionálních zvláštностech dané země.

Druhý tematický okruh *Lidé kolem nás* se zaměřuje na základní pravidla lidského jednání a chování. Díky tomuto okruhu se žák stává plnohodnotným demokratickým občanem daného státu.

Tematický okruh *Lidé a čas* směřuje žáka k získání vědomostí a dovedností týkající se měření času a orientace v něm. Další důležitou součástí je poznání historie rodné země a získání povědomí o minulosti a kultuře regionu a postupně i celé vlasti.

Čtvrtý tematický okruh nese název *Rozmanitost přírody* a je pro žáky nedílnou součástí základního vzdělání na 1. stupni. Žáci se setkávají s novými vědomostmi zaměřenými na vesmír, živou a neživou přírodu a celkový život na planetě Zemi. Cílem tohoto tematického okruhu je směřovat žáka k pochopení všech souvislostí ovlivňující život na Zemi a následně jej vést k zodpovědnému chování a ochraně naší přírody.

Poslední tematický okruh *Člověk a jeho zdraví* vede k poznávání sebe sama a vlastního těla. Žáci se v tomto okruhu učí o základních potřebách člověka, o zdravém životním stylu, výživě, hygieně a denním režimu, seznamují se s ontogenetickým vývojem člověka, získávají povědomí o základních nemocech, pravidlech první pomoci a o důležitosti zdraví a bezpečnosti v životě člověka a celé společnosti. (RVP ZV, 2017, s. 42–43 [online]).

2.3.2. Cílové zaměření vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět

Jako všechny vzdělávací oblasti v RVP ZV, tak i vzdělávací oblast Člověk a jeho svět rozvíjí a formuluje klíčové kompetence. Napomáhá žákovi k jejich dosažení tím, že jej vede a učí získávat pracovní a finanční návyky, umět se orientovat ve velkém množství informací a čase, vytvářet si nové pojmy k daným termínům, chápat rozdíly ve společnosti a chovat se

k lidem podle pravidel slušného chování, samostatně se rozhodovat, respektovat a ochraňovat přírodní a kulturní památky, brát ohledy na svoji osobu a své okolí, objevovat nové informace, chápat důležitost zdraví a orientovat se v něm, racionálně se rozhodovat, dodržovat určená pravidla chování, a tím zajišťovat bezpečnost sebe i druhých. (RVP ZV, 2017, s. 43 [online]).

2.3.3. Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

Jak už jsme zmínili výše, vzdělávací oblast Člověk a jeho svět je členěna do pěti tematických okruhů. V RVP ZV jsou u všech tematických okruhů vypsány očekávané výstupy pro jednotlivá období 1. stupně ZŠ. V této podkapitole se dále zaměříme na jednotlivé okruhy a jejich očekávané výstupy související s regionální vlastivědou.

a.) Místo, kde žijeme – Očekávané výstupy

1. období

- Žák zaznamená v jednoduché mapě místo svého bydliště a školy. Umí vyznačit cestu mezi nimi a rozezná pravděpodobná nebezpečí.
- Žák přiřadí svou obec nebo město do správného kraje v České republice, umí popsat změny v jeho blízkém okolí.
- Žák poznává přírodní a umělé prvky v nejbližším okolí.

2. období

- Žák vymezí polohu svého bydliště ve vztahu ke krajině a státu.
- Žák pojmenuje světové strany v přírodě a podle mapy, umí se podle nich orientovat, dbá na zásady bezpečnosti v přírodě.
- Žák odliší rozdíly mezi náčrty, plány a různými mapami, umí v nich vyhledávat zadané informace.
- Žák zná regionální zvláštnosti přírody, osídlení, hospodářství a kultury, dokáže zhodnotit jejich význam.
- Žák se dokáže podělit o vlastní zážitky z cest a dokáže srovnat rozdíly rodné země s ostatními.
- Žák rozeznává státní symboly a hlavní orgány státní moci.

Učivo související s vlastivědným vzděláváním

- **Domov** – prostředí domova, orientace v místě bydliště
- **Škola** – prostředí školy, činnost ve škole, okolí školy, bezpečná cesta do školy, riziková místa a situace
- **Obec (město), místní krajina** – její části, poloha v krajině, minulost a současnost obce (města), význačné budovy, dopravní síť
- **Okolní krajina** – zemský povrch a jeho tvary, vodstvo na pevnině, působení lidí na krajinu a životní prostředí, světové strany
- **Regiony ČR** – Praha a vybrané oblasti ČR, surovinové zdroje, výroba, služby a obchod
- **Naše vlast** – domov, krajina, národ, státní zřízení a politický systém ČR, státní správa a samospráva, státní symboly, armáda ČR
- **Evropa a svět** – kontinenty, evropské státy, EU, cestování
- **Mapy obecně zeměpisné a tematické** – obsah, grafika, vysvětlivky

b.) *Lidé kolem nás* – Očekávané výstupy

1. období

- Žák chápe vztahy v rodině, rozlišuje jejich role a vzájemné vztahy, je tolerantní vůči ostatním lidem.
- Žák rozumí významu a důležitosti povolání a práce.

2. období

- Žák dokáže popsat vztahy mezi lidmi podle vlastní zkušenosti, respektuje daná pravidla.
- Žák rozeznává rozdíly mezi lidmi, vyjadřuje svůj názor, dokáže si ho obhájit a přiznat chybu.
- Žák umí diagnostikovat nevhodné chování či jednání svého okolí.
- Žák disponuje finanční gramotností.
- Žák vnímá změny nebo problémy v blízkém společenském a přírodním okolí.

Učivo související s vlastivědným vzděláváním

- **Kultura** – podoby a projevy kultury, kulturní instituce, masová kultura a subkultura
- **Základní globální problémy** – globální problémy přírodního prostředí

c.) Lidé a čas – Očekávané výstupy

1. období

- Žák používá časových údajů v běžném životě, chápe pojmy minulost, současnost a budoucnost.
- Žák se orientuje v kulturních a historických památkách svého regionu, zná jeho pověsti a báje.
- Žák používá základní vědomosti o vlastní osobě, rodině a lidské společnosti. Umí srovnat minulost a současnost.

2. období

- Žák využívá časové údaje a díky nim chápe vztahy mezi ději a jevy.
- Žák užívá institucí jako knihovny, archivy nebo muzea, k získání informací a pochopení minulosti.
- Žák rozlišuje rozdíly mezi současností a minulostí, rozeznává hlavní poznatky naší vlasti za pomoci regionálních zvláštností.
- Žák se orientuje ve způsobu života a práce našich předků.
- Žák vysvětlí význam státních svátků a významných dnů.

Učivo související s vlastivědným vzděláváním

- **Orientace v čase a časový řád** – určování času, čas jako fyzikální veličina, dějiny jako časový sled událostí, kalendáře, letopočet, generace, denní režim, roční období
- **Současnost a minulost v našem životě** – proměny způsobu života, bydlení, předměty denní potřeby, průběh lidského života, státní svátky a významné dny
- **Regionální památky** – péče o památky, lidé a obory zkoumající minulost
- **Báje, mýty, pověsti** – minulost kraje a předků, domov, vlast, rodný kraj

d.) *Rozmanitost přírody* – Očekávané výstupy

1. období

- Žák sleduje, vnímá a rozlišuje rozdíly a proměny v přírodě během ročních období.
- Žák poznává a pojmenuje základní přírodniny, umí určit jejich výskyt.
- Žák realizuje jednoduché experimenty s látkami, definuje jejich vlastnosti, dokáže změřit základní veličiny.

2. období

- Žák odhaluje a nalézá souvislosti a vztahy mezi živou a neživou přírodou.
- Žák popíše změny ve střídání ročních období a času na základě poznatků o Zemi.
- Žák pozoruje základní společenstva v blízkém okolí a přizpůsobení organismů v prostředí.
- Žák pozoruje a chápe základní projevy života organismů a klasifikuje je do skupin.
- Žák sleduje aktivity člověka v přírodě a rozezná, které jsou vhodné či nevhodné.
- Žák popíše rizika mimořádných událostí a základní chování v těchto situacích.
- Žák zvládne provést základní experiment a vše s ním spojené.

Učivo související s vlastivědným (přírodovědným) vzděláváním

- **Látky a jejich vlastnosti** – třídění látek, změny látek a skupenství, vlastnosti, porovnávání látek a měření veličin s praktickým užíváním základních jednotek
- **Voda a vzduch** – výskyt, vlastnosti a formy vody, oběh vody v přírodě, vlastnosti, složení, proudění vzduchu, význam pro život
- **Nerosty a horniny, půda** – některé hospodářsky významné horniny a nerosty, zvětrávání, vznik půdy a její význam
- **Vesmír a Země** – sluneční soustava, den a noc, roční období
- **Rostliny, houby, živočichové** – znaky života, životní potřeby a projevy, průběh a způsob života, výživa, stavba těla u některých nejznámějších druhů, význam v přírodě a pro člověka
- **Životní podmínky** – rozmanitost podmínek života na Zemi, význam ovzduší, vodstva, půd, rostlinstva a živočišstva na Zemi, podnebí a počasí

- **Rovnováha v přírodě** – význam, vzájemné vztahy mezi organismy, základní společenstva
- **Ohleduplné chování k přírodě a ochrana přírody** – odpovědnost lidí, ochrana a tvorba životního prostředí, ochrana rostlin a živočichů, likvidace odpadů, živelní pohromy a ekologické katastrofy
- **Rizika v přírodě** – rizika spojená s ročními obdobími a sezonními činnostmi, mimořádné události způsobené přírodními vlivy a ochrana před nimi

e.) *Člověk a jeho zdraví* – Očekávané výstupy

1. období

- Žák je seznámen se základními hygienickými a režimovými návyky, které aktivně užívá s pomocí poznatků o lidském těle. Žák se stará o své zdraví.
- Žák pozná různé typy nebezpečí, dbá na dodržování pravidel bezpečného chování, své chování a jednání užívá s respektem ke svému zdraví a zdraví ostatních.
- Žák je schopen rozeznat nevhodné chování a odmítnout nepříjemnou komunikaci s cizími lidmi, umí požádat o pomoc a dokáže zavolat na tísňovou linku.
- Žák se řídí instrukcemi dospělých při mimořádných událostech.

2. období

- Žák užívá informace o lidském těle, které vedou k pochopení funkcí lidského organismu a dodržování správného životního stylu.
- Žák má přehled o vývojových etapách člověka.
- Žák si umí naplánovat svůj den, tak aby efektivně využil svůj čas na učení, práci, zábavu a odpočinek.
- Žák zvládá chování v nebezpečných situacích a mimořádných událostech, dokáže správně a bezpečně zvládnout roli cyklisty a chodce v silničním provozu.
- Žák umí odmítnout nabídku k požití návykové látky.
- Žák si upevňuje základní hygienické návyky pro udržení svého zdraví.
- Žák umí zajistit lékařskou pomoc či ji sám poskytnout.

Učivo související s vlastivědným vzděláváním

- **Osobní bezpečí, krizové situace** – vhodná a nevhodná místa pro hru, bezpečné chování v rizikovém prostředí, bezpečné chování v silničním provozu, dopravní značky, předcházení rizikovým situacím v dopravě a v dopravních prostředcích
- **Mimořádné události a rizika ohrožení s nimi spojená** – postup v případě ohrožení, požáry, integrovaný záchranný systém (RVP ZV, 2017, s. 44–50 [online]).

2.4. Vlastivěda ve výuce na 1. stupni ZŠ

Školní předmět s názvem vlastivěda vychází z výše zmíněného RVP ZV, který je platný od školního roku 2007/2008. Vlastivědné vzdělávání se neustále rozvíjí a mění, především v souvislosti s koncepcí učiva a nových forem vyučování. Hlavní roli ve výuce vlastivědy hraje učitel, který má v dnešní době větší volnost a nespočet možností při výběru materiálů, forem vyučování a pojetí smyslu výuky. Učitel by měl znát věkové a individuální zvláštnosti žáků po všech stránkách jejich osobnosti, a tím úspěšně realizovat vlastivědné vyučování. (Vavrdová, 2009).

K vymezení předmětu, jeho učebních osnov, obsahu a časové organizace, dochází ve školním vzdělávacím programu, který si každá škola vytváří sama. Jako představu časového rozsahu vlastivědného vyučování na 1. stupni ZŠ uvádíme příklady školních vzdělávacích programů tří základních škol.

Masarykova základní škola Plzeň plynule pokračuje od prvního období, tedy od předmětu prvouka, do druhého období k předmětu vlastivěda. S vlastivědou se tudíž žáci setkávají ve čtvrtém a pátém ročníku ZŠ, a to v rozsahu dvě hodiny týdně v každém zmíněném ročníku. Vzdělávací obsah člení na tři tematické okruhy s názvem Místo, kde žijeme; Lidé kolem nás; Lidé a čas. Zařazuje zde průřezová témata jako Výchova demokratického občana, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech a Multikulturní výchova. (Masarykova ZŠ Plzeň, 2016, s. 1–2 [online]).

Také *Základní škola Vladimíra Menšíka Ivančice* řadí předmět vlastivěda do čtvrtého a pátého ročníku, ale s rozdílem jedné hodiny ve čtvrtém ročníku. Do průřezových témat začleňuje Environmentální výchovu a Výchovu demokratického občana. (ZŠ Vladimíra Menšíka Ivančice, 2007, [online]).

Základní škola Kněžice ve svých učebních osnovách uvádí zařazení vlastivědy opět do čtvrtého a pátého ročníku v rozmezí dvou hodin za týden. Zaměřuje se na průřezová témata Osobnostní a sociální výchova, Environmentální výchova, Mediální výchova a Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech. (ZŠ Kněžice, 2019, s. 85 [online]).

3 ŽÁK NA 1. STUPNI ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Třetí kapitola této diplomové práce se věnuje hlavnímu a nejdůležitějšímu subjektu, kterým je žák na 1. stupni základní školy. Z poznatků této kapitoly budeme vycházet v celém výzkumném šetření a budeme respektovat individuální zvláštnosti této věkové skupiny.

3.1. Charakteristika a základní specifika dítěte školního věku

Školní věk, který je specifický pro období povinné školní docházky, je rozdělen na dvě období, jež nazýváme *mladší školní věk* a *starší školní věk*. Toto označení bývá nejpřesnější z důvodu nezastupitelné role školy v životě dítěte. (Langmeier, 2006).

Vágnerová (2005) přidává do své klasifikace jednu fázi navíc a dohromady člení školní věk na tři fáze, které označuje jako *raný školní věk*, *střední školní věk* a *starší školní věk*.

- *Raný školní věk* – Začíná nástupem do první třídy ve věku 6–7 let a pokračuje do 8.–9. roku. Hlavním znakem této fáze bývá změna sociální role.
- *Střední školní věk* – Do této fáze spadají děti ve věku od 8–9 let až do věku 11–12 let, kdy přestupují na 2. stupeň základní školy a začíná u nich dospívání.
- *Starší školní věk* – Poslední fáze žáka 2. stupně základní školy až do ukončení povinné školní docházky, tedy asi do 15 let.

Pro úspěšné zahájení a pokračování školní docházky je důležitá školní zralost nebo také školní připravenost dítěte. Škola je pro dítě nezastupitelným sociálním mezníkem a vyznačuje se hlavně oficiálním vstupem do společnosti. V tomto období na dítě působí především vliv školy a s ním spojené nové povinnosti a plnění školní práce. Proto se označuje školní věk také *fází píle a snaživosti*. Období školního věku, a to konkrétně střední školní věk, není charakterizován fyzickým ani psychickým bodem, který by výrazně ovlivňoval vývoj dítěte. Z tohoto důvodu je fáze školního věku označována jako *doba vyrovnané konsolidace, citové vyrovnanosti nebo latence*. Zjednodušeně řečeno je tato vývojová fáze dítěte chápána jako *období klidu a pohody*. (Vágnerová, 2005, s. 237).

Velemínský ve své publikaci *Dítě od početí do puberty* předkládá totožnou klasifikaci školního věku jako Langmeier v publikaci *Vývojová psychologie*. Opět se zde opakuje členění školního věku na *mladší školní věk* a *starší školní věk*.

Podle Velemínské (2017) se věková škála období mladšího školního věku pohybuje kolem 6.–7. roku dítěte, tedy orientačně při nástupu do první třídy. Konec tohoto období označujeme věkem kolem 11.–12. roku dítěte, což je doba charakteristická pro začátek tělesného a psychického dospívání. Dá se říct, že je toto období totožné s prvními pěti ročníky na základní škole, jinými slovy pro 1. stupeň ZŠ. Období mladšího školního věku je charakterizováno významným a nepřetržitým vývojem po všech stránkách osobnosti dítěte.

Langmeier (2006) se shoduje s Vágnerovou a uvádí, že období mladšího školního věku se ve srovnání s předchozím obdobím předškolního věku a další etapou dospívání jeví jako klidné a jednotvárné. Psychoanalýza nazývá tuto životní etapu jako období latence. I přesto však vývoj dítěte neustále probíhá a dochází k významnému rozvoji, který je důležitý pro další budoucí život.

Aby docházelo k úspěšné realizaci výchovného a vzdělávacího procesu, musí učitel dobře znát a respektovat psychické, sociální a tělesné zvláštnosti žáků v celém průběhu vzdělávání. Pokud se zaměříme pouze na vyučování vlastivědy, zúžíme věkový okruh žáků na čtvrtou a pátou třídu základní školy, tedy na věk kolem 9. až 11. roku dítěte. Jedním ze základních procesů žáků ve škole je učení, které můžeme označit jako komplexní a složitý jev. (Vavrdová, 2009).

Pojem učení je popisován v odborné literatuře různě. Schmidbauer (1994, s. 168) definuje učení jako *„získávání změn chování, které jsou relativně trvalé a spočívají na zkušenosti. Schopnost učení je podstatný příznak živých organismů.“*

Naopak Vágnerová (2005, s. 21–22) při rozvoji psychického vývoje klade důraz nejen na učení, ale také na proces zrání, které je utvářeno dědičností a prostředím. Jejich vztah popisuje jako vzájemnou interakci, kdy *„zrání určuje předpoklady pro efektivní učení.“*

Další definice učení získáváme od Kuliče (1992, s. 32), podle nějž *„je lidské učení proces, v jehož průběhu a důsledku mění člověk svůj soubor poznatků o prostředí přírodním a lidském, mění své formy chování a způsoby činnosti, vlastnosti své osobnosti a obraz sebe sama.“*

3.2. Psychický a sociální vývoj dítěte na 1. stupni ZŠ

Jak už bylo zmíněno v předchozí kapitole, je důležité, aby učitel znal a respektoval psychické a sociální zvláštnosti žáků na 1. stupni ZŠ. Ke zdárnému plnění daných cílů při vyučování vlastivědy musí učitel brát ohled na tyto oblasti vývoje:

- Vývoj poznávacích procesů
- Vývoj jazykových kompetencí
- Emoční vývoj
- Socializace
- Vývoj autoregulačních mechanismů
- Vývoj dětské osobnosti a sebepojetí (Vágnerová, 2005).

Celé období mladšího školního věku lze psychologicky označit jako *střízlivý realismus*. (Langmeier, 2006).

3.2.1. Poznávací procesy

Mezi oblast poznávacích procesů řadíme *vývoj zrakového a sluchového vnímání*, která jsou pro školní připravenost výchozí. Žák může být při plnění školní docházky úspěšný, pouze pokud se jeho vnímání diferencuje a integruje ve vzájemném vztahu s rozumovými schopnostmi. Žák středního školního věku je již schopen *vizuální analýzy a syntézy*. Dokáže tedy vnímat celek s jeho detaily a vzájemnými vztahy, a naopak zvládá rozložit daný celek na části. (Vágnerová, 2005, s. 238–240).

K získání schopnosti správně vnímat a pozorovat předměty a jevy kolem sebe neoddělitelně patří *názorné vyučování*. Při vlastivědném vyučování by měl učitel dbát zřetel na to, aby žáky přiměřeným a výstižným objasněním vedl k pozorování podstatných a nepodstatných detailů daného celku. (Vavrdová, 2009).

Hodnotu úspěšnosti v předmětu vlastivěda určuje také úroveň *senzomotorické koordinace*, tedy souhra pohybů ruky a oka. U dětí středního školního věku bývá tato dovednost již obvykle zvládnuta.

Myšlení žáků mladšího školního věku nazývá Piaget *fází konkrétních logických operací*. Tato fáze myšlení se zaměřuje především na poznávání reálného světa na základě vlastní minulé

zkušenosti a s tím spojenou schopnost si dané jevy adekvátně představit a přemýšlet o nich, a to i při chybějícím působení objektu na smyslové vnímání. (Vágnerová, 2005).

Také Langmeier (2006) se ve své publikaci odkazuje na Piageta a uvádí, že již předškolní dítě dokáže promýšlet některé problémy ve svém vědomí v závislosti na dřívějších zkušenostech. Nicméně až při nástupu do školy, tedy asi kolem sedmého roku dítěte, se žák dostává do fáze zvládnání skutečných logických operací bez potřeby danou věc nutně vidět. I přesto je toto logické usuzování zaměřeno na konkrétní objekty, které žák může zachytit ve svých představách. Až kolem jedenáctého roku dítěte dochází k vyvozování úsudků bez konkrétních představ.

Myšlení a jeho rozvoj je ovlivňován několika faktory, které určují jeho úspěšný vývoj. Jedná se zejména o správnou funkci centrální nervové soustavy, o podmětne společenské zázemí v rodině a celkové pojetí vyučování při utváření myšlení. Při výuce vlastivědy respektujeme věkové zvláštnosti myšlení dětí mladšího školního věku, jež mívají následující znaky:

- Žák postupně nepotřebuje manipulovat s konkrétními předměty, aby docházelo k procesu myšlení (popis a charakteristika města, ve kterém žije).
- Názorné myšlení se mění na myšlení obecnější a abstraktnější (historie naší vlasti, časové pojmy).
- Žák dokáže svoje myšlenky nejen reprodukovat, ale také k nim vyjádřit vlastní názor (převyprávění a zhodnocení zážitků a zkušeností z vlastních cest).
- Žák odlišuje nepodstatné informace od podstatných (zařazení státních svátků do kalendářního roku).
- Žák se zdokonaluje v samostatném, kritickém a tvořivém myšlení.
- Při rozvoji myšlení se současně zdokonaluje i řeč, která je důležitým předpokladem pro rozvoj abstraktního myšlení a získávání nových pojmů. (Vavrdová, 2009).

Vývoj řeči v životě dítěte napomáhá k rozvoji *paměti*, která je pro úspěšný školní, ale i běžný život nenahraditelná. V období mladšího školního věku pozorujeme vysoký vzestup jejího rozvoje, a to jak u dlouhodobé, tak u krátkodobé paměti, která se stává mnohem stabilnější. (Langmeier, 2006).

Na počátku školní docházky se u žáků setkáváme se spontánní a mechanickou pamětí. Obsah vlastivědy se vyznačuje vysokou náročností na zapamatování vyučovaného učiva a vyžaduje tak po žácích nejen osvojování mechanické paměti, ale také její spojení se slovně-logickou pamětí. Učitel by měl dbát na to, aby se žáci nezaměřovali pouze na mechanické učení, a proto by měl předávat vlastivědné informace takovým způsobem, aby v nich žáci nalézali logické souvislosti, a tím si je trvaleji zapamatovali.

Dalším faktorem pro úspěšné získávání vědomostí jak vlastivědného učiva, tak celého obsahu vyučovacího procesu, je *pozornost*. Ve srovnání s dětmi předškolního věku se pozornost neustále zdokonaluje, je dlouhodobější a trvalejší. Zásadním aspektem k udržení úmyslné koncentrované pozornosti u žáků je efektivní vyučovací proces. Ve výuce vlastivědy by měl učitel dbát na časté střídání činností s aktivním zapojením všech žáků, vhodně žáky motivovat, vyvolávat u nich zájem o nové poznatky a snažit se začleňovat činnosti, které napomáhají ke zmírnění únavy.

Vlastivědné učivo se vyznačuje tím, že klade vysoké nároky na žákovu *představivost*. Je totiž takřka nemožné, aby žák získával zkušenosti bezprostředním působením na jeho smysly. K tomu mu napomůže schopnost představovat si předměty, obrazy a jevy, které tak žákovi napomáhají a zároveň působí na vývoj představ. (Vavrdová, 2009).

Langmeier (2006, s. 122) popisuje představivost jako „*schopnost vybavit si v paměti dřívější vjemy*.“

3.2.2. Jazykové kompetence

Aby byl žák úspěšný ve školním procesu, musí disponovat dostatečnou úrovní jazykových schopností. Jazykové kompetence jsou jednou z mnoha podmínek určující připravenost dítěte na školu. Na prvním stupni základní školy se tato úroveň neustále rozvíjí, ačkoli v menším měřítku než v předchozím období. Ve výuce vlastivědy hraje důležitou roli míra dosažení *sémantické úrovně*, tedy *rozsah a kvalita slovní zásoby*. (Vágnerová, 2005, s. 260).

Langmeier (2006, s. 123) uvádí, že „*děti sedmileté znají průměrně 18 633 slov a děti jedenáctileté znají průměrně 26 468 slov*.“

3.2.3. Emoční vývoj

S vývojem centrální nervové soustavy dosahuje školní dítě vyšší *emoční stability* a není tolik náchylné vůči zátěži. Toto období bývá označováno jako *fáze citové vyrovnanosti*. Děti mladšího školního věku bývají velmi optimistické a veselé. Jejich pohled na svět je ve většině případů pozitivní a vyznačuje se duševním klidem. Jestliže pozorujeme jistou změnu v chování dítěte, často nalzáme zřetelný počátek problému. Děti v tomto věku jsou již schopné vyjadřovat a rozpoznávat svoje emoce, a díky tomu rozvíjet svoji *emoční inteligenci*. (Vágnerová, 2005, s. 261–262).

Co se týče výuky vlastivědy a emocionálního rozpoložení žáka, musí učitel brát ohled na jeho aktuální duševní stav, který je základem úspěchu či neúspěchu po celou dobu vyučování. Ke každému žákovi by měl učitel přistupovat individuálně a snažit se najít možný původ problému. (Vavrdová, 2009).

3.2.4. Socializace

Velký rozvoj socializace ve školním věku začíná při nástupu do prvního ročníku základní školy. Škola, hned po rodině, má významný socializační vliv na život žáka, jelikož je nutné, aby se žák začal přizpůsobovat pravidlům a normám navštěvované instituce a postupně celé společnosti. Tato fáze připravuje školáka na budoucí život ve společnosti. Žák si začíná utvářet nové vztahy mimo svoji rodinu, které představují hlavně učitelé a vrstevníci. Důležitou součástí socializace je začleňování dítěte do sociálních skupin, především do skupiny vrstevníků. Ta napomáhá žákovi k získávání nových vlastností a dovedností, jež budou pro jeho budoucí společenský život nezastupitelné. (Vágnerová, 2005).

Vrstevnická skupina dává žákovi mnoho příležitostí k sociálním interakcím, jež jsou často velmi rozdílné od interakcí dítěte s dospělým. Díky vrstevnické skupině, konkrétně školní třídě, se žák učí pochopit mezilidské vztahy, názory a požadavky ostatních jedinců, a tím si rozvíjí schopnost *seberegulace*. Tato dovednost je pro život ve vrstevnické skupině zásadní, jelikož současně ovlivňuje přijetí žáka ostatními členy skupiny. Socializace v lidské společnosti je vzájemně propojena s celkovým emocionálním vývojem žáka. (Langmeier, 2006).

3.2.5. Autoregulační mechanismy

Rozvoj autoregulačních procesů probíhá po celou dobu školní docházky. Značná část tohoto vývoje je ovlivněna dosaženou úrovní poznávacích procesů. V předškolním období se dítě zaměřuje převážně samo na sebe, tedy na své vlastní potřeby a požadavky. Tento jev nazýváme jako *egocentrický* způsob chování. Ve školním věku dochází k přechodu od *emocionální regulace k volní autoregulaci*. Žák se postupně učí kontrolovat své potřeby a jejich okamžité uspokojení odložit ve prospěch hodnotnějšího cíle. V mladším školním věku se stále setkáváme s převahou emocionální regulace, která bývá ovlivněna činnostmi pro dítě náročné či zatěžující. Vývoj autoregulačních kompetencí napomáhá žákovi k překonávání překážek a respektování pravidel. U mladšího školáka se setkáváme s tím, že samo není schopné dosahovat požadovaného cíle bez podpory dospělých, kteří by měli dítě při plnění povinností směřovat ke konečnému cíli a průběžně jeho práci kontrolovat. Žáci se tak postupně učí dovednostem, jako je zodpovědnost a sebekontrola. (Vágnerová, 2005).

3.2.6. Dětská osobnost a sebepojetí

Žák mladšího školního věku vnímá sebe samo na základě předchozích zkušeností a rovněž podle hodnocení, názorů a postojů ostatních lidí. Důležitou roli dětského sebepojetí hraje školní výkon. Oproti předškolnímu dítěti, jež se zaměřuje pouze na splnění úkolu, dbá školní dítě nejen na dosažení cíle, ale také na jeho správnost a kvalitu. Při hodnocení vlastních výsledků bývá žák ovlivněn porovnáváním prací s ostatními vrstevníky či s normou danou dospělými. Dětská osobnost bývá stanovena i podle toho, v jaké sociální skupině se žák nachází. Žák nejčastěji přebírá identitu své rodiny, vrstevnické skupiny nebo dalších institucí, jako je například škola. Dalšími faktory, které ovlivňují růst osobnosti a sebepojetí, je získaná úroveň konkrétních logických operací, úroveň emoční stability, psychických a citových prožitků. Děti ve věku 8 let se zaměřují převážně na jednostranné hodnocení sebe sama, naopak starší děti ve věku mezi 9–10 rokem se již dokážou hodnotit různorodě, disponují tedy takzvaným *dvoudimenzionálním myšlením*: („Ve vlastivědě jsem úspěšný, ale v matematice dělám chyby.“). Ve srovnání s předškolními dětmi bývá sebehodnocení negativnější u žáků školního věku. Dítě mladšího školního věku již ví, že jeho osobnost se nezmění a zůstane celý život stejným člověkem, také si uvědomuje mimořádnost vlastní osoby a svoje odlišnosti od ostatních. Ve školním věku dochází k vymezení genderového sebepojetí a diferenciaci. Žáci na prvním stupni dávají přednost vrstevníkům stejného pohlaví. (Vágnerová, 2005).

3.3. Tělesný vývoj dítěte na 1. stupni ZŠ

Psychický a sociální vývoj dítěte je z velké části podřízen tělesnému vývoji. Ten je v průběhu období mladšího školního věku plynulý a stejnoměrný, oproti rychlejším růstovým obdobím předškolního a dospívajícího věku. Dá se tedy říct, že tělesný růst u školních dětí je harmonicky vyvážený. Během tohoto období dochází k dalšímu zdokonalování *jemné a hrubé motoriky*. V průběhu pěti let školní docházky pozorujeme u žáků vyšší svalovou sílu a rychlejší pohyby, které jsou v tomto období zaměřeny na správnější koordinaci celého těla. Významnou roli jak v průběhu vyučování, tak v každodenním životě dítěte, by měl hrát pohyb. Žáci primární školy mají velkou zálibu v pohybových a sportovních hrách, díky nimž si dále rozvíjí dovednosti, jako je obratnost, vytrvalost a síla.

Jemná motorika se v průběhu školní docházky neustále rozvíjí, převážně díky činnostem psaní a kreslení. Žáci se učí přesnému ovládnutí pohybů zápěstí a prstů během různých forem cvičení jemné motoriky. (Langmeier, 2006).

Jak už bylo výše zmíněno, tělesný vývoj u žáka mladšího školního věku se jeví jako harmonický. Je ovšem závislý na individuálních a genderových rozdílech. Hlavní změny v tělesném vývoji pozorujeme ve vyšší odolnosti organismu a rozvoji vegetativních funkcí, zvyšuje se objem srdce a hmotnost mozku, zrychlují se nervová spojení a zpřesňují se pohyby svalů a kloubů. Žákův zájem o pohyb bývá často ovlivňován vnitřními, ale i vnějšími podmínkami. Často se setkáváme s tím, že čím je žák v pohybu šikovnější, tím lepší mívá postavení ve společnosti vrstevníků. (Šimíčková, Čížková, 2003).

4 CHARAKTERISTIKA MĚSTA KROMĚŘÍŽE

Čtvrtá kapitola je orientována na hlavní charakteristiku města Kroměříže. Žáci pátého či šestého ročníku by měli disponovat základními vědomostmi o městě, ve kterém žijí. Z těchto primárních informací budeme vycházet v didaktickém testu, který bude zkoumat úroveň vědomostí výše zmíněných žáků.

4.1. Zlínský kraj

Česká republika je členěna do 14 samosprávných krajů. Z historického hlediska můžeme Českou republiku dělit na Čechy, Moravu a Slezsko. Žáky postupně seznamujeme s blízkými informacemi o městě Kroměříži, pokračujeme ke Zlínskému kraji, popřípadě k historické části Morava až ke krajům celé České republiky. Postupujeme tedy od známých a blízkých informací až k méně známým údajům. Z výše uvedených důvodů se tedy podrobněji věnujeme Zlínskému kraji.

Zlínský kraj se nachází na jihovýchodě Moravy, kde sousedí s Moravskoslezským a Olomouckým krajem spolu s hranicemi Slovenska. Jeho rozloha činí 3964 km² a tímto číslem se řadí na jedenácté místo v pořadí velikostí našich krajů. Ve Zlínském kraji žije asi 594 000 obyvatel, a je tedy osmý nejlidnatější kraj České republiky. Krajským městem, jak už z názvu vyplývá, je město Zlín, které se spojuje hlavně se jménem Tomáš Baťa. (Podhorský, 2006).

Dále můžeme Zlínský kraj rozdělit na 13 územních celků, které nesou názvy jako Rožnovsko, Valašskomeziříčsko, Vsetínsko, Uherskohradištsko, Zlínsko, Vizovicko, Valašskokloboucko, Luhačovicko, Uherskobrodsko, Otrokovicko, Holešovsko, Bystřicko a Kroměřížsko. (Vencálek, 2004).

Obrázek č. 1: Kroměříž na mapě ČR

(Zdroj: Soubor: Map, 2005 [online])

4.2. Základní popis města Kroměříže

Kroměříž bývá považována za jedno z nejkrásnějších měst na Moravě. Její polohu určuje řeka Morava a část rovinné Hané, která se v oblasti Kroměřížska mění v pahorkatinu Chříby a Hostýnské vrchy. Název města Kroměříž je význačně slovanského původu. „*Vzniklo zřejmě z přívlastňovacího 2. pádu osobního jména Kroměžír. Ze staroslověnského Kromě-žirj se historicky vyvinul tvar Kromě-žir (něm. Kremsier, lat. Cromesir) a konečně Kromě-říž.*“ Není tedy úplně jisté, zda byl název města původně božský atribut či jméno konkrétní osoby. (Fišer, 1991, s. 9–11).

Chceme-li vymezit přesné umístění města Kroměříže, orientujeme se na hranici s Hornomoravským úvalem a Litenčickou pahorkatinou. Průměrná nadmořská výška krajiny činí 200 m n. m., nicméně zde nalzáme i vyšší bod, a to na vrcholu kopce Barbořina, který čítá 256 m n. m. V historickém osidlování hrála velkou roli řeka Morava, která tímto městem protéká. (Perůtka, 2012).

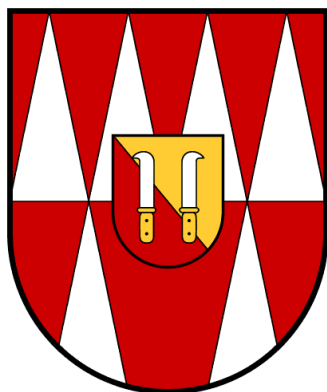
Kroměříž je charakteristická svým historickým centrem, k němuž se postupem času přistavovaly moderní domy a sídliště. Osídlení města činí asi 30 000 obyvatel s trvalým bydlíštěm v Kroměříži a jejích přilehlých částech. Kroměříž je rozdělena na několik satelitních sídlišť, která nesou název Bělidla, Oskol, Zachar, Plačkov, Slovan a Barbořina. Hlavní dominantou historického centra je pohled na Velké náměstí s velikostí jednoho hektaru, v jehož rohu se tyčí Arcibiskupský zámek. V dalším koutu Velkého náměstí nalzáme kroměřížskou radnici, v níž nacházíme působíště starosty města Jaroslava Němce a městského úřadu. Zbytek náměstí je obklopen kapitulními domy, z nichž nejvýznamnější shledáváme Muzeum Kroměřížska. Velké náměstí bylo vystavěno kolem roku 1260 a za jeho zakladatele je považován Bruno ze Schaumburku. V blízkosti středu náměstí nacházíme Mariánský sloup, který vznikl po morové epidemii v roce 1680. (Pospíšil, 2001).

Obrázek č. 2: Kroměřížsko

(Zdroj: Kroměřížsko, 1998, s. 1)

Důležitý symbol, který často představuje každé město v České republice, je městský znak. Vznik znaků se mísí s dávnou historií a kroměřížský znak není výjimkou. Podoba městského znaku Kroměříže je charakteristická červeným štítem se šesti stříbrnými špičkami, které jsou rozmístěny po čtyřech ve vrchní části znaku a po dvou ve spodní části znaku. Kardinál František z Dietrichsteina přidal na počátku 17. století do městského erbu i vlastní rodový erb. Po úpravách se od roku 1629 znak začal používat s „kosmo děleným štítem s horním polem zlatým a spodním červeným, v němž jsou umístěny dva stříbrné vinařské nože se zlatými rukojeťmi.“ V takové podobě je městský erb používán i v současné době. (Fišer, 1991, s. 9).

Obrázek č. 3: Znak města

(Zdroj: Erby měst, 2013 [online])

Obrázek č. 4: Erb města na „obecním domě“

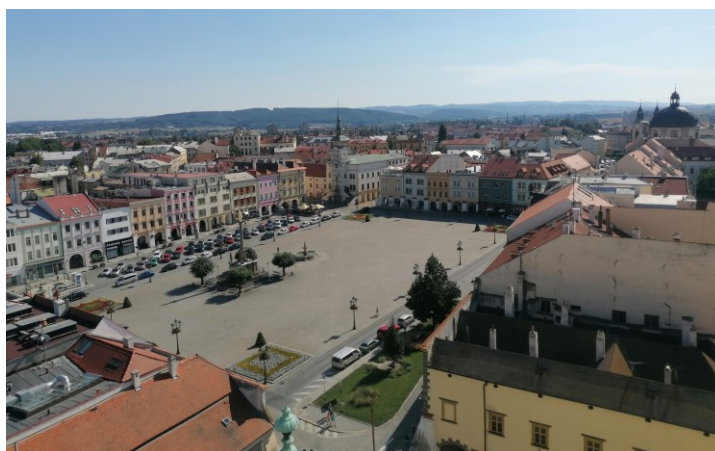
(Zdroj: Kroměříž: průvodce městem, 1991, s. 9)

4.3. Historie města

Počátek dějin města Kroměříže datujeme od roku 1110. V této době se jednalo o malou ves umístěnou u řeky Moravy, přes níž vedl významný most. O sto let později byla Kroměříž zapsána k majetku olomouckých biskupů. Až v roce 1290 se ze vsi stalo město, které sloužilo jako letní sídlo olomouckých biskupů a arcibiskupů. Od této doby docházelo k velkému rozvoji města, který byl však pozastaven třicetiletou válkou. Kroměříž byla napadena Švédy a velká část města byla zničena a vypálena.

Další světlé období města nastalo až při příchodu olomouckého biskupa Karla II. Liechtensteina z Kastelkornu. Díky němu se může Kroměříž pyšnit Podzámeckou a Květnou zahradou a v neposlední řadě Arcibiskupským zámekem, jenž byl v této době přestaven z bývalého hradu na zámek. V roce 1848 se v Kroměříži konal ústavodárný Říšský sněm, který se snažil o omezení moci panovníka, avšak na popud císaře byl rozeznán. Po roce 1918, tedy v době vzniku Československé republiky, si vysloužila Kroměříž název Hanácké Athény. Stala se totiž významným kulturním a společenským nositelem východní Moravy.

Jako každé město byla i Kroměříž zasažena dobou druhé světové války. Největší škoda, hned po životech židovského společenství, vznikla na věži Arcibiskupského zámku, která byla zapálena. V roce 1948 se v Kroměříži slavilo sto let výročí Říšského sněmu a národního života. Po pádu totalitního režimu v roce 1989 se začala Kroměříž opět rozvíjet v nejkrásnější město České republiky, za což pak v roce 1998 získala stejnojmenný titul. Další významný bod v tomto roce nese zapsání Arcibiskupského zámku a zahrad na listinu světových památek UNESCO. (Pospíšil, 2001).

Obrázek č. 5: Pohled na Velké náměstí ze zámecké věže
(Zdroj: Fotografie autorky)

4.4. Významné památky a budovy města

Arcibiskupský zámek

Arcibiskupský zámek a zahrady jsou od roku 1998 zapsány na Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO. Tyto kroměřížské pamětihodnosti nalezneme také v Ústředním seznamu národních kulturních památek České republiky. (Kroměřížsko, 1998).

Na místě dnešního Arcibiskupského zámku stál v minulosti panský románský statek, který byl ve 13. století přestaven na gotický hrad biskupem Brunem ze Schauenburku. Hrad byl několikrát upravován a přestavován. Během 17. století se začal měnit v raně barokní zámek projektovaný architektem Giovanni Pietro Tencalla pro biskupa Karla Lichtensteina z Katelkornu. V roce 1752 barokní zámek vyhořel a jeho opravy provedl kardinál Ferdinand Troyer. Zámek je charakteristický významnými freskami v kapli, v Mánském sále a ve Velké a Malé zámecké knihovně. Další století s sebou již nenesou tak výrazné změny jako minulá století. Kroměřížský zámek se může pyšnit velkolepou obrazárnou, kterou založil Karel z Lichtensteina. Můžeme zde najít obrazy významných italských umělců, jako byl například Tiziano Vecelli a jeho nejceněnější obraz Apollo a Marsyas. Kromě obrazárny zde můžeme najít sbírku mincí, medailí, vzácných knih v zámecké knihovně a hudební archiv s celoživotním dílem Pavla Josefa Vejvanovského. V současné době je zámek přístupný pro návštěvníky a jeho Sněmovní sál slouží jako místo koncertů a slavností. (Fišer, 1991).

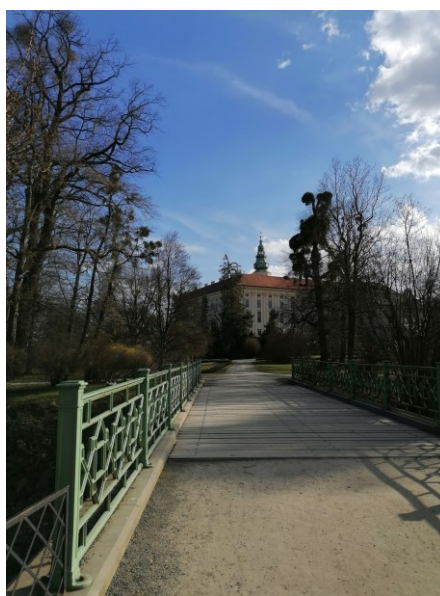
Obrázek č. 6: Arcibiskupský zámek
(Zdroj: Fotografie autorky)

Arcibiskupský zámek, jak už z názvu vyplývá, byl sídlem olomouckých arcibiskupů, a to až do roku 1949. Zámek v Kroměříži navštívili významní panovníci naší historie, například Přemysl Otakar II., Jan Lucemburský, Karel IV., Jiří z Poděbrad, Alexandr III., Franz Josef I. nebo Marie Terezie. Velký význam nese Sněmovní sál, v jehož prostorách se v roce 1848 konalo zasedání Ústavodárného říšského sněmu. Další půvabné sály, kterými se může interiér zámku chlubit, jsou Carský pokoj, Trůnní sál, Manský sál, porodní sál, Sala terrena, zámecká knihovna a obrazárna. Důležitost Arcibiskupského zámku v historii naší země je zachycena i na české tisícikorunové bankovce. V dnešní době bývá zámek často využíván filmaři převážně v historických filmech či pohádkách. Natáčel se zde jeden z nejslavnějších filmů Miloše Formana s názvem Amadeus. (Kroměřížsko, 1998).

Překrásná zámecká věž Arcibiskupského zámku vysoká 40 metrů je velkým lákadlem pro turisty i místní. Po vyšlapání asi 200 schodů se nám naskytne velkolepý pohled na půvabnou Kroměříž. Při pěkném počasí lze dohlédnout až na Hostýnské vrchy či Jeseníky. (Kroměříž, 2019).

Podzámecká zahrada

Podzámecká zahrada již svým názvem nabádá k tomu, že byla původně postavena jako zahrada či sad u zámku. V polovině 19. století došlo k přestavení této zahrady na anglický park. Podzámecká zahrada je charakteristická vzácnými dřevinami, zvířectvem, ptactvem, vodstvem a památkami s místy k odpočinku. Její rozloha činí 64 hektarů a řadíme ji k největším zahradám v České republice. Pro veřejnost je zahrada přístupná a navštívit ji lze během celého roku. (Pospíšil, 2001).

*Obrázek č. 7: Podzámecká zahrada
(Zdroj: Fotografie autorky)*

Jak jsme již zmínili, Podzámecká zahrada se může pyšnit řadou staveb, které jsou rozmístěny po celém jejím území. Nalezneme zde Pompejanskou kolonádu, Čínský pavilon, Colloredovu kolonádu, francouzskou zahradu se ZOO koutkem a anglický park. (Vencálek, 2004).

Květná zahrada

Zakladatelem Květné zahrady byl Karel II. Lichtenstein z Kastelkornu, který tuto zahradu s pomocí italských mistrů vybudoval mezi lety 1665 až 1675. Její prvotní název byl Libosad a spolu s rotundou měla sloužit jako barokní letohrádek biskupa. V rotundě nalezneme Foucaultovo kyvadlo, které znázorňuje rotaci zeměkoule. Květná zahrada se pyšní čtvrt kilometru dlouhou kolonádou. Ve vnitřním prostoru kolonády se nachází 44 soch antických bohů. Volný přístup je i na ohoz kolonády, který poskytuje úchvatný pohled na celou zahradu a město Kroměříž. (Pospíšil, 2001).

Květná zahrada se rozkládá na obdélníkovém půdoryse s rozměry 300 x 485 metrů. Je zajímavá tím, že její území je porostlé zastřiženými keři, které lemují pěší cesty nebo ornamenty z květin. Významnou budovou Květné zahrady je rotunda, která byla vystavěna do tvaru osmiúhelníku s překrásnými nástrojnými malbami od Itala Carpofoa Tencaly. V Květné zahradě nechybí ani vodní plochy, kašny a fontány. Nalezneme zde i přírodní bludiště a dva vyvýšené body zvané „Jahodové kopečky“, ze kterých lze pohlédnout na celou Květnou zahradu. (Vencálek, 2004).

*Obrázek č. 8: Květná zahrada
(Zdroj: Fotografie autorky)*

Chrám sv. Mořice

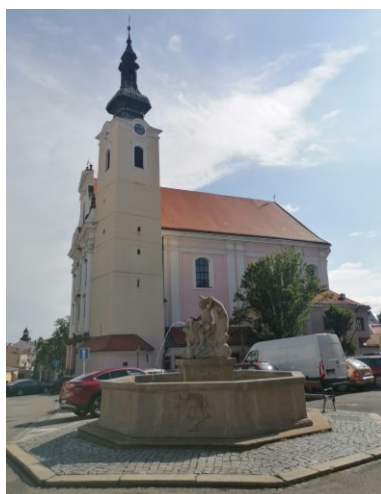
Chrám sv. Mořice se nachází na Stojanově náměstí a je považován za nejstarší stavbu města. Jeho zakladatelem byl biskup Bruno ze Schaumburgu, který zajistil položení prvního kamene tohoto velkolepého chrámu, a to v roce 1260. V chrámu sv. Mořice nalezneme i jeho poslední místo odpočinku. Chrám sv. Mořice je charakteristický jedním párem vysokých věží, na něž je krásný pohled z věže Arcibiskupského zámku. Tento chrám byl několikrát přestavován, a to především v roce 1836 po požáru nebo při současných opravách. (Pospíšil, 2001).

*Obrázek č. 9: Chrám sv. Mořice
(Zdroj: Fotografie autorky)*

Kostel Blahoslavené Panny Marie

Tento kostel je významný pro svůj barokní vzhled především díky malířské a sochařské výzdobě. V minulosti byl kostel přestaven z bývalé kaple sv. Michala. Za doby třicetileté války byl bohužel poničen a znovu přebudován podle architekta Ignáce Cyraního von Bolleshause.

*Obrázek č.10: Kostel Panny Marie
(Zdroj: Fotografie autorky)*

Kostel sv. Jana Křtitele

Kostel sv. Jana Křtitele vycházel z návrhu totožného architekta, jako měl kostel Blahoslavené Panny Marie, a to od Ignáce Cyraniho von Bolleshause. Byl postaven mezi roky 1737–1768 na nynějším Masarykově náměstí. Kostel sv. Jana Křtitele je charakteristický sousoším Křtu Páně od sochaře Ondřeje Zahnera. (Pospíšil, 2001).

*Obrázek č. 11: Kostel sv. Jana Křtitele
(Zdroj: Fotografie autorky)*

Pravoslavný kostel sv. Cyrila a Metoděje

Dále od centra na Slovanském náměstí najdeme kostel sv. Cyrila a Metoděje. Tento kostel je v Kroměříži nejmladší, jelikož byl postaven až mezi lety 1946–1948. Pravoslavný kostel sv. Cyrila a Metoděje představuje památník obětem za druhé světové války. Také slouží jako upomínka významné osobnosti jménem Vladyka Gorazd, jenž byl popraven za to, že v roce 1942 napomáhal parašutistům, kteří provedli atentát na Reinharda Heydricha.

*Obrázek č. 12: Kostel sv. Cyrila a Metoděje
(Zdroj: Fotografie autorky)*

Mincovna

Kroměřížská mincovna byla postavena v roce 1665 za kardinála Karla II. Lichtensteina, jako jedna z posledních na Moravě. Kroměříž získala právo razit mince díky císaři Rudolfovi II., který v roce 1608 předal tuto možnost kardinálu Dietrichsteinovi. Toto právo trvalo až do roku 1759, kdy byla mincovna uzavřena. (Pospíšil, 2001).

Muzeum Kroměřížska

Muzeum Kroměřížska nebo také kapitulní dům č. 38 je umístěný na Velkém náměstí blízko Arcibiskupského zámku. Jedná se o renesanční stavbu z roku 1609, vybudovanou kardinálem Františkem z Dietrichsteina, jehož existenci nám připomíná památní deska upevněná na přední části domu. Kapitulní dům č. 38 je označen erbem Karla Lichtensteina z Kastelkornu, který tento dům pravděpodobně opravil. Během minulých let byl dům obýván jezuiti a později se stal opět vlastnictvím biskupů. V současné době je dům sídlem Muzea Kroměřížska, v němž nalezneme různé expozice, především stálou expozici Maxe Švabinského. (Fišer, 1991).

*Obrázek č. 13: Muzeum Kroměřížska
(Zdroj: Fotografie autorky)*

Kino Nadsklepí

Kino Nadsklepí se nachází v Havlíčkově ulici a jeho počátky datujeme od roku 1868. Převládají zde prvky stavitele Antonína Archeho a celkového místního stavitelství. Tato budova se stala od druhé poloviny 19. století významnou kulturní součástí města, která převládá dodnes.

Okresní nemocnice

Kroměřížská nemocnice byla vybudována v roce 1911. Od roku 1930 v této budově probíhalo několik architektonických změn a nemocnice se začala měnit v moderní komplex díky architektu Bedřichu Rozehnalovi. (Fišer, 1991).

*Obrázek č. 14: Kroměřížská nemocnice
(Zdroj: Fotografie autorky)*

Dům kultury

Dům kultury stojí od roku 1964 na významném historickém místě, kde v minulosti existovala židovská synagoga. V současnosti slouží jako významné kulturní a společenské centrum města Kroměříže. (Fišer, 1991).

Knihovna Kroměřížska

V ulici Kolárova nalézáme okresní knihovnu postavenou ve stylu pozdního historismu v roce 1898. (Fišer, 1991).

*Obrázek č. 15: Knihovna Kroměřížska
(Zdroj: Fotografie autorky)*

4.5. Další zajímavá místa na Kroměřížsku

Chropyně

Město ze 13. století ležící blízko Kroměříže, v němž nalezneme renesanční lovecký zámek. S tímto zámekem se pojí známá legenda o hanáckém králi Ječmínkovi. Zámek se může pyšnit velkou sbírkou zbraní a obrazů od kubistického malíře a chropynského rodáka Emila Filly. Poblíž zámku leží rybník se vzácnými rostlinami a živočichy, který je považován za přírodní památku. Směrem od Kroměříže tudy vede cyklostezka, po níž se z Chropyně dostaneme přes Přerov až do Olomouce. (Obůrková, 2017).

Holešov

V Holešově, který leží na východ od Kroměříže, můžeme navštívit manýristický zámek s velkým parkem. Pořádají se zde nejrůznější akce, ale také tento park slouží jako odpočinkové a relaxační místo pro návštěvníky. V tomto městě nalezneme pozůstatky židovských obyvatel, konkrétně tedy Šachovu synagogu a židovský hřbitov s náhrobkem rabína Sabbatai ben Meir Kohena, tzv. holešovský „Komenský“. Černá kaple kostela Nanebevzetí Panny Marie je další významnou holešovskou památkou z doby baroka. V roce 1953 bylo v Holešově postaveno letiště poskytující vyhlídkové lety. Nechybí zde ani Městské muzeum, kde se nám nabízí záhady holešovské minulosti. (Obůrková, 2017).

Rymice

Malá vesnička známá hlavně svými lidovými stavbami, tedy dochovanými domečky s doškovými střechami, kovárnou, dílnou sedláře a větrným mlýnem. Díky své jedinečnosti a dochované architektuře si vysloužila označení památkové rezervace. (Obůrková, 2017).

Hulín

Menší město, které leží mezi Kroměříží a Holešovem. Nalezneme zde hřbitovní kostel sv. Václava s románským portálem postavený asi ve 13. století. (Obůrková, 2017).

Bystřice pod Hostýnem

Jak už z názvu vyplývá, město Bystřice pod Hostýnem se nachází u Hostýnských hor s poutním místem Svatý Hostýn. První zmínka o tomto městě pochází z období před rokem 1368. Je zde zámek z 15. století, který má dnes barokní podobu. Byl zde rozvinut dřevařský průmysl, význačný svým ohýbaným nábytkem. V Bystřici pod Hostýnem se setkáváme s tradicemi a spolkovou činností valašského folkloru. (Kroměřížsko, 1998).

Svatý Hostýn

Významným poutním místem na Kroměřížsku je Svatý Hostýn. Na místě bývalého keltského oppida a sídla slovanských předků stojí bazilika Nanebevzetí Panny Marie na jednom z nejvyšších kopců Hostýnských vrchů. Tato bazilika je za příznivého počasí vidět až ze vzdálenější Kroměříže. S tímto místem se pojí několik legend a je navštěvováno poutníky z dalekých krajů. Kromě baziliky zde nalezneme i dvě křížové cesty a pramen léčivé vody. (Kroměřížsko, 1998).

Hostýnské vrchy

Hostýnské vrchy slouží často k rekreaci a na jejich nejvyšší vrchol s názvem Kelčský Javorník s výškou 864 metrů láká rozhledna z roku 2015. Tato rozhledna je významná svojí architekturou a nepopsatelným výhledem na široké okolí. (Obůrková, 2017).

Chřiby

Oblast na jihu Kroměřížska, která svou pahorkatinou poskytuje místo pro cykloturistiku, houbaření nebo pěší výlety. Navštívit zde můžeme zříceninu původně gotického hradu Cimburk z konce 14. století. Využíván byl v husitských válkách a poslední nájemník odešel v roce 1702. Dnes jsou na tomto místě pouze kamenité zbytky stěn a věží. Za další zajímavost Chřibů můžeme označit barokní hřbitov s kaplí ve Střílkách, který byl založen v polovině 18. století a nabízí ke zhlédnutí četnou sbírku sochařské výzdoby od Bohumíra Friče. (Příkryl, 1999).

Nejvyšší vrchol Chřibů s nadmořskou výškou 587 metrů se může pyšnit kamennou rozhlednou Brdo z roku 2004. Řadí se se svými 27 metry k nejvyšší kamenné rozhledně na Moravě a díky její výšce lze dohlédnout do velké dálky. (Obůrková, 2017).

Obrázek č. 16: Rozhledna Brdo
(Zdroj: Fotografie autorky)

V obci Velké Těšany se nachází větrný mlýn, v němž se v dávných dobách mlelo obilí. Tento mlýn pochází z první poloviny 19. století a po zrekonstruování dnes slouží jako stálá expozice mlynářské techniky. (Obůrková, 2017).

Naučná stezka Zámeček

Kroměřížsko se může pyšnit několika naučnými stezkami, z nichž velmi oblíbená je naučná stezka Zámeček. Tato trasa je dlouhá asi 5,5 kilometrů, vede nenáročným terénem asfaltové cesty podél lužních lesů a je určena pro pěší, cyklisty i bruslaře. Název Zámeček získala podle myslivny, jíž se říkalo Schloss, tedy zámek. Naučná stezka se snaží své hosty poučit o fauně a flóře místních lesů, toků, rostlin, ptactvu, zvířatech a okolí Záhlinických rybníků. (Běhulová, 2007).

Naučná stezka Hráza

V blízkosti centra Kroměříže se nachází bývalé štěrkoviště Hráza s rozlohou 13,9 hektarů, dnes známé pod názvem Hrubý rybník nebo lidově „Bágrák“. Kolem rybníku vede naučná stezka dlouhá asi 2 kilometry. Tato stezka seznamuje s krajinou řeky Moravy, s faunou a flórou vodního prostředí. Štěrkoviště Hráza slouží k rekreaci místních obyvatel, kteří toto místo využívají ke koupání, procházkám či rybolovu. (Běhulová, 2007).

Naučná stezka Zacharka

Tato naučná stezka se prolíná se stezkou Hráza a je dlouhá 1 kilometr. U čtyř informačních cedulí se pěší nebo cyklisté dozvídají zajímavé informace o krajině kolem potoka Zacharka. (Běhulová, 2007).

Cyklostezka kolem řeky Moravy

Velmi oblíbená cyklostezka procházející Kroměříží je takzvaná Moravská dálková cyklotrasa č. 47, sloužící směrem na sever jako spojnice mezi Kroměříží a Olomoucí nebo směrem na jih podél řeky Moravy přes Baťův kanál až do Hodonína. (Kroměříž, 2019).

4.6. Kultura a tradice města

Kroměříž bývá často označována přezdívkou Hanácké Athény. Označení vyplývá z množství škol, které se zde vyskytují a také z geografického umístění města. Kroměříž leží na místě úrodné a rovinné Hané, nicméně zasahuje malou částí i do regionu Valašsko. Kraj Haná se může pyšnit vyzdobenými kroji, krásnými písněmi, radostnými tanci a tradicemi, které odráží bohatou kulturu předchozích generací. Kroměřížsko se rozléhá až přes oblast Valašsko, a to v blízkosti Bystřice pod Hostýnem. Valašský folklor se vyznačuje svými jedinečnými písněmi, tanci, tradicemi a zvyky. Udržovat lidovou kulturu se daří převážně lidovým souborům. Bohatá Haná a chudé Valašsko jsou velmi rozdílné etnografické kraje, spojuje je však kulturní bohatství a tradice, jež nám minulé generace ponechaly. (Země Koruny české, 1998).

V současné době zve Kroměříž své hosty na zážitkovou prohlídku s průvodci v kostýmech z jiného století, kteří netradiční formou představují zajímavosti a historii města. Existuje také geolokační hra na mobilním telefonu „Kde je Giovanni?“, která se zaměřuje na hravé poznávání města Kroměříže. Hanácké Athény jsou význačné i v gastronomii. Můžeme zde ochutnat pivo ze tří minipivovarů a víno arcibiskupů z šest metrů hlubokých vinných sklepů. Nalezneme zde i vynikající restaurace a kavárny, zapsané do věhlasných gastronomických průvodců. Kroměříž láká své návštěvníky také svými odpočinkovými místy například na Velkém náměstí v podloubí nebo v odpočinkové letní zóně. Dále se zde nachází mnoho parků, dětských koutků, naučných stezek a vyhlášené Výstaviště Floria, kde probíhají výstavy, koncerty a akce různého druhu.

Kroměříž je známá i z několika filmových záběrů. Působnost zámku a zahrad přitahuje filmové scénáristy především k zachycení historických filmů. Natáčely se zde filmy jako Amadeus, Královská aféra, Napoleon, Angelika, Kateřina Veliká, Dědictví s Bolkem Polívkou, Četnické humoresky, Peklo s princeznou a dva díly Marie Terezie. (Kroměříž, 2019).

Obrázek č. 17: Z natáčení Marie Terezie 2
(Zdroj: Fotografie autorky)

4.7. Významné osobnosti města

Max Švabinský

Za významného rodáka Kroměříže považujeme Maxe Švabinského, který se do historie města zapsal především svým kreslířským, malířským a grafickým talentem. Max Švabinský se narodil 17. září 1873 a mládí prožil v rodné Kroměříži. Své obrazy poprvé vystavoval v Květné zahradě, kde byl vysoce oceněn. Složil zkoušky na Malířské akademii v Praze pod vedením Maxmiliána Pirnera. Zemřel v roce 1962 v nedožitých 89 letech. Jeho dílo můžeme navštívit v Muzeu Kroměřížska, kde probíhá stála expozice jeho obrazů, portrétů, československých bankovek, vitráží a nástěnných maleb. (Země Koruny české, 1998).

Karel Kryl

Básník, zpěvák a rebel s kytarou, to je Karel Kryl, který uzřel svět v roce 1944 v Kroměříži a zesnul v Mnichově roku 1994. Byl odpůrcem totalitního režimu a své myšlenky vkládal do básní a textů. Jeho tvorba je charakteristická alegorií, hrou se slovíčky, lidovou slovesností a autory, jako byl Jiří Voskovec a Jan Werich. Na počest jeho památky vznikla v Kroměříži zážitková expozice Karla Kryla, která nám připomíná jeho „život proti proudu.“ (Země Koruny české, 1998).

Jaromír Tomeček

Jaromír Tomeček byl významný spisovatel a právník, který se narodil roku 1906 v Kroměříži a zemřel v Brně v roce 1997. V rodné Kroměříži absolvoval gymnázium a dále studoval v Brně. Jaromír Tomeček je autorem několika knih pro děti, mládež, ale i dospělé. Jeho tvorba je význačná zejména kvůli jeho výraznému vztahu k přírodě. Tomeček na své rodné město ani po přestěhování nezapomněl a nadále jej po celou dobu svého života navštěvoval. Svůj vřelý vztah k městu Kroměříž popsal v knize s názvem *Lásky*, ze které čerpáme krátký úryvek na začátku této diplomové práce. V roce 1991 získal Jaromír Tomeček čestné občanství města Kroměříže. (Fialová, 2006).

Pavel Josef Vejvanovský

Pavel Josef Vejvanovský se do dějin města Kroměříže zapsal díky své hudební činnosti ve službách olomouckého biskupa Karla Liechtensteina-Castelcorna především jako vedoucí v biskupské kapele a jako polní trubač. V českých dějinách je známý jako jeden z nejvýznamnějších představitelů české hudby 17. století. Rok narození Vejvanovského se odhaduje na období kolem roku 1639 v Hlučíně. Zemřel v roce 1693 a je pochován u kostela Panny Marie v Kroměříži. Proslavil se svými skladatelskými a trubačskými schopnostmi. V roce 1665 složil svoji nejznámější sonátu Vespertinu. Byl významný i v komponování mší a hudby ke karnevalům. V hudebním archivu Arcibiskupského zámku v Kroměříži nalezneme sbírky jeho hudebních rukopisů. Na počest památky vyrostla v Kroměříži Konzervatoř P. J. Vejvanovského, která je třetí nejstarší v České republice. (Sehnal, 1993).

Jindřich Spáčil

Jindřich Spáčil se narodil roku 1899 v malé vesničce Kvasice blízko Kroměříže. Byl to významný spisovatel, učitel, vlastivědný a kulturně osvětový pracovník. Vyučoval dějepis a český jazyk na Odborné škole v Kroměříži, později se stal jejím ředitelem, a poté učil na střední škole. Jeho činnost se zaměřovala na historickou prózu a dějiny města Kroměříže. Jindřich Spáčil se zasloužil o existenci dnešního městského muzea. Díky svým zásluhám, které pro Kroměříž vykonal, získal titul Čestný občan města Kroměříže. Jindřich Spáčil zemřel v roce 1978 a je pochován v čestném hrobě v Kroměříži. (Fialová, 2006).

Miloš Macourek

Dalším rodákem z Kroměříže byl spisovatel, scénárista a režisér Miloš Macourek. Svůj život však prožil převážně v Praze, kde se stal scénáristou Filmového studia Barrandov. Je známý především jako autor k filmům a dětským seriálům jako Arabela, Létající Čestmír, Dívka na koštěti nebo Mach a Šebestová. (Fialová, 2006).

EMPIRICKÁ ČÁST

5 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Město, ve kterém žijeme a které můžeme nazývat jako svůj domov, poznáváme často již od narození až po dospělost. Během svého života vidíme, jak se město mění a rozrůstá. Jako pedagogové bychom měli tematiku regionu dále rozvíjet a pamatovat na to, že město, v němž žáci vyrůstají, je pro ně ve velkém, vzdáleném světě, to nejnámější a nejbližší, co znají. Z tohoto důvodu jsme se rozhodli zaměřit diplomovou práci na město Kroměříž a zjistit tak, jaké mají žáci z vybraných kroměřížských škol základní informace o městě, v němž žijí a chodí do školy.

Z důvodu současné situace a uzavření škol nebylo možné realizovat výzkumné šetření s žáky pátého ročníku v květnu školního roku 2019/2020. Proto jsme byli nuceni realizovat toto výzkumné šetření až s žáky šestého ročníku v září školního roku 2020/2021.

5.1. Formulace cílů a stanovení předpokladů

Důležitou částí každé lidské činnosti, a především pedagogického úsilí, je hlavní cíl. Na začátku této diplomové práce jsme si stanovili hlavní cíl empirické části, a to zjistit a následně mezi sebou srovnat úroveň vědomostí žáků šestého ročníku dvou vybraných základních škol v Kroměříži o jejich regionu. Ke splnění hlavního cíle nám pomohou takzvané dílčí cíle, bez nichž by nebylo možné splnit primární cíl. Dílčí cíle se budou zaměřovat na vytvoření nestandardizovaného didaktického testu, jeho vyplnění žáky, následně celkové vyhodnocení, a tím zjištění úrovně vědomostí konkrétních žáků o jejich regionu.

Za účelem dosažení hlavního cíle a dílčích cílů jsme si vymezili následující předpoklady, které se nám díky výsledkům z didaktického testu potvrdí, či vyvrátí.

- ▶ **Předpoklad č. 1:** Předpokládáme, že souhrnné výsledky žáků šestého ročníku neklesnou pod 70 % celkové úspěšností, a tím se prokáže dostatečná míra úrovně vědomostí žáků o svém regionu.
- ▶ **Předpoklad č. 2:** Předpokládáme, že žáci, kteří žijí ve městě Kroměříži, získají průměrně více bodů než ti, jež ve městě nežijí.
- ▶ **Předpoklad č. 3:** Předpokládáme, že žáci, kteří jsou starší, budou mít vyšší průměrný počet bodů než žáci mladší.

- ▶ **Předpoklad č. 4:** Domníváme se, že dívky budou mít vyšší procentuální výsledky z didaktického testu než chlapci.
- ▶ **Předpoklad č. 5:** Očekáváme, že nejhorších výsledků dosáhne položka číslo 8 (Spoj obrázky kostelů s jejich názvy).
- ▶ **Předpoklad č. 6:** Předpokládáme, že se žáci šestého ročníku orientují ve svém městě a poznají důležité budovy města Kroměříže. (Na položku číslo 12 odpoví 80 % žáků zcela správně.)
- ▶ **Předpoklad č. 7:** Domníváme se, že žáci šestého ročníku mají přehled o nejdůležitějších památkách města Kroměříže. (Na položku číslo 6 odpoví 80 % žáků zcela bezchybně.)
- ▶ **Předpoklad č. 8:** Předpokládáme, že se žáci umí orientovat ve slepé mapě, a to tak, že v ní vyznačí polohu města, ve kterém žijí a jeho protékající řeku i s názvem. (U položky číslo 1 a 4 bude zcela úspěšných alespoň 75 % žáků.)

5.2. Výzkumná metoda

Důležitou podmínkou k dosažení předem určeného hlavního cíle je výzkumná metoda, která nás postupně dovede k odpovědím na stanovené předpoklady. Pelikán (2007, s. 95) definuje výzkumnou metodu jako „*obecný metodologický nástroj k získání a zpracování dat, vymezující širší a komplexnější úhel pohledu na šetřenou problematiku.*“

Z hlediska povahy zkoumaného tématu jsme si ke zjištění a ověření daných předpokladů vybrali výzkumnou metodu testů, a to konkrétně výzkumnou techniku nestandardizovaného didaktického testu, tedy kvantitativní výzkum.

5.2.1. Didaktický test

Pojem didaktický test bývá v řadě publikací chápán odlišně. Má mnoho variant a vlastností. Mezi základní vlastnosti didaktického testu řadíme validitu, reliabilitu a praktičnost. Chráska (2007, s. 184) vymezuje pojem didaktického testu jako „*zkoušku, která se orientuje na objektivní zjišťování úrovně zvládnutí učiva u určité skupiny osob.*“

Nestandardizovaný didaktický test, také jinak nazývaný jako učitelský či neformální, se vyznačuje zejména tím, že nebyl předem vyzkoušen na větším množství žáků a neznáme tak všechny jeho vlastnosti. Nicméně by mezi základní vlastnosti všech didaktických testů měly patřit validita a reliabilita testu. Validita testu se zaměřuje především na to, zda je v testu zkoušeno opravdu to, co zkoušeno být má. Reliabilita se vyznačuje spolehlivostí a přesností výsledků didaktického testu. Jestliže test použijeme několikrát a získáme tak stejné či podobné výsledky, můžeme tvrdit, že je test reliabilní. (Chráska, 2007).

5.2.2. Charakteristika aplikovaného didaktického testu

Jako výzkumnou techniku pro zjištění potřebných informací jsme zvolili nestandardizovaný didaktický test. Při tvorbě didaktického testu jsme dbali na jeho hlavní pravidla, zásady a základní vlastnosti. Vycházeli jsme ze základních věkových zvláštností žáků mladšího školního věku. Z Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání jsme vybrali pouze základní učivo z tematického okruhu Místo, kde žijeme.

Aplikovaný didaktický test (viz příloha č. 1) se skládá z 12 testových úloh složených z otevřených úloh se stručnou odpovědí (Otázka č. 1, 2, 4, 6, 11), z dichotomické úlohy (Otázka č. 7), z úloh s výběrem odpovědí „Jedna správná odpověď“ (Otázka č. 3, 5, 9, 10) a z přiřazovacích úloh (Otázka č. 8, 12). Didaktický test s názvem „Kroměříž – práce s mapou“ dále obsahuje dvě slepé mapy České republiky, fotografie významných budov města Kroměříže a obrázky státního či městských znaků. Z didaktického testu bylo možné získat 24 bodů. Celkové bodování testu znázorňuje tabulka č. 1. V této tabulce pozorujeme, že u poloviny otázek může žák získat více jak jeden bod. U těchto otázek se jedná především o spojení obrázků a názvů památek, vyznačení řeky nebo města na slepé mapě či pojmenování své školy a její ulice, v níž je umístěna.

Nestandardizovaný didaktický test je zcela anonymní. Pouze na začátku testu jsme uvedli tabulku s otázkami ohledně bydliště, pohlaví a věku respondentů, a tím ověřili platnost výše uvedených předpokladů č. 2, 3, a 4.

Číslo otázky	Počet bodů	Správné odpovědi
1	1	Vyznačení na mapě
2	2	Zlínský kraj, vyznačení na mapě
3	1	A
4	2	Morava, vyznačení na mapě
5	1	C
6	3	Arcibiskupský (Kroměřížský), Květná, Podzámecká (Podzámka)
7	1	ANO
8	3	1, 2, 3
9	1	A
10	1	B
11	2	Název školy a ulice
12	6	A, F, E, B, C, D
Celkem	24 bodů	

Tabulka č. 1: Bodové hodnocení didaktického testu (Zdroj: Vlastní zpracování)

5.3. Charakteristika výzkumného vzorku respondentů

Pojem výzkumný vzorek definoval Pelikán (2007, s. 47) jako „množinu všech prvků, patřících do okruhu osob nebo jevů, které mají být zkoumány v daném výzkumu.“

Jako zkoumaný vzorek respondentů nebo také základní soubor výzkumu jsme vybrali žáky šestých tříd dvou různých plně organizovaných základních škol v Kroměříži, dále pojmenovány jako škola Z a škola O. Do výzkumného šetření se zapojilo přesně 128 žáků, z toho 43 žáků ze školy Z a 85 žáků ze školy O.

Dohromady jsme zkoumali šest tříd. Škola Z měla tento školní rok pouze dva ročníky šestých tříd o celkovém počtu 46 žáků, z nichž jsme zkoumali 43 žáků. Tyto třídy dále nazýváme jako třídy 6. AZ a 6. BZ. Škola O nám nabídla k vyplnění testů čtyři ročníky šestých tříd s celkovým počtem 90 žáků, z nichž bylo zkoumáno 85 žáků. Zmíněné třídy dále nazýváme jako třídy 6. AO, 6. BO, 6. CO a 6. DO. Tabulka č. 2 přehledně znázorňuje výše uvedené počty zkoumaných respondentů.

Název školy	Škola Z	Škola O
Datum	02.09.2020	7.–11. 9. 2020
Počet žáků	43	85
Počet tříd	2	4
Ročník	Šestý	Šestý
Celkem žáků	128	

Tabulka č. 2: Charakteristika respondentů (Zdroj: Vlastní zpracování)

Věkové rozhraní všech zkoumaných žáků šestého ročníku se pohybovalo mezi 11. až 13. rokem. Největší skupinou byli žáci s věkem 11 let, a to v počtu 83 osob. Dále test vyplňovalo 42 dvanáctiletých žáků a 3 třináctiletí žáci. Tyto skutečnosti jsou uvedeny v tabulce č. 3.

Věk	Škola Z	Škola O	Celkem
11 let	26	57	83
12 let	16	26	42
13 let	1	2	3

Tabulka č. 3: Věkové rozdělení zkoumaných žáků (Zdroj: Vlastní zpracování)

Celkový počet 128 žáků můžeme dále rozdělit na přesně polovinu dívek a polovinu chlapců. Ve škole Z jsme testovali celkem 23 dívek a 20 chlapců. Ve škole O se testů zúčastnilo 41 dívek a 44 chlapců. Dohromady jsme tedy výsledky mohli rozdělit mezi 64 dívek a 64 chlapců.

Pohlaví	Škola Z	Škola O	Celkem
Dívka	23	41	64
Chlapec	20	44	64

Tabulka č. 4: Rozdělení žáků podle pohlaví (Zdroj: Vlastní zpracování)

Další aspekt, který jsme žáky nechali vyplňovat, bylo zaznačení, zda žijí přímo ve městě Kroměříži, nebo v jeho blízkém okolí. Ve škole Z odpovědělo 29 žáků, že bydlí v Kroměříži a zbylých 14 žáků, že nebydlí. Ve škole O jsme se setkali s 65 žáky, kteří žijí v Kroměříži a s 20 žáky, kteří bydlí v její blízkosti. Celkem jsme tedy zkoumali 95 žáků, kteří žijí ve zmíněném městě a 33 zbylých žáků, kteří odpověděli, že přímo v Kroměříži nebydlí.

Bydliště	Škola Z	Škola O	Celkem
Bydlí v Kroměříži	29	65	95
Nebydlí v Kroměříži	14	20	33

Tabulka č. 5: Rozdělení žáků podle místa bydliště (Zdroj: Vlastní zpracování)

5.4. Předvýzkum

Před samotným výzkumným šetřením je důležité začít s počátečními fázemi, jako je pilotáž a předvýzkum. Jako první jsme si formou pilotáže zjistili na daných školách možnosti, podmínky a informace pro úspěšné vykonání didaktického testu s žáky pátého ročníku. Na začátku března roku 2020 jsme oslovili dvě plně organizované základní školy v Kroměříži a jejich zástupce pro první stupeň. Obě školy s výzkumným testováním souhlasili a udali termín zkoušení v měsíci květnu. Toto testování se bohužel nezrealizovalo, proto jsme jej odložili na září roku 2020 se stejnými žáky, avšak o několik měsíců staršími.

Chráska (2007, s. 28) popisuje předvýzkum jako „zmenšený model vlastního výzkumu, který se provádí na poměrně malém vzorku osob, takže získané výsledky neumožňují činit obecnější závěry.“ Fázi předvýzkumu jsme realizovali na prvostupňové základní škole v Kroměříži s šesti žáky pátého ročníku. U zadání testu jsme byli osobně přítomni s učitelem pověřeným střediskem volného času. Na začátku testování jsme žákům zadali pokyny k testu a poté proběhlo jeho vyplnění.

Před samotným vykonáním předvýzkumu jsme si stanovili několik cílů, jejichž splnění nám pomůže k dalšímu výzkumnému šetření. Stanovené cíle:

- Zjistit, jaká časová dotace je potřeba pro vyplnění a kontrolu zadaného didaktického testu.
- Rozpoznat, zda žáci rozumí všem otázkám a úkolům didaktického testu.
- Potvrdit si, zda jsou všechny uvedené texty žákům jasné a srozumitelné.
- Ověřit, zda jsou testovací otázky vybrány tak, že korespondují s naučenými vědomostmi žáků pátého či šestého ročníku a jsou schopni na ně odpovědět.

Po ukončení předvýzkumu jsme si ověřili všechny zadané cíle a zjistili jsme, že:

- Časová dotace pro vyplnění didaktického testu je 15 minut.
- Žáci během konzultace odpověděli, že neměli problém s žádnou otázkou ani úkolem a všemu rozuměli.
- Zkoumaní žáci neměli problém s vyplněním didaktického testu po vědomostní stránce. Jejich dalším úkolem před odevzdáním testu bylo napsat, jak se jim test zdál obtížný. Všichni dotazovaní hodnotili test jako lehký či jednoduchý.

Po vyhodnocení testů jsme došli k závěru, že předvýzkum testu byl úspěšný, jelikož všichni žáci získali alespoň 19 bodů z 24 možných. Aby byl předvýzkum považován za zdařilý, stanovili jsme minimální 70% hranici celkové úspěšnosti. Konkrétní žáci byli v předvýzkumu úspěšní na 88 %. Předvýzkum hodnotíme jako efektivní a prospěšný našemu dalšímu výzkumnému šetření.

5.5. Organizace a průběh výzkumného šetření

Výzkumné testování proběhlo na začátku září školního roku 2020/2021 na dvou plně organizovaných školách v Kroměříži. V obou školách jsme se setkali se vstřícným a ochotným jednáním. Během přímé konzultace s jednotlivými zástupci pro 2. stupeň jsme v krátkosti představili didaktický test s potřebnými informacemi a dohodli se na konkrétním termínu. Zadání testu proběhlo ve vyučovacích hodinách, které učí třídní učitel jednotlivých tříd. Osobně jsme didaktický test představili, zadali hlavní pokyny a kontrolovali průběh jeho vyplňování. Průměrná doba vyplňování didaktického testu se pohybovala kolem 15 minut.

Před začátkem vyplňování didaktického testu jsme žáky pozdravili a sdělili jim důvod naší návštěvy. Žáci byli seznámeni s tím, že didaktický test je zcela anonymní a neovlivní jejich studijní výsledky. Dále bylo žákům sděleno, aby se snažili vyplnit všech dvanáct otázek a pokud by něčemu nerozuměli, aby se přihlásili. Poté jsme je požádali o přípravu pomůcek (červená pastelka, zelená pastelka, modrá pastelka, propiska). Testy byly žákům rozdány na lavici opačnou stranu, tak aby všichni začínali ve stejný čas. Jakmile žáci test otočili, upozornili jsme je, aby jako první vyplnili obdélník s pohlavím, bydlištěm a věkem. Dále žáci pracovali samostatně. Po dokončení žáci zůstali na svém místě, odložili psací potřeby a testy byly vysbírány. Na konci testování byli žáci pochváleni za svou práci a ochotu.

Všichni testovaní žáci nás ve své třídě mile přivítali a snažili se test vyplnit zodpovědně, i když věděli, že není známkový. Celkové výzkumné šetření hodnotíme kladným dojmem.

6 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Šestá kapitola je zaměřena na výše zmíněný nestandardizovaný didaktický test a jeho výsledky po vyplnění žáky šestých ročníků. Všechny didaktické testy jsme vyhodnotili v rámci jednotlivých tříd a každému testu přiřadili dosažené bodové hodnocení. Po posouzení všech didaktických testů byly výsledky zaznamenány do tabulek v programu Microsoft Excel, ve kterém byly rovněž vytvořeny dále uvedené grafy. Hlavním cílem hodnocení a bodování didaktických testů bylo potvrdit nebo naopak vyvrátit výše určené předpoklady. Procentuální výsledky v tabulkách jsou zaokrouhleny na jedno desetinné místo.

6.1. Hromadné výsledky didaktického testu

Tato podkapitola se zaměřuje na vyhodnocení celkové úspěšnosti všech respondentů, na srovnání výsledků mezi zkoumanými školami, mezi chlapci a děvčaty, a také na dosažené výsledky žáků podle místa bydliště a věku.

6.1.1. Celková úspěšnost v didaktickém testu

Tabulka č. 6 přehledně prezentuje celkové výsledky didaktického testu. Můžeme zde vidět, že dohromady 128 zúčastněných žáků získalo 2379 bodů ze 3072 možných. Celková procentuální úspěšnost žáků šestých tříd tedy činila 77,4 %.

Počet žáků	Max. možný počet všech bodů	Celkový počet všech dosažených bodů	Celková úspěšnost v %
128	3072	2379	77,4

Tabulka č. 6: Celková úspěšnost v didaktickém testu (Zdroj: Vlastní zpracování)

Tabulka č. 7 nás seznamuje s maximálně možným počtem získaných bodů z jednoho testu. Jinak řečeno, zda nějaký žák dosáhl plného počtu 24 bodů, což se potvrdilo. Naopak nejnižší minimální počet získaných bodů z jednoho testu dosáhl pouze 7 bodů. Průměrně získali všichni žáci 18,6 bodů.

Max. možný počet z jednoho testu	Max. počet získaných bodů z jednoho testu	Min. počet získaných bodů z jednoho testu	Průměrný počet získaných bodů
24	24	7	18,6

Tabulka č. 7: Získané body všech respondentů (Zdroj: Vlastní zpracování)

6.1.2. Srovnání výsledků zkoumaných škol

Po vyhodnocení všech výsledků jsme srovnali procentuální úspěšnost školy O a školy Z mezi sebou. Zjistili jsme, že škola O v didaktických testech dopadla o 12,6 % lépe než škola Z. Žáci ze školy O dohromady z didaktického testu získali 1666 bodů z 2040 maximálně možných bodů, což je ve výsledku 81,7 % celkové úspěšnosti. Naopak škola Z odpověděla správně na 713 položek z 1032 maximálně možného počtu. Jejich procentuální výsledek se vyšplhal na 69,1 %. Díky tabulce č. 8 vidíme přehledné bodové a procentuální srovnání.

Škola	Počet žáků	Max. možný počet získaných bodů	Počet získaných bodů	Úspěšnost v %
Škola O	85	2040	1666	81,7
Škola Z	43	1032	713	69,1

Tabulka č. 8: Srovnání výsledků zkoumaných škol (Zdroj: Vlastní zpracování)

6.1.3. Výsledky didaktického testu všech respondentů

Jak již bylo zmíněno výše, výzkumného šetření se zúčastnily dvě školy po šesti třídách. Jejich konkrétní výsledky zobrazuje tabulka č. 9. Nejlepších výsledků, a to výborných 97,4 % dosáhla třída s názvem 6. AO ze školy O, jak je pochopitelné z celkového pojmenování. Tato třída velmi dobře ovládá svůj region, což se u většiny žáků potvrdilo dosažením plného počtu bodů. Další výborný výsledek 81,2 % předvedla třída 6. BO. Na třetím místě se umístila třída 6. DO se 76,6 %. Třída 6. AZ ze školy Z získala 75% úspěšnost. Na předposledním místě s 69,2% úspěšností se umístila třída 6. CO a jako poslední třída 6. BZ s celkovou úspěšností 63,5 %.

Třída	Počet žáků	Max. počet všech bodů	Celkem získaných bodů	Průměrný počet bodů	Úspěšnost v %
6. AZ	21	504	378	18	75
6. BZ	22	528	335	15,2	63,5
6. AO	22	528	514	23,4	97,4
6. BO	27	648	526	19,5	81,2
6. CO	20	480	332	16,6	69,2
6. DO	16	384	294	18,4	76,6
Celkem	128	3072	2379	18,6	77,4

Tabulka č. 9: Výsledky didaktického testu všech respondentů (Zdroj: Vlastní zpracování)

6.1.4. Srovnání výsledků didaktického testu mezi chlapci a děvčaty

Pro potvrzení či vyvrácení předpokladu č. 4 potřebujeme srovnat celkové výsledky mezi chlapci a děvčaty. Tabulka č. 10 zobrazuje celkovou úspěšnost v procentech a získané body pouze chlapců ve všech zkoumaných třídách. Procentuální úspěšnost všech 64 chlapců byla 77,2 %.

Třída	Počet chlapců	Max. možný počet všech bodů	Celkem získaných bodů	Úspěšnost v %
6. AZ	5	120	91	75,8
6. BZ	15	360	220	61,1
6. AO	12	288	284	98,6
6. BO	17	408	337	82,6
6. CO	8	192	130	67,7
6. DO	7	168	123	73,2
Celkem	64	1536	1185	77,2

Tabulka č. 10: Výsledky didaktického testu – Chlapci (Zdroj: Vlastní zpracování)

Tabulka č. 11 je velmi podobná jako tabulka č. 10, avšak s tím rozdílem, že se zaměřuje pouze na dívky. Můžeme si všimnout důležitého faktu, že dívky ze školy Z a ze školy O byly 0,5 % úspěšnější než chlapci. Děvčata dohromady odpověděla správně na 1194 položek z 1536 maximálně možných bodů.

Třída	Počet dívek	Max. možný počet všech bodů	Celkem získaných bodů	Úspěšnost v %
6. AZ	16	384	287	74,7
6. BZ	7	168	115	68,5
6. AO	10	240	230	95,8
6. BO	10	240	189	78,8
6. CO	12	288	202	70,1
6. DO	9	216	171	79,2
Celkem	64	1536	1194	77,7

Tabulka č. 11: Výsledky didaktického testu – Dívky (Zdroj: Vlastní zpracování)

Konkrétní srovnání průměrných bodů všech chlapců a dívek prezentuje tabulka č. 12. Přestože chlapci dosáhli v průměru vyšší minimální i maximální počet bodů, získaly dívky v celkovém počtu vyšší průměrný počet bodů než chlapci.

Třída	Počet chlapců	Počet dívek	Min. počet bodů CH	Max. počet bodů CH	Min. počet bodů D	Max. počet bodů D	Průměrný počet bodů CH	Průměrný počet bodů D
6. AZ	5	16	13	22	7	24	18,2	17,9
6. BZ	15	7	7	20	7	20	14,6	16,4
6. AO	12	10	22	24	21	24	23,7	23
6. BO	17	10	13	24	16	22	19,8	18,9
6. CO	8	12	9	24	9	22	16,3	16,8
6. DO	7	9	12	23	7	24	17,6	19
Celkem	64	64	12,7	22,8	11,2	22,7	18,4	18,7

Tabulka č. 12: Srovnání bodů chlapců a dívek (Zdroj: Vlastní zpracování)

V souhrnné tabulce č. 13 vidíme kompletní srovnání úspěšnosti v didaktickém testu mezi chlapci a děvčaty. Chlapci dosáhli celkem 1185 bodů, kdežto děvčata získala celkem 1194 bodů. Dívky si tedy v didaktickém testu vedly lépe než chlapci, avšak pouze o 9 nepatrných bodů. Dá se říct, že výsledky mezi chlapci a děvčaty byly velmi vyrovnané.

Úspěšnost v % u chlapců	Úspěšnost v % u dívek	Průměrný počet bodů u chlapců	Průměrný počet bodů u dívek	Celkem získaných bodů – chlapci	Celkem získaných bodů – dívky
77,2	77,7	18,4	18,7	1185	1194

Tabulka č. 13: Všechny výsledky mezi chlapci a děvčaty (Zdroj: Vlastní zpracování)

6.1.5. Srovnání výsledků didaktického testu žáků podle místa bydliště

Další podkapitola se zaměřuje na srovnání výsledků žáků podle místa bydliště. Celkové porovnání je důležité k tomu, abychom mohli potvrdit či vyvrátit předpoklad č. 2. Tabulka č. 14 uvádí fakt, že 95 žáků označilo místo bydliště v Kroměříži. Zbýlých 33 žáků zakroužkovalo, že přímo v Kroměříži nežijí. Žáci s bydlištěm ve městě Kroměříži získali 1805 bodů, tedy jejich celková úspěšnost se vyšplhala na 79,2 %. Naopak žáci, kteří přímo ve městě Kroměříži nežijí, odpověděli správně na 574 položek a dosáhli tak 72,5 % celkové úspěšnosti. Z tabulky tedy vyplývá, že žáci, kteří bydlí v Kroměříži, získali průměrně více bodů než ti, kteří ve městě nežijí.

Třída	Počet žáků, kteří bydlí v KM	Počet žáků, kteří nebydlí v KM	Celkem bodů u žáků, kteří bydlí v KM	Celkem bodů u žáků, kteří nebydlí v KM	Průměr bodů u žáků, kteří bydlí v KM	Průměr bodů u žáků, kteří nebydlí v KM
6. AZ	16	5	287	91	17,9	18,2
6. BZ	13	9	224	111	17,2	12,3
6. AO	18	4	421	93	23,4	23,3
6. BO	21	6	405	121	20,3	17,3
6. CO	14	6	240	92	17,1	15,3
6. DO	13	3	228	66	17,5	22
Celkem	95	33	1805	574	19	17,4

Tabulka č. 14: Výsledky žáků podle místa bydliště (Zdroj: Vlastní zpracování)

6.1.6. Shrnutí výsledků didaktického testu žáků podle věku

Tabulka č. 15 obsahuje informace o všech respondentech z hlediska věkového rozmezí. Didaktického testu se zúčastnily věkové skupiny 11letých, 12letých a 13letých žáků. Nejpočetnější, a také nejúspěšnější věková skupina 11letých žáků, získala 1583 bodů, a tím se jejich celková úspěšnost vyšplhala na 79,5 %. Skupina 12letých žáků byla úspěšná na 75 % s celkovým počtem 756 bodů. Nejstarší skupina 13letých respondentů, kterou tvořili pouze 3 žáci, získala 40 bodů, a v tomto případě skončila jejich procentuální úspěšnost na 55,6 %. Z pohledu průměrného počtu získaných bodů si opět nejlépe vedli žáci ve věku 11 let s průměrným počtem 19 bodů. Žáci, kteří měli 12 let, získali v průměru 18,1 bodů. Nejstarší žáci po vyhodnocení obdrželi průměrně 13,3 bodů.

Třída	Počet bodů 11letých žáků	Počet bodů 12letých žáků	Počet bodů 13letých žáků	Průměr bodů 11letých žáků	Průměr bodů 12letých žáků	Průměr bodů 13letých žáků
6. AZ	240	138	x	17,1	19,7	x
6. BZ	199	126	10	16,6	14	10
6. AO	400	94	20	23,5	23,5	20
6. BO	292	234	x	18,3	21,3	x
6. CO	246	76	10	17,6	15,2	10
6. DO	206	88	x	20,6	14,7	x
Celkem	1583	756	40	19	18,1	13,3

Tabulka č. 15: Výsledky žáků podle věku (Zdroj: Vlastní zpracování)

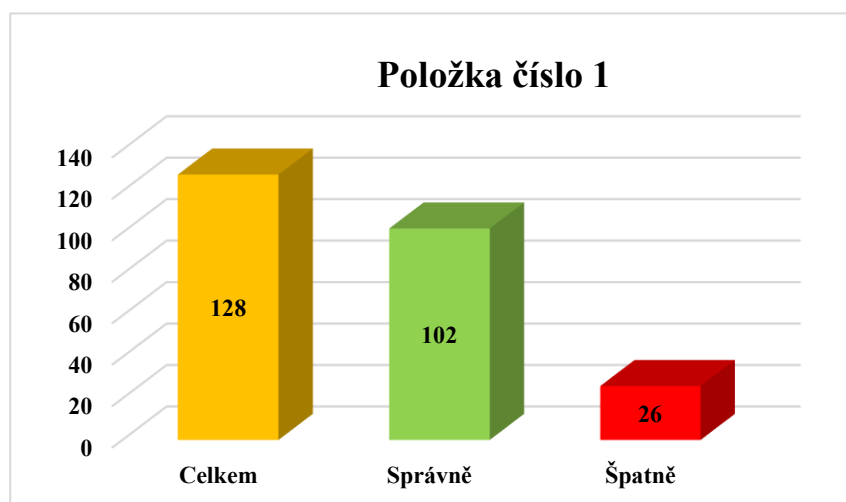
6.2. Výsledky jednotlivých položek

V této podkapitole se podrobně zaměříme na výsledky jednotlivých položek v didaktickém testu. U každé položky je přiřazen graf zobrazující celkovou úspěšnost odpovědí a je dále samostatně popsán. Jelikož bylo možné u poloviny položek získat více jak jeden bod, přiložili jsme k základnímu grafu tzv. doplňkový graf s jednotlivými odpověďmi. Do grafů jsme počítali pouze odpovědi, které byly vyhodnoceny jako správné či špatné. Jinými slovy řečeno, všechny odpovědi u jednotlivých položek byly pouze správné nebo naopak, všechny odpovědi byly pouze špatné. Pokud žák v jednotlivém testu odpověděl na některou část položky správně a na zbylé části špatně, počítali jsme do oddělených grafů pouze správně označené odpovědi. Všechny procentuální výsledky jsou zaokrouhleny na jedno desetinné místo. Níže uvedené grafy byly vytvořeny autorkou na základě výsledků didaktického test v programu Microsoft Excel.

Položka číslo 1

Zadání v didaktickém testu: *Vyznač na slepé mapě město Kroměříž. Použij červenou pastelku.*

První položka ověřuje, zda jsou žáci schopni určit, v jakých přibližných místech na přiložené slepé mapě České republiky leží město, ve kterém bydlí. Z přiloženého grafu č. 1 vyčteme, že město Kroměříž na slepé mapě vyznačilo 102 žáků správně a 26 žáků chybně. Tato položka skončila na druhém místě v celkovém umístění všech položek v testu. Celková procentuální úspěšnost položky číslo 1 dosáhla 79,7 %.

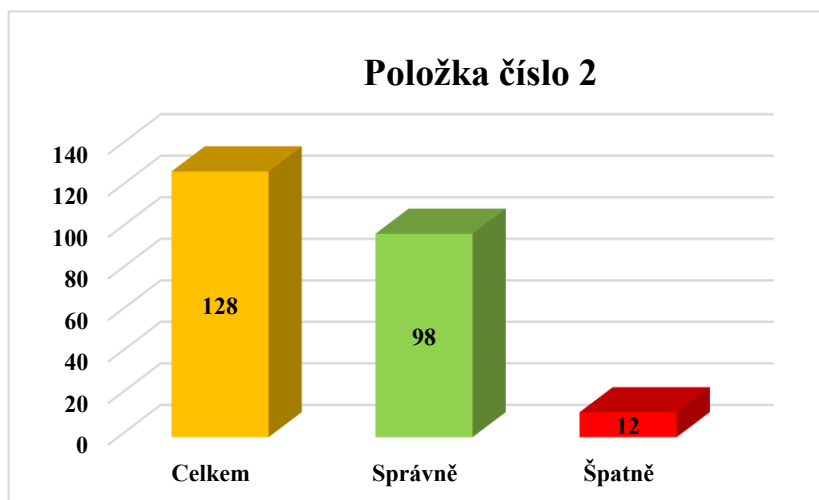

Graf č. 1: Položka číslo 1 (Zdroj: Vlastní zpracování)

Položka číslo 2

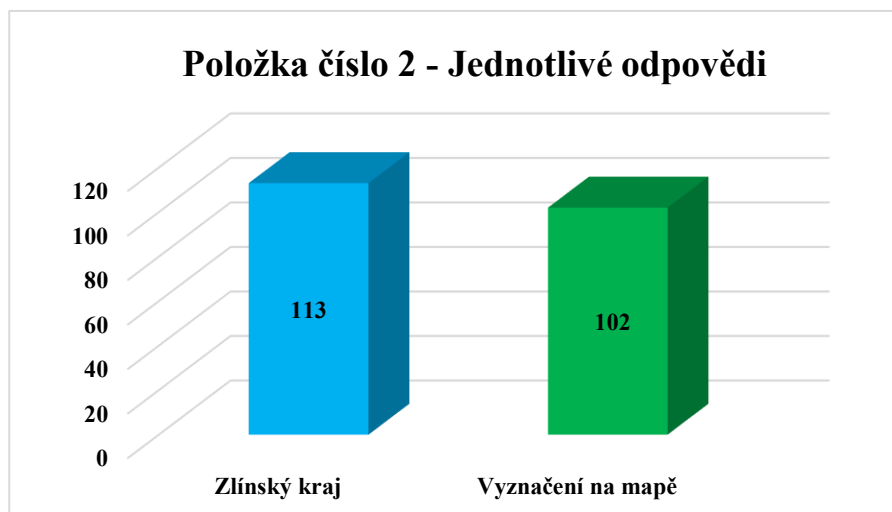
Zadání v didaktickém testu: *Ve kterém kraji leží město Kroměříž? Napiš celý název kraje a vymaluj tuto oblast na mapě. Použij zelenou pastelku.*

Druhá položka v didaktickém testu se dělí na dva celky a díky tomu mohli žáci v této části didaktického testu získat dva body. Graf č. 2 představuje zelený kvádr se správnými odpověďmi, u nichž jsou obě části položky správně. Červený kvádr naopak zobrazuje počet, kdy ani na jednu část položky žák neodpověděl správně. Z grafu tedy můžeme vyčíst, že 98 žáků pojmenovalo kraj, ve kterém město Kroměříž leží, a zároveň vyznačilo na slepé mapě zelenou pastelkou polohu Zlínského kraje. Celkem 12 žáků na tuto položku odpovědělo zcela špatně nebo zde chyběla odpověď. Celková procentuální úspěšnost položky číslo 2 dosáhla 76,6 % a získala tak třetí místo v pořadí celkové úspěšnosti všech položek.

Graf č. 2: Položka číslo 2 (Zdroj: Vlastní zpracování)

V dalším grafu č. 3, patřící k položce číslo 2, pozorujeme úspěšnost jednotlivých odpovědí u položky číslo 2. Hodnotili jsme zvláště správnou odpověď pro pojmenování kraje „Zlínský kraj“ a pro jeho vyznačení na mapě. Pojmenovat kraj, ve kterém leží město Kroměříž, dokázalo celkem 113 žáků, avšak vyznačit jej na mapě bylo schopno o 11 žáků méně.

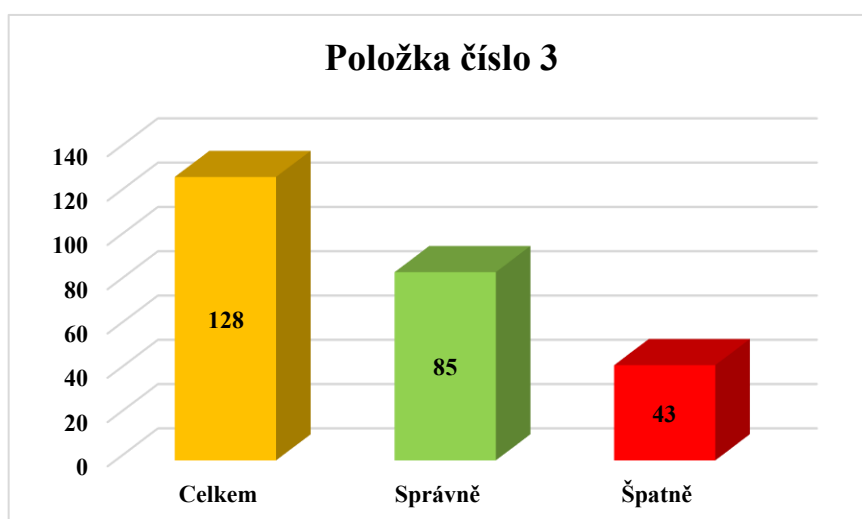

Graf č. 3: Položka číslo 2 - Jednotlivé odpovědi (Zdroj: Vlastní zpracování)

Položka číslo 3

Zadání v didaktickém testu: *Kolik asi obyvatel žije ve městě Kroměříži? Zakroužkuj správnou odpověď.*

U položky číslo 3 měli žáci za úkol vybrat jednu správnou odpověď a získat jeden bod. Z grafu č. 4 můžeme vyčíst, že správně na tuto položku odpovědělo 85 žáků. Zbylých 43 žáků zakroužkovalo špatnou odpověď nebo se nevyjádřilo vůbec. Tato otázka se umístila na šestém místě ze všech hodnocených položek. Celková úspěšnost žáků u této otázky dosáhla 66,4 %.

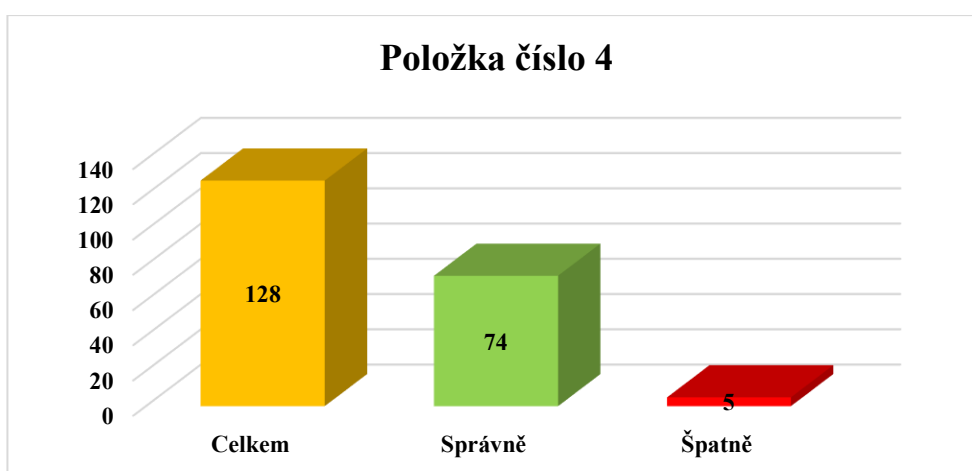

Graf č. 4: Položka číslo 3 (Zdroj: Vlastní zpracování)

Položka číslo 4

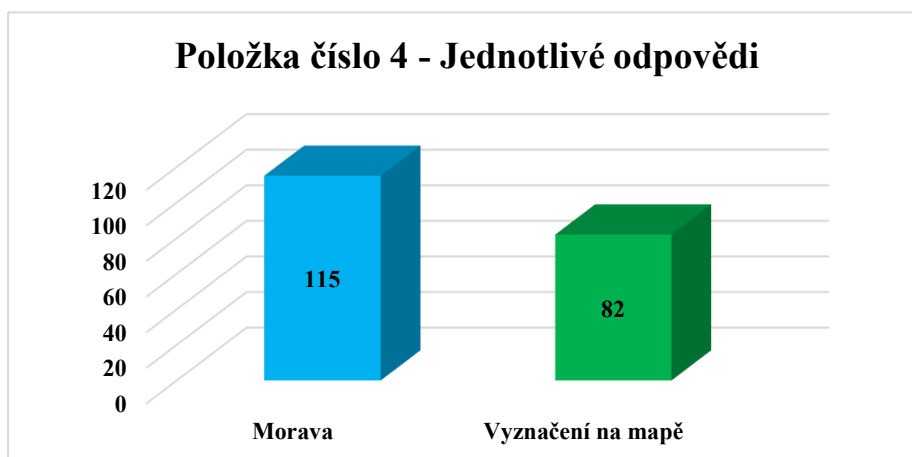
Zadání v didaktickém testu: *Napiš název řeky, která protéká Kroměříží, a vyznač celou tuto řeku v mapě. Použij modrou pastelku.*

Další položka didaktického testu se zaměřuje na vodstvo ve městě Kroměříži. U této položky bylo možné získat dva body a stejně jako u položky č. 2 ji rozdělujeme do dvou grafů. Zelený kvádr v grafu č. 5 představuje 74 odpovědí, u kterých byly obě části položky zcela správně. Pouze 5 žáků na tuto položku odpovědělo špatně nebo zde nebyla žádná odpověď. Položka číslo 4 je druhá nejméně úspěšná položka ze všech hodnocených. Její úspěšnost, pokud počítáme, že žák odpověděl na obě části položky správně, zůstala na 57,8 %.

Graf č. 5: Položka číslo 4 (Zdroj: Vlastní zpracování)

Graf č. 6 nám ukazuje výsledky jednotlivých částí položky číslo 4. Žákům nedělalo problém pojmenovat řeku, která protéká městem Kroměříž, a dosáhli 115 správných odpovědí. Větší problém nastal u vyznačení řeky na mapě. Správně řeku Moravu na slepé mapě vyznačilo 82 žáků.

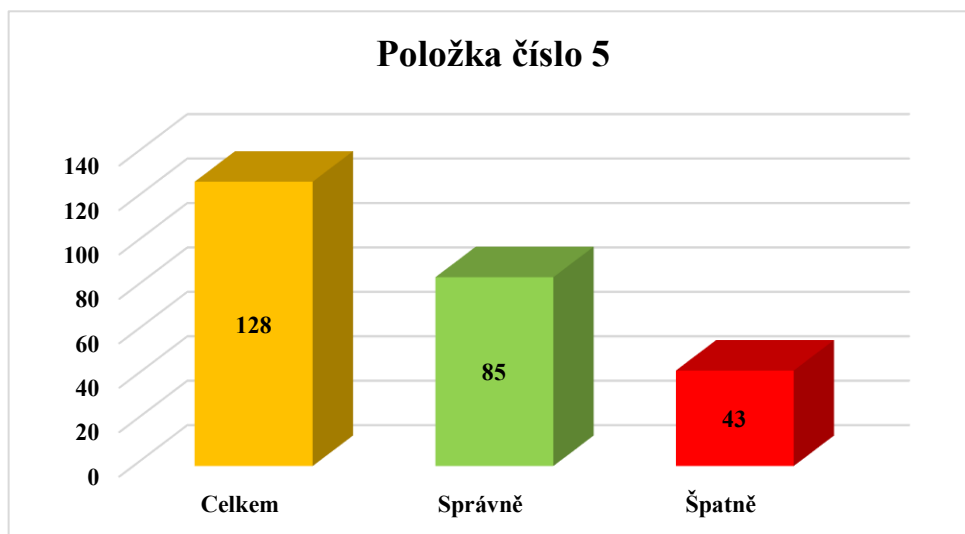

Graf č. 6: Položka číslo 4 - Jednotlivé odpovědi (Zdroj: Vlastní zpracování)

Položka číslo 5

Zadání v didaktickém testu: *Vyber a zakroužkuj znak města Kroměříže.*

Položka číslo 5, která obsahuje čtyři obrázky různých znaků, z nichž měli žáci vybrat znak patřící Kroměříži. Správně vybralo a zakroužkovalo 85 žáků, zbylých 43 žáků vybralo nesprávný znak. Tato položka se umístila na šestém místě v celkovém pořadí a její úspěšnost v procentech dosáhla 66,4 %.

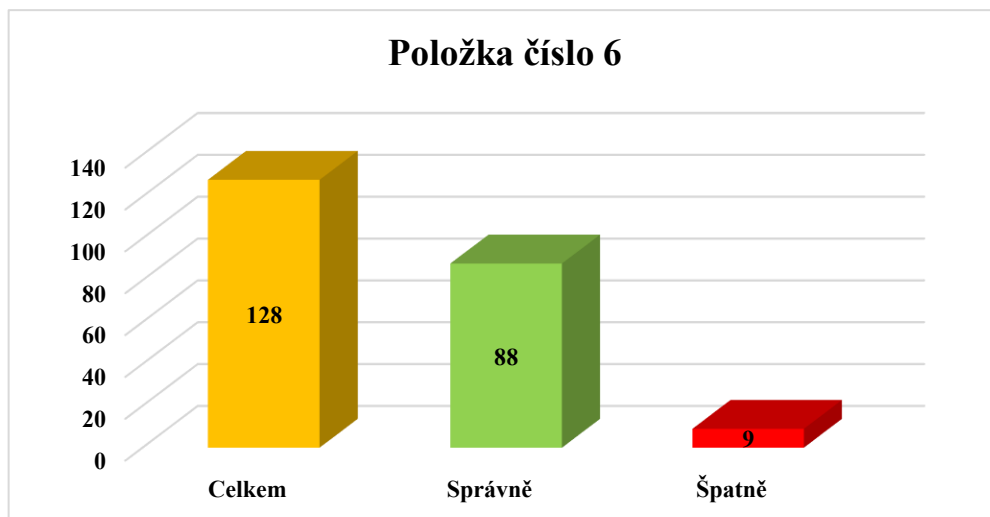

Graf č. 7: Položka číslo 5 (Zdroj: Vlastní zpracování)

Položka číslo 6

Zadání v didaktickém testu: *Dopiš chybějící názvy k těmto památkám Kroměříže.*

Tato položka je zaměřena na poznání tří základních památek ve městě Kroměříži. Doprovází ji tři fotografie daných míst, podle nichž je mají žáci poznat a pojmenovat. Fotografie jsou doplněny jednou částí z názvu památky, která žákům napomohla k jejich pojmenování. U prvního obrázku jsme uznávali dva názvy, a to Arcibiskupský a rovněž Kroměřížský zámek. Z grafu č. 8 je patrné, že všechny tři dotazované památky poznalo a správně pojmenovalo 88 žáků. Pouze 9 žáků nepoznalo dané fotografie nebo je určilo chybně. Položka číslo 6 se umístila na pátém místě a dosáhla 68,8 % v celkové úspěšnosti.

Graf č. 8: Položka číslo 6 (Zdroj: Vlastní zpracování)

Jelikož je tato položka rozdělena na tři části a bylo z ní možné získat tři body, vytvořili jsme graf č. 9, který nám zobrazuje jednotlivé odpovědi s počtem jejich správného označení. Většina žáků, a to přesně 118 respondentů, poznala na fotografii Květnou zahradu. O 7 méně žáků dokázalo pojmenovat Podzámeckou zahradu. Nejmenší úspěšnost získal Arcibiskupský zámek, který správně nazvalo 91 žáků.

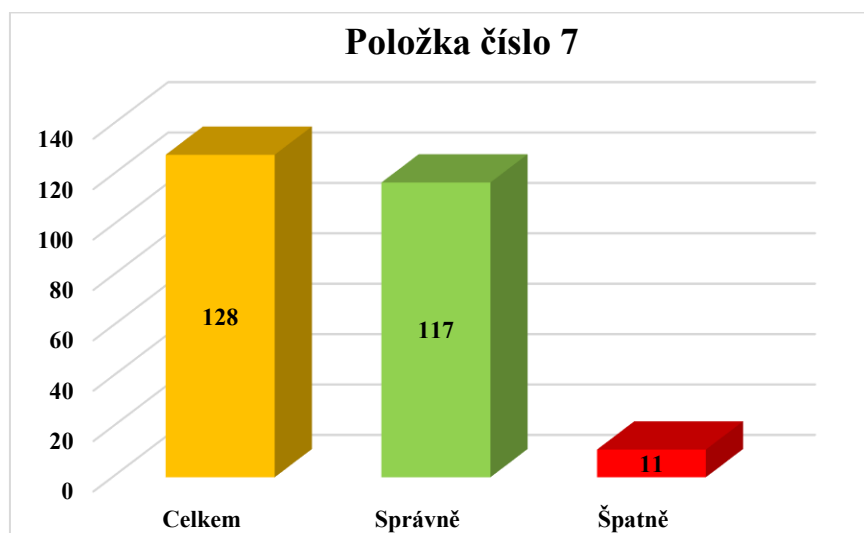

Graf č. 9: Položka číslo 6 - Jednotlivé odpovědi (Zdroj: Vlastní zpracování)

Položka číslo 7

Zadání v didaktickém testu: *Zakroužkuj správnou odpověď. Zámek a zahrady města Kroměříže jsou zapsány na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO.*

V následující položce číslo 7 měli žáci za úkol vybrat správnou odpověď pouze ze dvou možností „ANO“ a „NE“. Jednalo se tedy o úlohu dichotomického typu. Položka číslo 7 se společně s položkou číslo 10 umístila na první místo v počtu nejvíce získaných bodů ze všech uvedených položek. Z grafu č. 10 můžeme vyčíst, že správně odpovědělo 117 žáků a zbylých 11 žáků odpovědělo špatně. Celková úspěšnost této otázky dosáhla 91,4 %.

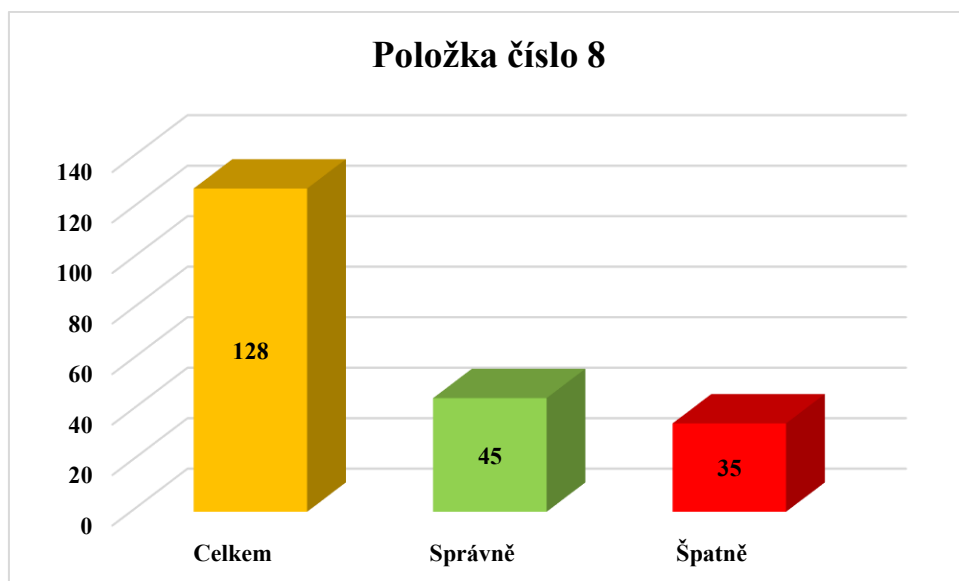
Graf č. 10: Položka číslo 7 (Zdroj: Vlastní zpracování)

Položka číslo 8

Zadání v didaktickém testu: *Spoj čarou obrázky kostelů se správnými názvy.*

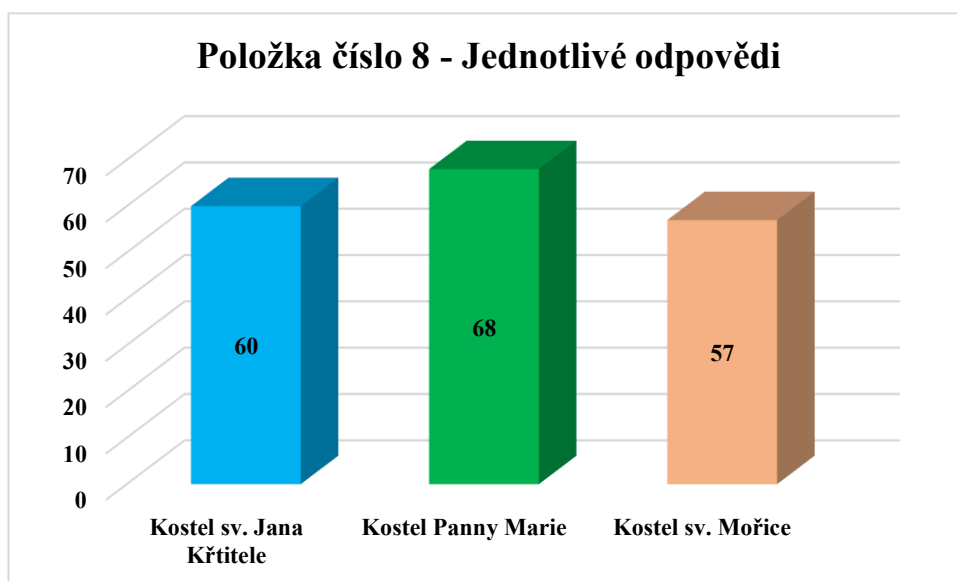
U této položky měli žáci za úkol spojit názvy v rámečku s fotografiemi tří nejvýznamnějších a nejznámějších kroměřížských kostelů. U této položky bylo možné získat tři body. Očekávali jsme, že nejhorších výsledků v didaktickém testu dosáhne právě tato položka. Pravdivost výše uvedeného předpokladu č. 5 nám potvrdil graf č. 11. Vyčteme z něj, že všechny tři fotografie kostelů s jejich názvem správně spojilo, a zároveň získalo plný počet bodů, pouze 45 respondentů. Zcela správně bylo tato otázka zodpovězena pouze ve 35,2 % případů z celkového počtu. Na položku číslo 8 vůbec neodpovědělo anebo přiřadilo zcela

chybně 35 žáků. U zbývajících odpovědí žáci k fotografiím správně přiřadili buď dva nebo pouze jeden název.

Graf č. 11: Položka číslo 8 (Zdroj: Vlastní zpracování)

Graf č. 12 je zaměřen na výsledný počet správných odpovědí u jednotlivých kostelů. Jsou zde započítány všechny odpovědi, které získaly jeden, dva či tři body. V grafu pozorujeme, že nejvíce bodů získal kostel Blahoslavené Panny Marie, jehož fotografii spojilo se správným názvem 68 žáků. Kostel sv. Jana Křtitele správně poznalo celkem 60 žáků a chrám sv. Mořice správně pojmenovalo 57 žáků.

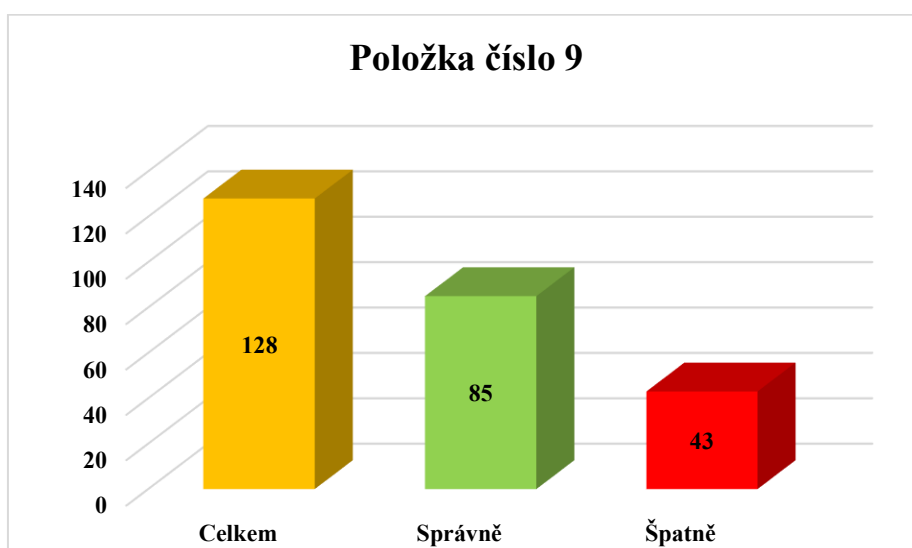

Graf č. 12: Položka číslo 8 - Jednotlivé odpovědi (Zdroj: Vlastní zpracování)

Položka číslo 9

Zadání v didaktickém testu: *Jak se jmenuje starosta města Kroměříže? Zakroužkuj správnou odpověď.*

U deváté položky didaktického testu měli žáci vybírat ze čtyř mužských jmen a získat jeden bod. Starostu města Kroměříže správně označilo 85 žáků. Zbýlých 43 žáků zakroužkovalo jiné jméno či neodpovědělo vůbec. Položka číslo 9 tak získala šesté místo v celkovém umístění všech položek a její celková úspěšnost se vyšplhala na 66,4 %.

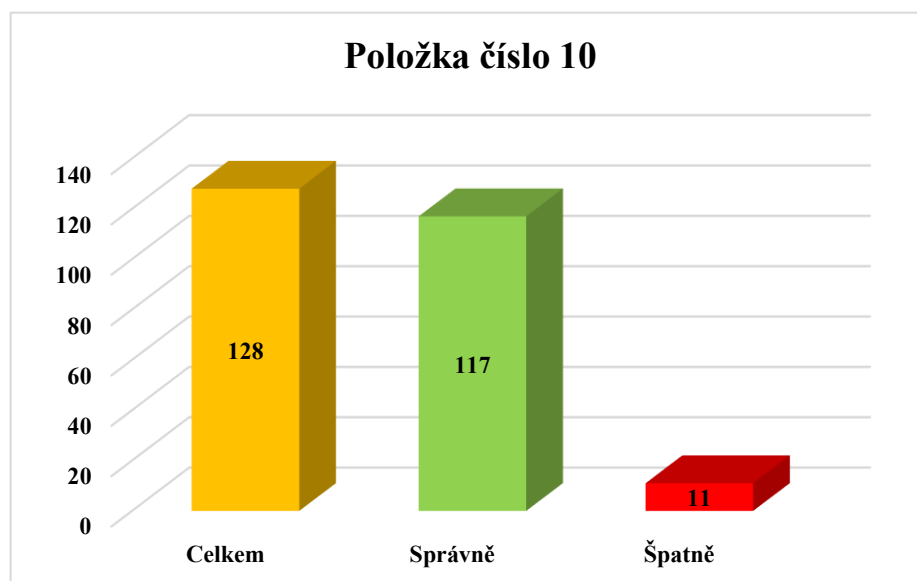

Graf č. 13: Položka číslo 9 (Zdroj: Vlastní zpracování)

Položka číslo 10

Zadání v didaktickém testu: *Českou republiku můžeme rozdělit na tři historické části země. Ve které leží město Kroměříž? Zakroužkuj správnou odpověď.*

V další položce měli žáci za úkol vybrat ze tří nabídnutých odpovědí historickou část země, ve které leží město Kroměříž. Položka číslo 10 se stejně jako položka 7 umístila na prvním místě s největším počtem bodů. Graf č. 14 znázorňuje úspěšnost položky číslo 10. Vidíme, že správně odpovědělo 117 žáků. Pouze 11 žáků na tuto položku odpovědělo špatně nebo vůbec. Položka číslo 10 získala 91,4 % úspěšnosti.

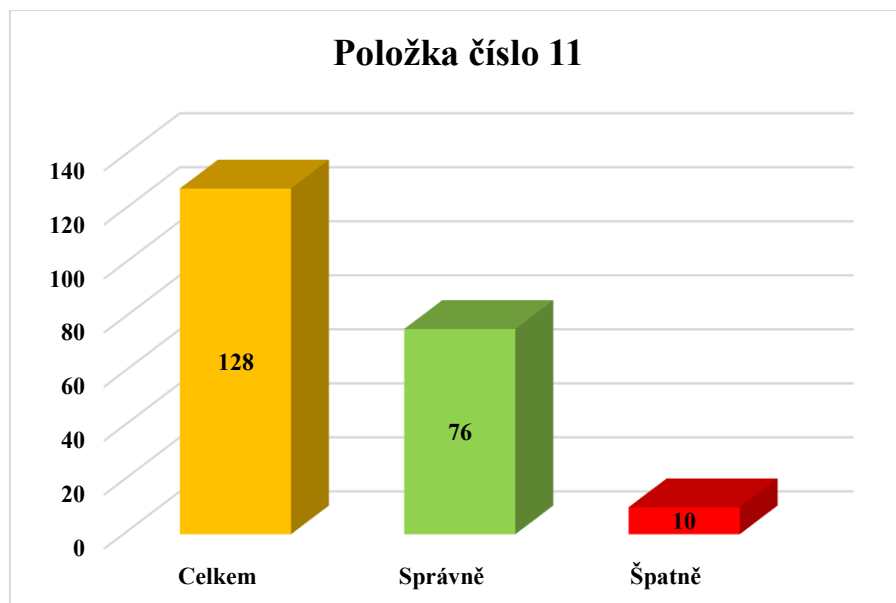
Graf č. 14: Položka číslo 10 (Zdroj: Vlastní zpracování)

Položka číslo 11

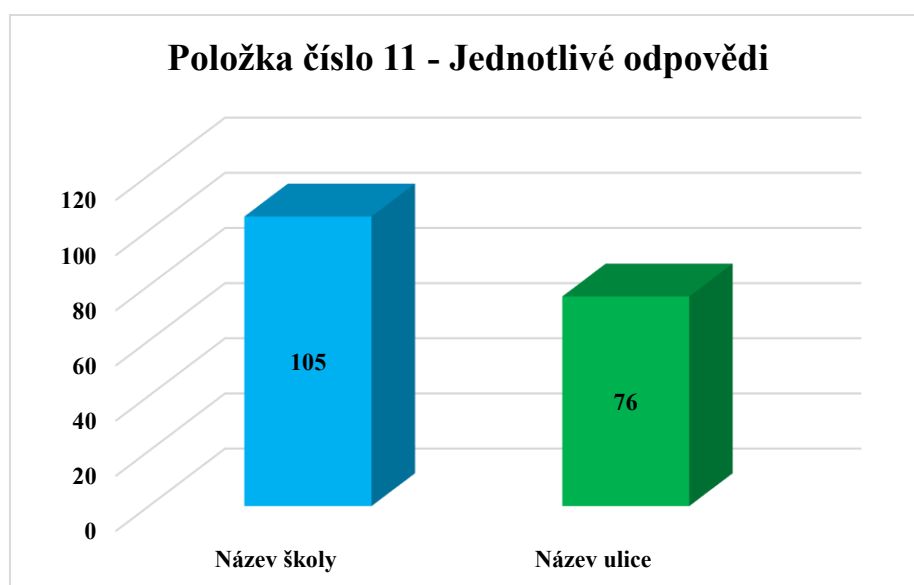
Zadání v didaktickém testu: *Jak se jmenuje tvoje škola a ve které ulici ji najdeš?*

Předposlední položka číslo 11 ověřuje povědomí žáků o názvu školy, kterou navštěvují a ulici, v níž se škola nachází. U této položky bylo možné získat dva body, proto jsme do grafu č. 15 započítali pouze případy, u nichž byly obě možnosti zodpovězeny správně nebo naopak zcela špatně. Název navštěvované školy a zároveň i ulici pojmenovalo 76 žáků. Špatně nebo vůbec na tuto položku odpovědělo 10 žáků. Položka číslo 11 se umístila na sedmém místě ze všech ostatních hodnocených položek. Procentuální úspěšnost této položky se vyšplhala na 59,4 %.

Jelikož bylo možné u této položky získat více jak jeden bod, vytvořili jsme graf č. 16, který zobrazuje jednotlivé odpovědi a jejich početnost v didaktickém testu. Správně nazvat školu, kterou žáci navštěvují dokázalo 105 žáků, což odpovídá 82 % všech dotazovaných. Ulici, v níž daná škola leží, zvládlo správně pojmenovat 76 žáků. Z obou grafů č. 15 a č. 16 je patrné, že pokud žák znal název ulice dané školy, odpověděl na obě možnosti položky číslo 11 správně a získal tak dva body.

Graf č. 15: Položka číslo 11 (Zdroj: Vlastní zpracování)

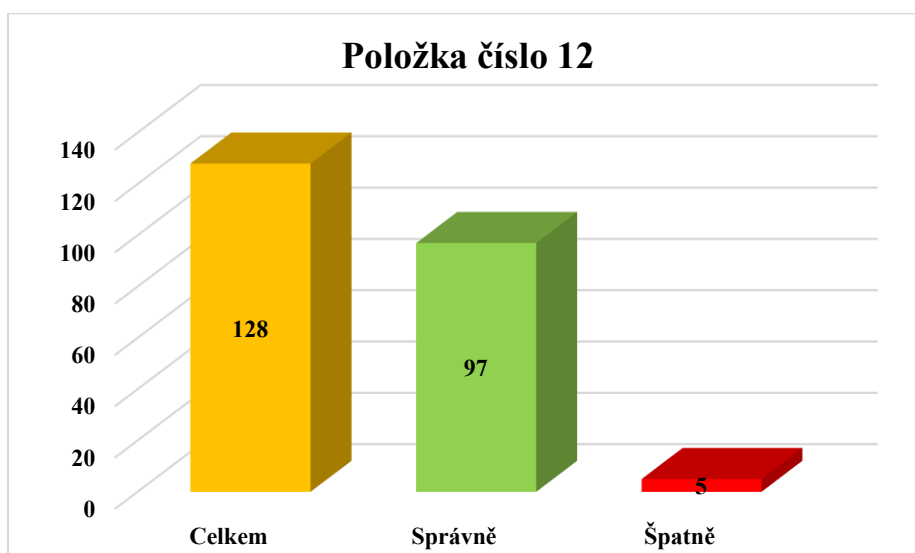

Graf č. 16: Položka číslo 11 - Jednotlivé odpovědi (Zdroj: Vlastní zpracování)

Položka číslo 12

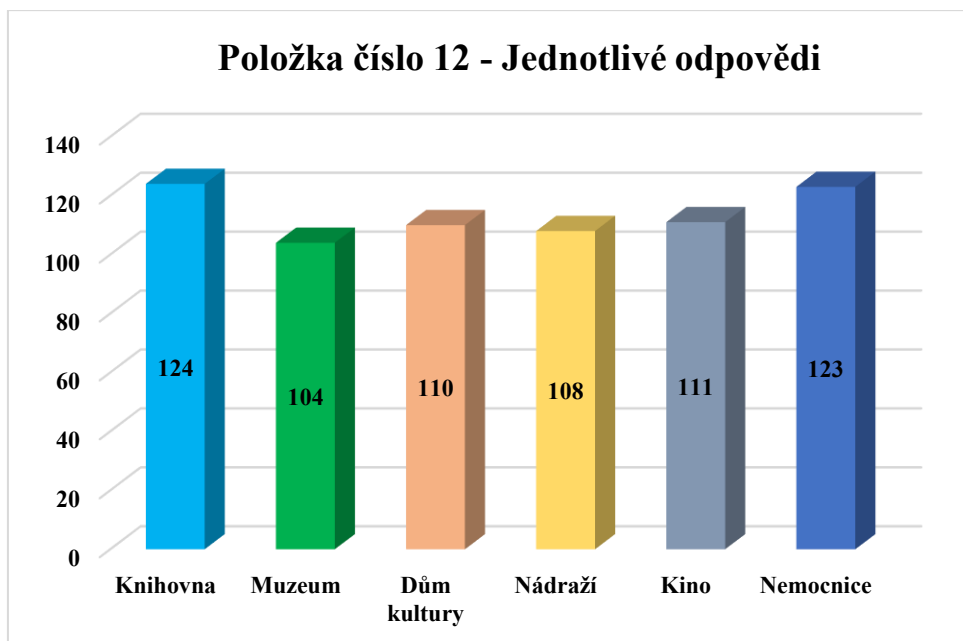
Zadání v didaktickém testu: *Poznáš budovy na obrázku? Prohlédni si obrázky kroměřížských budov a přiřaď k nim správnou větu. Do koleček pod obrázky napiš písmeno, které patří k dané větě.*

Poslední položka didaktického testu obsahuje šest fotografií nejznámějších a nejdůležitějších budov města Kroměříže. Úkolem žáků bylo přiřadit k obrázkům správnou větu, která vystihuje podstatu vybrané budovy. Položka číslo 12 se umístila na čtvrtém místě ze všech hodnocených položek. Přiřadit správnou větu k fotografii a tím poznat všechny vybrané kroměřížské budovy, dokázalo 97 žáků. Pouze 5 žáků na tuto otázku odpovědělo zcela špatně nebo vůbec. Celková procentuální úspěšnost této položky zůstala na 75,8 %.

Graf č. 17: Položka číslo 12 (Zdroj: Vlastní zpracování)

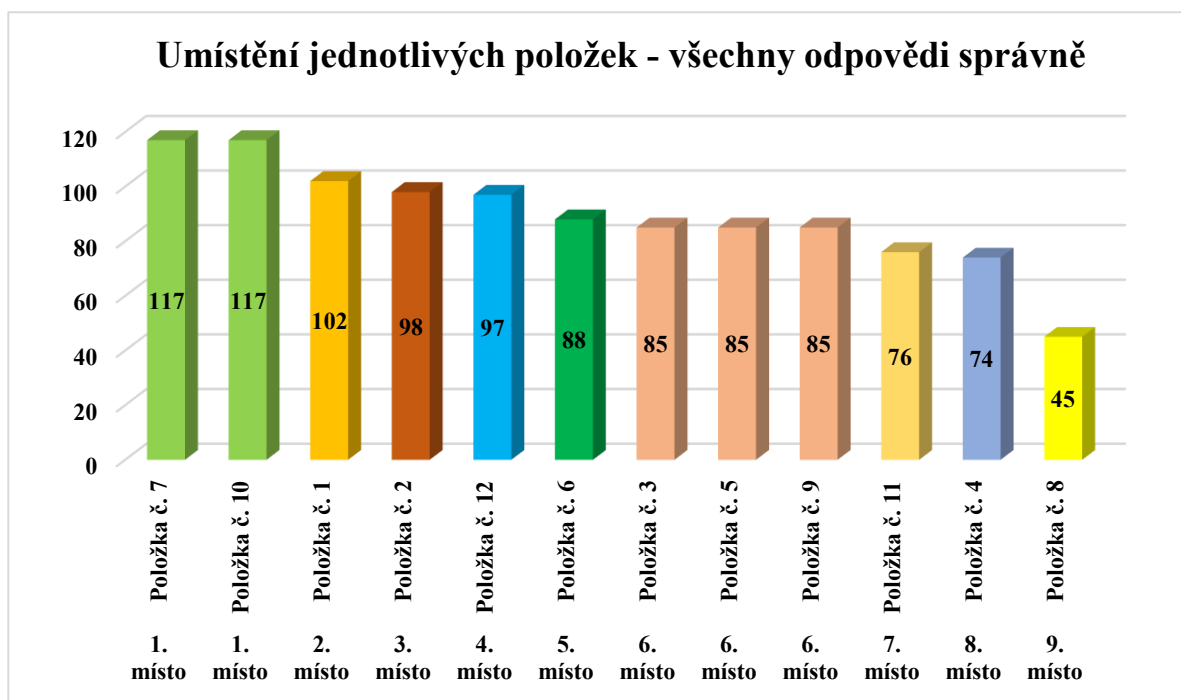
U položky číslo 12 mohli žáci získat až šest bodů. Nastaly i případy, kdy žák poznal pouze některé budovy a přiřadil k nim správnou větu. Proto jsme vytvořili graf č. 18, který podrobně zobrazuje počet správných odpovědí u jednotlivých budov. Vidíme, že nejvíce žáků poznalo Knihovnu Kroměřížska, a naopak nejméně respondentů označilo Muzeum Kroměřížska.

Graf č. 18: Položka číslo 12 - Jednotlivé odpovědi (Zdroj: Vlastní zpracování)

Umístění jednotlivých položek

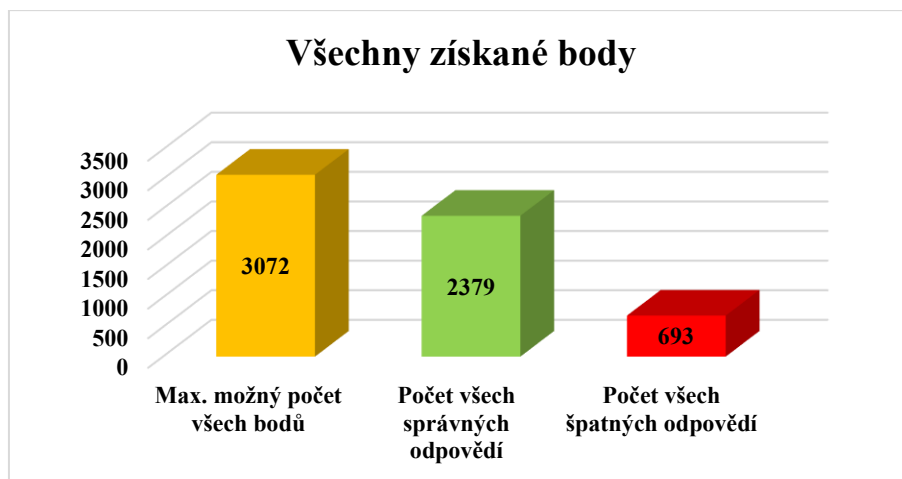
Jak již bylo výše zmíněno, vytvořili jsme podrobný graf č. 19, který zobrazuje umístění jednotlivých položek v didaktickém testu. Jsou zde uvedena data pouze odpovědí jednotlivých položek, které byly zcela správně. Některé položky získaly stejný počet bodů a umístily se tak na stejné místo. Z tohoto důvodu vzniklo pouze devět míst z očekávaných dvanácti umístění. Z grafu č. 19 můžeme vyčíst, že 117 bodů bylo nejvíce možných, které žáci získali u jedné položky. Naopak nejméně bodů u jedné položky, jež žáci získali, byla položka číslo 8 se 45 správnými odpověďmi. Průměrný počet zcela správných odpovědí v didaktickém testu u jedné položky činilo 89,1 bodů.

Graf č. 19: Umístění jednotlivých položek (Zdroj: Vlastní zpracování)

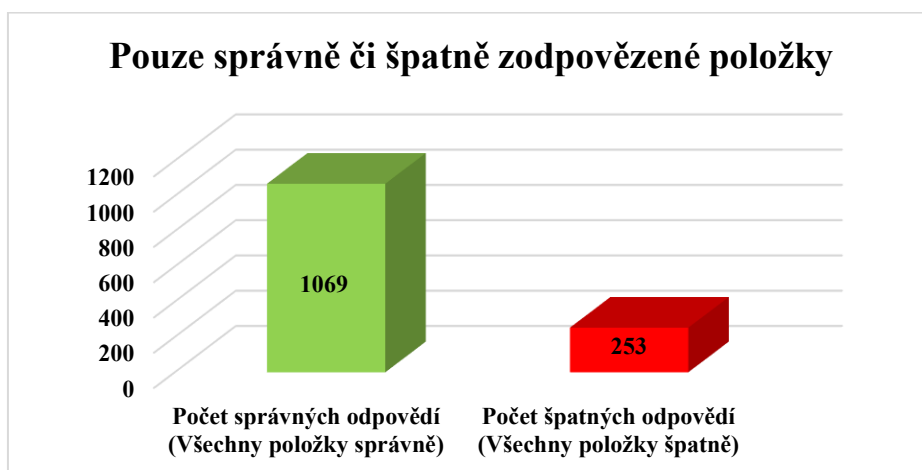
Shrnutí všech získaných bodů

Z důvodu získávání více než jednoho bodu u poloviny položek v didaktickém testu je nutno uvést, že vyhodnocené výsledky můžeme posuzovat ze dvou různých úhlů pohledu. Graf č. 20 nám ukazuje první způsob. Pokud budeme počítat body z hlediska všech správných odpovědí, bez ohledu na celkovou správnost všech odpovědí u jednotlivých položek získáme číslo 2379, které představuje počet všech správně zodpovězených možností ve všech posouzených didaktických testech. Na stejném principu jsme spočítali počet všech špatných odpovědí, které se vyšplhaly na číslo 693. V tomto případě jsme očekávali, že celková procentuální úspěšnost žáků bude vyšší než u druhého pohledu. Toto tvrzení se prokázalo jako pravdivé a žáci uspěli na 77,4 %. Při hromadném hodnocení didaktických testů jsme postupovali podle výše uvedeného způsobu vyhodnocování, jelikož se do školního prostředí jeví jako adekvátnější než druhý způsob.

Graf č. 20: Všechny získané body (Zdroj: Vlastní zpracování)

Graf č. 21 zobrazuje vyhodnocené výsledky z úhlu pohledu, v němž počítáme pouze správně či špatně zodpovězené položky. Abychom tyto položky mohli počítat jako správné či špatné, musely být zodpovězeny zcela správně nebo zcela chybně. Počet všech zcela správně zodpovězených položek bylo 1069. Na 253 položek bylo odpovězeno zcela špatně nebo odpověď chyběla. Na zbyvajících položkách bylo odpovězeno z části správně a z části chybně. Procentuální úspěšnost všech respondentů v tomto případě dosáhla pouze 34,8 %.

Graf č. 21: Pouze správně či špatně zodpovězené položky (Zdroj: Vlastní zpracování)

7 SHRNU TÍ VÝSLEDKŮ

Sedmá kapitola této diplomové práce se zaměřuje na shrnutí získaných výsledků a potvrzení či vyvrácení platnosti výše uvedených předpokladů.

7.1. Potvrzení platnosti předpokladů

Z důvodu dosažení hlavního cíle a dílčích cílů jsme si na počátku našeho výzkumného šetření vymezili osm předpokladů, jejichž platnost v této podkapitole potvrdíme, či vyvrátíme.

***Předpoklad č. 1:** Předpokládáme, že souhrnné výsledky žáků šestého ročníku neklesnou pod 70 % celkové úspěšnosti, a tím se prokáže dostatečná míra úrovně vědomostí žáků o svém regionu.*

Předpoklad č. 1 se potvrdil. Souhrnné výsledky žáků šestého ročníku neklesly pod 70 % celkové úspěšnosti, naopak se vyšplhaly na 77,4 %. Zkoumaní žáci se společně prokázali dostatečnou mírou úrovně vědomostí o svém regionu.

***Předpoklad č. 2:** Předpokládáme, že žáci, kteří žijí ve městě Kroměříži, získají průměrně více bodů než ti, kteří ve městě nežijí.*

Ve výzkumném šetření se objevilo 95 žáků, kteří označili místo bydliště v Kroměříži. Zbylých 33 žáků zakroužkovalo, že přímo v Kroměříži nežijí. Průměrný počet bodů u žáků, kteří bydlí v Kroměříži, byl 19 bodů. Žáci s jiným bydlištěm získali v jednom testu průměrně 17,4 bodů. Po vyhodnocení všech testů jsme zjistili, že žáci, kteří bydlí v Kroměříži, získali průměrně více bodů než ti, kteří ve městě nežijí. Předpoklad č. 2 se tedy potvrdil.

***Předpoklad č. 3:** Předpokládáme, že žáci, kteří jsou starší, budou mít vyšší průměrný počet bodů než žáci mladší.*

Didaktického testu se zúčastnily věkové skupiny 11letých, 12letých a 13letých žáků. Z pohledu průměrného počtu získaných bodů si nejlépe vedli žáci ve věku 11 let s průměrným počtem 19 bodů. Žáci, kteří měli 12 let, získali v průměru 18,1 bodů. Nejstarší žáci po vyhodnocení obdrželi průměrně 13,3 bodů. Předpoklad č. 3 se nepotvrdil, protože nejvyšší průměrný počet bodů získali nejmladší žáci.

Předpoklad č. 4: *Domníváme se, že dívky budou mít vyšší procentuální výsledky z didaktického testu než chlapci.*

Procentuální úspěšnost všech 64 chlapců byla 77,2 %. Dívky ze školy Z a ze školy O získaly 77,7 % a byly 0,5 % úspěšnější než chlapci. Děvčata dohromady odpověděla správně na 1194 položek a chlapci správně označili 1185 odpovědí z 1536 maximálně možných bodů. Procentuální výsledky chlapců a děvčat byly velmi vyrovnané, nicméně se nám předpoklad č. 4 potvrdil.

Předpoklad č. 5: *Očekáváme, že nejhorších výsledků dosáhne položka číslo 8 (Spoj obrázky kostelů s jejich názvy).*

U této položky měli žáci za úkol spojit názvy v rámečku s fotografiemi tří nejvýznamnějších a neznámějších kroměřížských kostelů. Bylo zde možné získat až tři body. Všechny tři fotografie kostelů s jejich názvem správně spojilo a zároveň získalo plný počet bodů pouze 45 respondentů. Na položku číslo 8 vůbec neodpovědělo anebo přiřadilo zcela chybně 35 žáků. U zbývajících odpovědí žáci k fotografiím správně přiřadili buď dva nebo pouze jeden název. Zcela správně bylo tato otázka zodpovězena pouze ve 35,2 % případech a skončila tak na posledním místě v celkovém pořadí všech položek. Stanovený předpoklad se potvrdil.

Předpoklad č. 6: *Předpokládáme, že se žáci šestého ročníku orientují ve svém městě a poznají důležité budovy města Kroměříže. (Na položku číslo 12 odpoví alespoň 80 žáků zcela správně.)*

Úkolem žáků u této položky bylo přiřadit k obrázkům správnou větu, která vystihuje podstatu vybrané budovy. Položka číslo 12 se umístila na čtvrtém místě ze všech hodnocených položek. Přiřadit správnou větu k fotografii, a tím poznat všechny vybrané kroměřížské budovy, dokázalo 97 žáků. Pouze 5 žáků na tuto otázku odpovědělo zcela špatně nebo vůbec. Předpoklad č. 6 se potvrdil, jelikož na položku číslo 12 zcela správně odpovědělo 97 žáků.

Předpoklad č. 7: *Domníváme se, že žáci šestého ročníku mají přehled o nejdůležitějších památkách města Kroměříže. (Na položku číslo 6 odpoví alespoň 80 žáků zcela bezchybně.)*

Položka číslo 6 byla zaměřena na poznání tří základních památek ve městě Kroměříži. Doprovázely ji tři fotografie daných míst, podle nichž je měli žáci poznat a pojmenovat.

Všechny tři dotazované památky poznalo a správně pojmenovalo 88 žáků. Pouze 9 žáků nepoznalo dané fotografie nebo je určilo chybně. Daný předpoklad se potvrdil.

***Předpoklad č. 8:** Předpokládáme, že se žáci umí orientovat ve slepé mapě, a to tak, že v ní vyznačí polohu města, ve kterém žijí a jeho protékající řeku i s názvem. (U položky číslo 1 a 4 bude zcela úspěšných alespoň 80 žáků.)*

Město Kroměříž na slepé mapě vyznačilo 102 žáků správně a 26 žáků chybně. Položka číslo 4 se zaměřovala na název protékající řeky města Kroměříže a vyznačení její polohy na mapě. Na obě části položky zcela správně odpovědělo 74 žáků. Pouze 5 žáků na tuto položku odpovědělo špatně nebo zde nebyla žádná odpověď. Zbytek žáků vyplnilo položku správně pouze z poloviny. Stanovený předpoklad se potvrdil pouze z části, protože u položky číslo 4 bylo zcela úspěšných pouze 74 žáků.

7.2. Shrnutí výzkumného šetření

Na začátku této diplomové práce jsme si stanovili hlavní cíl, a to zjistit a následně mezi sebou srovnat úroveň regionálních vědomostí žáků šestého ročníku dvou vybraných základních škol v Kroměříži. Abychom zjistili tuto úroveň, vytvořili jsme nestandardizovaný didaktický test, který jsme nechali vyplnit žáky šestého ročníku. Didaktické testy jsme následně vyhodnotili, a tím zjistili úroveň vědomostí o regionu těchto konkrétních žáků z pohledu navštěvované školy, bydliště, pohlaví a věku. K potvrzení platnosti hlavního cíle a dílčích cílů jsme si vymezili výše uvedené předpoklady, jejichž pravdivost se nám z větší části potvrdila.

Výzkumné šetření proběhlo na začátku školního roku 2020/2021 s šestými ročníky ve dvou základních plnoorganizovaných školách v Kroměříži. Didaktický test byl vytvořen pro žáky pátého ročníku, ale z důvodu virové epidemie jsme jej odložili na září a nechali jej napsat žáky šestého ročníku. V tomto období již tito žáci absolvovali vzdělávací oblast Člověk a jeho svět, a proto jsme předpokládali, že budou disponovat základními vědomostmi o svém regionu.

Didaktického testu se zúčastnilo šest tříd po 128 respondentech. Celková úspěšnost žáků šestého ročníku dosáhla 77,4 %. Průměrně získali všichni žáci 18,6 bodů. Tyto výsledky hodnotíme jako vyhovující a lze říct, že žáci šestého ročníku dvou základních škol v Kroměříži mají dostatečné vědomosti o svém regionu. Pokud srovnáme školu O a školu Z zjistíme, že škola O v didaktických testech dopadla o 12, 6 % lépe než škola Z. Žáci ze školy O

dohromady z didaktického testu získali 1666 bodů z 2040 maximálně možných bodů, což je ve výsledku 81,7 % celkové úspěšnosti. Naopak škola Z odpověděla správně na 713 položek z 1032 maximálně možného počtu. Jejich procentuální výsledek se vyšplhal na 69,1 %. Tento nepoměr odůvodňujeme tím, že se výzkumného šetření zúčastnilo o dvě třídy méně než na škole O.

Didaktický test byl zaměřen pouze na základní informace regionální tematiky města Kroměříže, kterými by žáci šestého ročníku měli disponovat. Plný počet 24 bodů získalo 23 žáků. 18 a více bodů z jednoho testu získalo 86 žáků, což odpovídá 67,2 % z celkového počtu respondentů. Výzkumné šetření tedy hodnotíme jako úspěšné.

7.3. Navrhovaná doporučení

Na základě výsledků z výzkumného šetření je patrné, že žáci šestého ročníku dvou vybraných základních škol v Kroměříži ovládají dovednost určit polohu města, ve kterém žijí, na slepé mapě. Polohu města Kroměříže na slepé mapě správně vyznačilo 102 žáků. Další práce s mapou se zaměřovala na řeku protékající regionem. Tato položka dopadla hůře a vyznačit řeku na mapě dokázalo 82 žáků. Doporučujeme pedagogům dbát na častou práci s mapou v hodinách vlastivědy.

Na začátku výzkumného šetření jsme předpokládali, že nejobtížnější položka didaktického testu bude položka číslo 8, která zároveň získala i nejméně správných odpovědí. Jednalo se o položku zaměřující se na památky města Kroměříže, konkrétně na tři nejvýznamnější kostely. Pro žáky bylo obtížné správně přiřadit název kostelu k danému obrázku. Z výsledků je přesto patrné, že žákům nedělá problém poznat a pojmenovat základní památky města Kroměříže, jimiž jsou Arcibiskupský zámek a zahrady. Na položku číslo 6 odpovědělo zcela správně 88 žáků. Orientovat se ve městě podle nejznámějších kroměřížských budov dokázalo zcela správně 97 žáků. Doporučujeme pedagogům zaměřit se na základní památky města Kroměříže, a to převážně formou výletu, exkurze či návštěvy dané instituce. Dále je zde možnost využít projektovou výuku se zaměřením na budovy a památky města Kroměříže.

V počtu nejvíce správných odpovědí se nejlépe umístily položka číslo 7 a položka číslo 10. U těchto dvou položek bylo možné získat jeden bod a žáci vybírali z několika možností. Na obě položky odpovědělo správně 117 žáků. Položka číslo 7 se zaměřovala na všeobecný

základ a povědomí o Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO. U položky číslo 10 měli žáci vybrat historickou část země, v níž město Kroměříž leží. Je tedy zřejmé, že dotazovaní žáci znají organizaci UNESCO a umí vybrat správnou historickou část země, ve které žijí. Zbylé položky byly zaměřeny převážně na všeobecný přehled o regionální tematice. Žáci byli dotazováni na jméno starosty města Kroměříže, na počet obyvatel či na kroměřížský znak. Všechny tři položky se umístily na šestém místě a získaly 85 správných odpovědí. Doporučujeme seznamovat žáky s celkovým všeobecným přehledem a spojovat učivo o regionu do souvislostí.

Důležitou součástí vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět je místo bydliště a školy. Žák by měl již v prvním období popsat a zvládnout cestu do školy ze svého bydliště. V druhém období předpokládáme, že žáci pojmenují školu, kterou navštěvují a určí ulici, v níž se škola nachází. Tohoto předpokladu se týkala položka číslo 11. Zcela úspěšných žáků, kteří pojmenovali školu i její ulici, bylo celkem 76. Pojmenovat školu žákům nedělalo velké obtíže, narozdíl od ulice, kterou správně nazvalo o 29 žáků méně. Ve vlastivědném vyučování doporučujeme pedagogům zaměřit výuku na umístění důležitých budov a pojmenování jejich ulic. Dále na psaní adres jak školy, tak místa bydliště. Žáci mohou například poslat pohled z města Kroměříže s adresou navštěvované školy.

Místo, kde žijeme, jak již z názvů vyplývá, je neodmyslitelnou součástí základního vzdělávání. Je důležité, aby se učitelé při výuce vlastivědy podrobně a s nadšením věnovali tematice regionu. Podstatným úkolem učitele na prvním stupni je vytvoření kladného vztahu žáků ke svému městu. Díky využití široké škály vhodných prostředků mohou být žáci vysoce motivováni. Motivace jak ve vlastivědném, tak v běžném vyučování je velmi důležitou součástí edukačního procesu. Je možno využívat mnoha didaktický pomůcek či her, různých organizačních prostředků a metod. Jako pomůcku pro učitele vlastivědy jsme vytvořili soubor pracovních listů a didaktických her, jež se týkají regionální tematiky města Kroměříže. Pracovní listy a didaktické hry slouží jako upevnění již osvojeného učiva či jako prostředek pro skupinovou práci.

PRAKTICKÁ ČÁST

8 CHARAKTERISTIKA PRAKTICKÉ ČÁSTI

V poslední části diplomové práce jsme vytvořili zásobník několika pracovních listů a didaktických her. Zásobník může sloužit jako pomůcka či inspirace pro práci s regionální tematikou města Kroměříže, a to zejména pedagogům z tohoto regionu. Doufáme, že uplatnění zásobníku pracovních listů a didaktických her přinese užitek jak pedagogům, tak žákům.

8.1. Zásobník pracovních listů a didaktický her

Zásobník se skládá z pěti pracovních listů a ze tří didaktických her. Všechny tyto pomůcky jsou zaměřeny na regionální tematiku města Kroměříže. Nalezneme je v přílohách na konci této diplomové práce.

Hlavním důvodem vzniku tohoto zásobníku bylo poskytnout pedagogům a žákům nové znalosti o jejich městě zábavnou formou. Vycházeli jsme ze základních informací vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět, které se často objevují i ve výše zmíněném didaktickém testu. Je velmi pravděpodobné, že pokud by žáci využili tyto pomůcky ještě před samotným výzkumným šetřením, byly by o několik procent úspěšnější.

Je nutné dodat, že zásobník slouží jako pomůcka k upevnění již probraného učiva. Hlavní využití zásobníku je zaměřeno na předmět vlastivěda, nicméně je možné jej využít i v předmětech jako je matematika, český jazyk nebo anglický jazyk. Apelujeme tedy na propojování učiva do souvislostí pomocí mezipředmětových vztahů.

ZÁVĚR

V této diplomové práci jsem se věnovala regionální problematice vlastivědného vyučování na konkrétní téma s názvem „Regionální vlastivěda a její využití na 1. stupni základní školy – Kroměříž“. Výběr tohoto tématu byl ovlivněn vlastním zájmem o danou problematiku, kladným vztahem k rodnému městu a pohnutkou zjistit, jakými regionálními vědomostmi disponují žáci šestého ročníku, kteří navštěvují vybranou základní školu ve městě Kroměříži.

Hlavním cílem diplomové práce bylo shrnout základní informace o městě Kroměříži, zjistit a následně mezi sebou srovnat úroveň regionálních vědomostí žáků pátého nebo šestého ročníku dvou vybraných základních škol v Kroměříži a vytvořit zásobník pracovních listů a didaktických her s regionální tematikou.

Diplomovou práci jsem rozdělila do osmi kapitol po třech částech, které jsem pojmenovala jako teoretická, empirická a praktická část. V teoretické části jsem se zaměřila na základní charakteristiku města Kroměříže, její historii, významné památky a budovy, zajímavosti, kulturu, tradice a významné osobnosti. Další kapitoly teoretické části se specializovaly na Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, na základní pojmy regionální vlastivědy a na žáka primární školy.

Empirická část měla za úkol zjistit a následně srovnat úroveň regionálních vědomostí žáků pátého nebo šestého ročníku dvou vybraných základních škol v Kroměříži. Aby bylo možné tyto skutečnosti potvrdit či vyvrátit, vytvořila jsem nestandardizovaný didaktický test, který jsem nechala vyplnit vybranými respondenty. Následně jsem všechny didaktické testy vyhodnotila a celkové výsledky zapsala do tabulek a grafů. Výzkumného šetření se zúčastnilo 128 žáků dvou vybraných kroměřížských škol. Z důvodu virové epidemie a uzavření škol byli vybráni respondenti z řad žáků šestých ročníků. Zvolenou výzkumnou metodu nestandardizovaného didaktického testu shledávám jako vhodnou pro tento typ výzkumného šetření. Díky této výzkumné metodě se mi podařilo zjistit míru úrovně regionálních vědomostí konkrétních respondentů, kteří byli celkově úspěšní na 77,4 %. Tento výsledek hodnotím jako ucházející a je možné říct, že velká část vybraných žáků disponuje základními vědomostmi o svém regionu.

Na počátku výzkumného šetření jsem si stanovila osm předpokladů, které se mi podařilo potvrdit či vyvrátit. Většina těchto předpokladů se prokázala jako pravdivá. Potvrdily se tyto předpoklady: Souhrnné výsledky žáků neklesly pod 70 %. Žáci, kteří žijí ve městě Kroměříži,

mají průměrně více bodů než žáci, kteří přímo v Kroměříži nežijí. Dívky byly úspěšnější než chlapci. Nejobtížnější položkou byla položka číslo 8. Žáci se orientují ve svém městě, poznají důležité budovy a základní památky. Žáci se umí orientovat ve slepé mapě a vyznačit v ní polohu svého města. Nepotvrdily se tyto předpoklady: Starší žáci budou mít vyšší procentuální výsledky než žáci mladší. Žáci vyznačí ve slepé mapě protékající řeku daného města.

Dovolím si konstatovat, že si žáci šestých ročníků z Kroměříže vedli v didaktickém testě uspokojivě, nicméně bych všem pedagogům doporučila věnovat regionální tematice dostatek času a při získávání nových informací využívat zajímavé a praktické metody. Z tohoto důvodu jsem v praktické části vytvořila zásobník pracovních listů a didaktický her s regionální tematikou města Kroměříže. Pracovní listy a didaktické hry mohou posloužit pedagogům vlastivědy k upevnování získaných vědomostí zábavným a zajímavým podáním, a to formou individuální, skupinovou či hromadnou.

Přínos této diplomové práce pro pedagogickou praxi shledávám ve výsledcích výzkumného šetření a ve využitelnosti zásobníku pracovních listů a didaktických her s regionální tematikou. Ráda bych tyto pracovní listy využila ve své budoucí pedagogické profesi a dále rozvíjela povědomí o důležitosti poznání svého regionu, ať už ve škole nebo v běžném životě.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. BARTOŠ, Josef, Jindřich SCHULZ, Miloš TRAPL a Univerzita Palackého. *Regionální dějiny: pojetí, poslání, metodika*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. ISBN 80-244-0865-1.
2. BĚHULOVÁ, Dagmar. *Naučné stezky Zlínského kraje*. Zlín: Krajský úřad Zlínského kraje, 2007. ISBN 978-80-254-4411-5.
3. BRYCHTOVÁ, Šárka a Univerzita Pardubice. *Úvod do regionalistiky: pro prezenční formu studia*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006. ISBN 80-7194-871-3.
4. BRYCHTOVÁ, Šárka a Univerzita Pardubice. *Úvod do regionalistiky: pro kombinovanou formu studia*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006. ISBN 80-7194-872-1.
5. FIALOVÁ, Anežka a Markéta MERCOVÁ. *Moje město: kroměřížská čítanka*. 2., upr. a dopl. vyd. [Kroměříž]: Kroměřížské vydavatelství, 2006. ISBN 80-903845-0-1.
6. FIŠER, Zdeněk a Jiří KROUPA. *Kroměříž: průvodce městem*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 1991. Vlastivědná knihovna moravská. ISBN 80-85048-26-4.
7. HOLUB, Zbyněk. *Region, regionalistika, regionalismus a regionalisté*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007. s. 84. ISBN 978-80-86708-39-3.
8. CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1369-4.
9. KLIMEŠ, Lumír. *Slovník cizích slov*. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, 2005. s. 622. ISBN 80-7235-272-5.
10. KULIČ, Václav. *Psychologie řízeného učení*. Praha: Academia, 1992. ISBN 80-200-0447-5.
11. LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.
12. OBŮRKOVÁ, Eva. *Výlety s dětmi na jižní a východní Moravě*. Brno: CPress, 2017. Kam v České republice (CPress). ISBN 978-80-264-0145-2.
13. PELIKÁN, Jiří. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. 2. dotisk 1. vyd. Praha: Karolinum (nakladatelství), 2007. ISBN 978-80-7184-569-0.
14. PERŮTKA, Marek a Ondřej JAKUBEC. *Kroměříž: historické město & jeho památky*. Kroměříž: Město Kroměříž, 2012. ISBN 978-80-260-0215-4.

15. PETRÁČKOVÁ, Věra a Jiří KRAUS. *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia, 1995. s. 653. ISBN 80-200-0497-1.
16. PODHORSKÝ, Marek. *Zlínský kraj*. Praha: Freytag & Berndt, 2006. Průvodce na cesty (Freytag & Berndt). ISBN 80-7316-147-8.
17. SEHNAL, Jiří. *Pavel Vejvanovský a biskupská kapela v Kroměříži*. Kroměříž: Muzeum Kroměřížska, 1993. ISBN 80-900031-2-5.
18. SCHMIDBAUER, Wolfgang. *Psychologie: Lexikon základních pojmů*. Praha: Naše vojsko, 1994. ISBN 80-206-0459-6.
19. ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka. *Přehled vývojové psychologie*. 2. nezm. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. ISBN 80-244-0629-2.
20. TOMEČEK, Jaromír. *Lásky*. Praha: Albatros, 1981.
21. VAVRDOVÁ, Alena a Univerzita Palackého. *Didaktika vlastivědy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. ISBN 978-80-244-2263-3.
22. VAVRDOVÁ, Alena a Univerzita Palackého. *Kapitoly z didaktiky vlastivědy*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. s. 7. ISBN 80-244-0767-1.
23. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.
24. VEBROVÁ, Jitka a Tomáš KRAJÍČEK. *Slovník cizích slov*. Praha: Plot, 2006. s. 287. ISBN 80-86523-77-2.
25. VELEMÍNSKÝ, Miloš a Miloš VELEMÍNSKÝ. *Dítě od početí do puberty: 1500 otázek a odpovědí*. 4. vydání. V Praze: Stanislav Juhaňák – Triton, 2017. ISBN 978-80-7553-148-3.
26. VENCÁLEK, Jaroslav. *Zlínský kraj – genius loci*. V Ostravě: Ostravská univerzita, 2004. ISBN 8070429976.
27. Země Koruny české: *Kroměříž: Hanácké Athény a jejich okolí*. Praha: Česká centrála cestovního ruchu, 1998. ISSN 1211-6181.

Brožury

1. *Kroměříž: město podmanivé krásy: perla Moravy*. Kroměříž: město Kroměříž, 2019.
2. *Kroměřížsko*. Kroměříž: Okresní úřad Kroměříž, 1998.
3. POSPÍŠIL, Jiří. *Kroměříž – perla Moravy*. Kroměříž: TAPP, s.r.o., 2001.
4. PŘIKRYL, Vladimír. *Za krásami Kroměřížska: po cestách a cestičkách, na kole a pěšky : [Kroměříž a hanácké okolí : brány do Chřibů a Litenčických vrchů]*. Kroměříž: AAA, 1999.

Internetové zdroje

1. *Masarykova základní škola Plzeň* [online]. Plzeň, 2016 [cit. 2020-07-20]. Dostupné z: http://masarykovazs.cz/wp-content/uploads/2015/08/ŠVP-5.1.-Vlastivěda-VI-_charakteristika.pdf
2. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Praha, 2017 [cit. 2020-04-16]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/43792/>
3. *Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)* [online]. 2004 [cit. 2020-04-16]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-od-15-2-2019>
4. *Základní škola Kněžice* [online]. Kněžice, 2019 [cit. 2020-07-20]. Dostupné z: <http://www.zs-knezice.cz/files/uploads/svp-2019.pdf>
5. *Základní škola Vladimíra Menšíka Ivančice, okres Brno – venkov* [online]. Ivančice, 2007 [cit. 2020-07-20]. Dostupné z: <https://www.zsvm.cz/wp-content/svp-2013/ucebni-osnovy.htm>

Zdroje k obrázkům

1. Obrázek č. 1: Kroměříž na mapě ČR
Zdroj: Soubor: *Map*. In: Wikipedia [online]. 2005 [cit. 2020-11-25]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Map_cz_Kroměříž_kroton.svg
2. Obrázek č. 2: Kroměřížsko
Zdroj: *Kroměřížsko*. Kroměříž: Okresní úřad Kroměříž, 1998, s. 1
3. Obrázek č. 3: Znak města
Zdroj: *Erby měst* [online]. 2013 [cit. 2020-11-25]. Dostupné z: <http://www.erbymest.wz.cz/kromeriz.htm>
4. Obrázek č. 4: Erb města na „obecním domě“
Zdroj: Erb města na „obecním domě“. FIŠER, Zdeněk a Jiří KROUPA. *Kroměříž: průvodce městem*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 1991, s. 9. Vlastivědná knihovna moravská. ISBN 80-85048-26-4.
5. Obrázek č. 5: Pohled na Velké náměstí ze zámecké věže
Zdroj: Fotografie autorky
6. Obrázek č. 6: Arcibiskupský zámek
Zdroj: Fotografie autorky

7. Obrázek č. 7: Podzámecká zahrada
Zdroj: Fotografie autorky
8. Obrázek č. 8: Květná zahrada
Zdroj: Fotografie autorky
9. Obrázek č. 9: Chrám sv. Mořice
Zdroj: Fotografie autorky
10. Obrázek č. 10: Kostel Panny Marie
Zdroj: Fotografie autorky
11. Obrázek č. 11: Kostel sv. Jana Křtitele
Zdroj: Fotografie autorky
12. Obrázek č. 12: Kostel sv. Cyrila a Metoděje
Zdroj: Fotografie autorky
13. Obrázek č. 13: Muzeum Kroměřížska
Zdroj: Fotografie autorky
14. Obrázek č. 14: Kroměřížská nemocnice
Zdroj: Fotografie autorky
15. Obrázek č. 15: Knihovna Kroměřížska
Zdroj: Fotografie autorky
16. Obrázek č. 16: Rozhledna Brdo
Zdroj: Fotografie autorky
17. Obrázek č. 17: Z natáčení Marie Terezie 2
Zdroj: Fotografie autorky

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

č. – číslo

KM – Kroměříž

km² – kilometr čtvereční

m n. m. – metrů nad mořem

RVP – rámcový vzdělávací program

RVP ZV – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

s. – strana

Sb. – sbírka zákonů

sv. – svatý

ŠVP – školní vzdělávací program

tzv. – takzvaný

ZŠ – základní škola

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1: Kroměříž na mapě ČR.....	35
Obrázek č. 2: Kroměřížsko	37
Obrázek č. 3: Erb města na „obecním domě“	37
Obrázek č. 4: Znak města	37
Obrázek č. 5: Pohled na Velké náměstí ze zámecké věže	38
Obrázek č. 6: Arcibiskupský zámek	39
Obrázek č. 7: Podzámecká zahrada	40
Obrázek č. 8: Květná zahrada	41
Obrázek č. 9: Chrám sv. Mořice	42
Obrázek č. 10: Kostel Panny Marie	42
Obrázek č. 11: Kostel sv. Jana Křtitele.....	43
Obrázek č. 12: Kostel sv. Cyrila a Metoděje	43
Obrázek č. 13: Muzeum Kroměřížska	44
Obrázek č. 14: Kroměřížská nemocnice	45
Obrázek č. 15: Knihovna Kroměřížska.....	45
Obrázek č. 16: Rozhledna Brdo	48
Obrázek č. 17: Z natáčení Marie Terezie 2.....	50

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1: Položka číslo 1	68
Graf č. 2: Položka číslo 2	69
Graf č. 3: Položka číslo 2 - Jednotlivé odpovědi	70
Graf č. 4: Položka číslo 3	70
Graf č. 5: Položka číslo 4	71
Graf č. 6: Položka číslo 4 - Jednotlivé odpovědi	71
Graf č. 7: Položka číslo 5	72
Graf č. 8: Položka číslo 6	73
Graf č. 9: Položka číslo 6 - Jednotlivé odpovědi	73
Graf č. 10: Položka číslo 7	74
Graf č. 11: Položka číslo 8	75
Graf č. 12: Položka číslo 8 - Jednotlivé odpovědi	75
Graf č. 13: Položka číslo 9	76
Graf č. 14: Položka číslo 10	77
Graf č. 15: Položka číslo 11	78
Graf č. 16: Položka číslo 11 - Jednotlivé odpovědi	78
Graf č. 17: Položka číslo 12	79
Graf č. 18: Položka číslo 12 - Jednotlivé odpovědi	80
Graf č. 19: Umístění jednotlivých položek	81
Graf č. 20: Všechny získané body	82
Graf č. 21: Pouze správně či špatně zodpovězené položky	82

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: Bodové hodnocení didaktického testu	57
Tabulka č. 2: Charakteristika respondentů	58
Tabulka č. 3: Věkové rozdělení zkoumaných žáků	58
Tabulka č. 4: Rozdělení žáků podle pohlaví.....	58
Tabulka č. 5: Rozdělení žáků podle místa bydliště	59
Tabulka č. 6: Celková úspěšnost v didaktickém testu	62
Tabulka č. 7: Získané body všech respondentů	63
Tabulka č. 8: Srovnání výsledků zkoumaných škol	63
Tabulka č. 9: Výsledky didaktického testu všech respondentů	64
Tabulka č. 10: Výsledky didaktického testu – Chlapci	64
Tabulka č. 11: Výsledky didaktického testu – Dívky	65
Tabulka č. 12: Srovnání bodů chlapců a dívek.....	65
Tabulka č. 13: Všechny výsledky mezi chlapci a děvčaty	66
Tabulka č. 14: Výsledky žáků podle místa bydliště	66
Tabulka č. 15: Výsledky žáků podle věku	67

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – Didaktický test

Příloha č. 2 – Zásobník pracovních listů a didaktických her

PŘÍLOHY

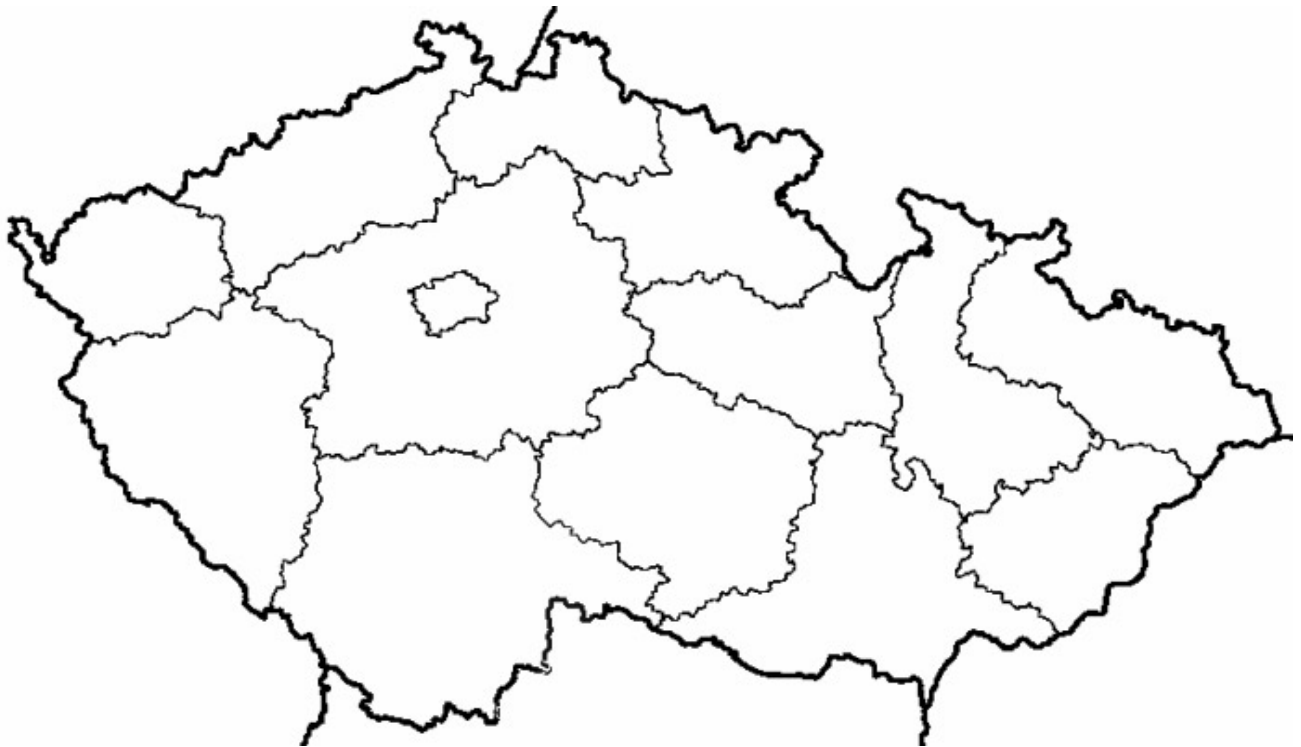
Příloha č. 1 – Didaktický test

Didaktický test

Kroměříž – práce s mapou

<i>Bydlím v Kroměříži:</i>	ANO	NE
<i>Pohlaví:</i>	Chlapec	Dívka
<i>Věk:</i>		

1. Vyznač na slepé mapě město Kroměříž. Použij **červenou** pastelku.

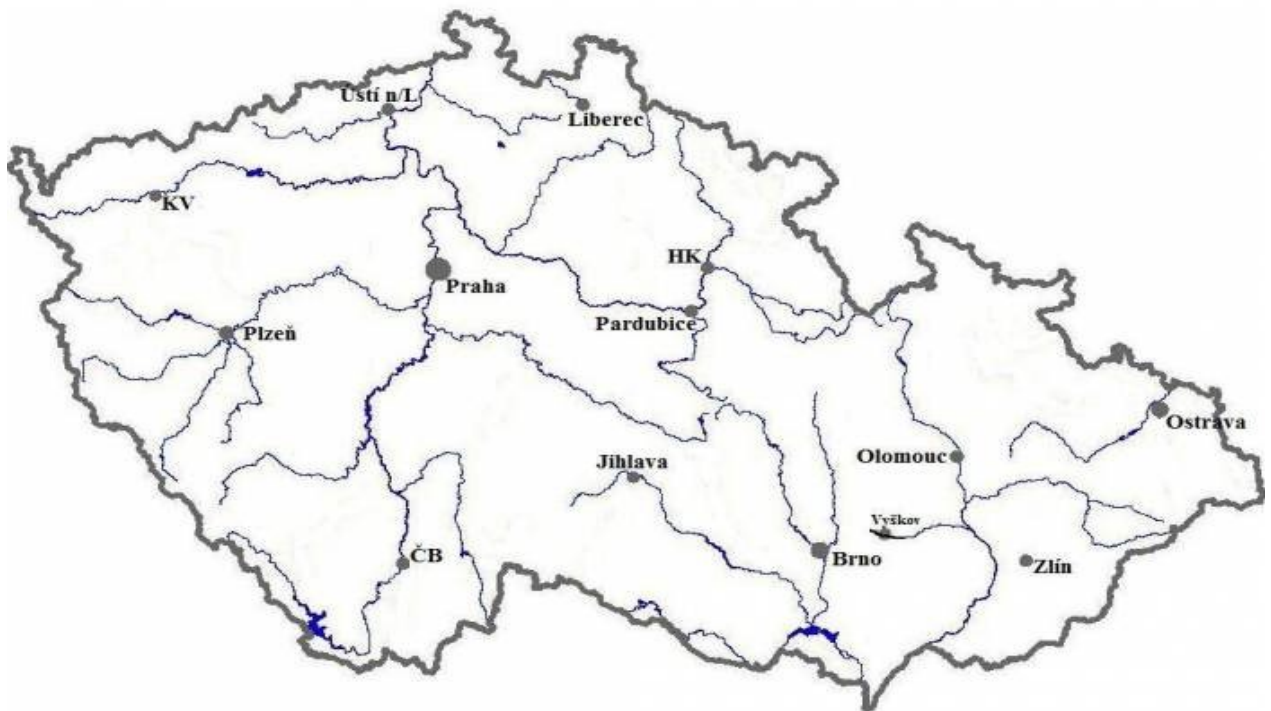
2. Ve kterém kraji leží město Kroměříž? Napiš celý název kraje a vymaluj tuto oblast na mapě. Použij **zelenou** pastelku.

Název kraje: _____

3. Kolik asi obyvatel žije ve městě Kroměříži? Zakroužkuj správnou odpověď.
 - a) 28 000 obyvatel
 - b) 1 000 000 obyvatel
 - c) 300 000 obyvatel
 - d) 5300 obyvatel

4. Napiš název řeky, která protéká Kroměříží, a vyznač celou tuto řeku v mapě. Použij **modrou** pastelku.

Název řeky: _____

5. Vyber a zakroužkuj znak města Kroměříže.

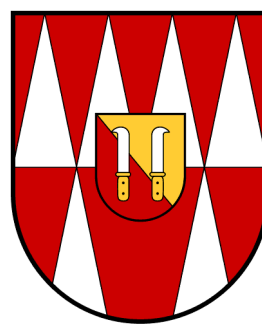
A

B

C

D

6. Dopiš chybějící názvy k těmto památkám Kroměříže.

ZÁMEK

ZAHRADA

ZAHRADA

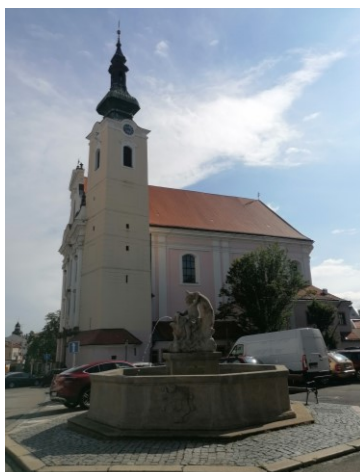
7. Zakroužkuj správnou odpověď.

Zámek a zahrady města Kroměříže jsou zapsány na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO.

ANO

NE

8. Spoj čarou obrázky kostelů se správnými názvy.

Kostel svatého Jana Křtitele

Kostel svatého Mořice

Kostel Nanebevzetí Panny Marie

9. Jak se jmenuje starosta města Kroměříže? Zakroužkuj správnou odpověď.

- a) Jaroslav Němec
- b) Petr Měřínský
- c) Miroslav Žbánek
- d) Stanislav Blaha

10. Českou republiku můžeme rozdělit na tři historické části země. Ve které leží město Kroměříž? Zakroužkuj správnou odpověď.

- a) Čechy
- b) Morava
- c) Slezsko

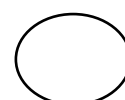
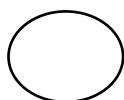
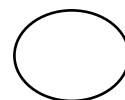
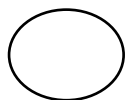
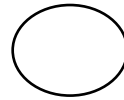
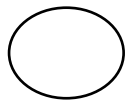
11. Jak se jmenuje tvoje škola a ve které ulici ji najdeš?

Název školy:

Název ulice:

12. Poznáš budovy na obrázku? Prohlédni si obrázky kroměřížských budov a přiřaď k nim správnou větu. Do koleček pod obrázky napiš písmeno, které patří k dané větě.

- A. „Můj největší koníček je čtení knih.“
- B. „Potřebuji se dostat do Uherského Hradiště.“
- C. „Dnes večer se jdeme podívat na nový film.“
- D. „Au! Asi mám něco s nohou!“
- E. „Zítra se nebudeme učit, protože půjdeme na divadelní představení.“
- F. „Nezajímavější výstava byla o pravěku. Viděl jsem i mamuta!“

**Zásobník pracovních listů
a didaktických her
s regionální tematikou**

KROMĚŘÍŽ

Kroměřížská osmisměrka

a) Najdeš všech 22 ukrytých slov?

D	Í	T	S	Ě	M	Á	N	Š	S	O	CH	Y
O	B	L	C	Z	A	CH	A	R	G	U	V	T
C	A	K	O	L	O	N	Á	D	A	H	O	W
S	R	Í	M	H	V	D	Z	Á	M	E	K	X
E	B	K	R	O	M	Ě	Ř	Í	Ž	Š	Č	Č
N	O	E	C	R	T	E	C	I	N	D	A	R
U	Ř	N	Á	V	O	T	S	Ě	M	V	L	O
V	I	O	B	Ě	L	I	D	L	A	L	P	T
M	N	B	É	Ž	Q	F	J	R	A	O	V	U
R	A	T	L	O	K	S	O	Ř	Í	Č	Ž	N
P	U	K	S	I	B	M	U	Z	E	U	M	D
Y	D	A	R	H	A	Z	B	CH	R	Á	M	A
Y	N	É	H	T	A	É	K	C	Á	N	A	H

✚ Zde vypiš nalezená slova:

b) Vypiš z osmisměrky všechny kroměřížské budovy a památky:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.
- 11.
- 12.

c) Vypiš z osmisměrky všechny části Kroměříže:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

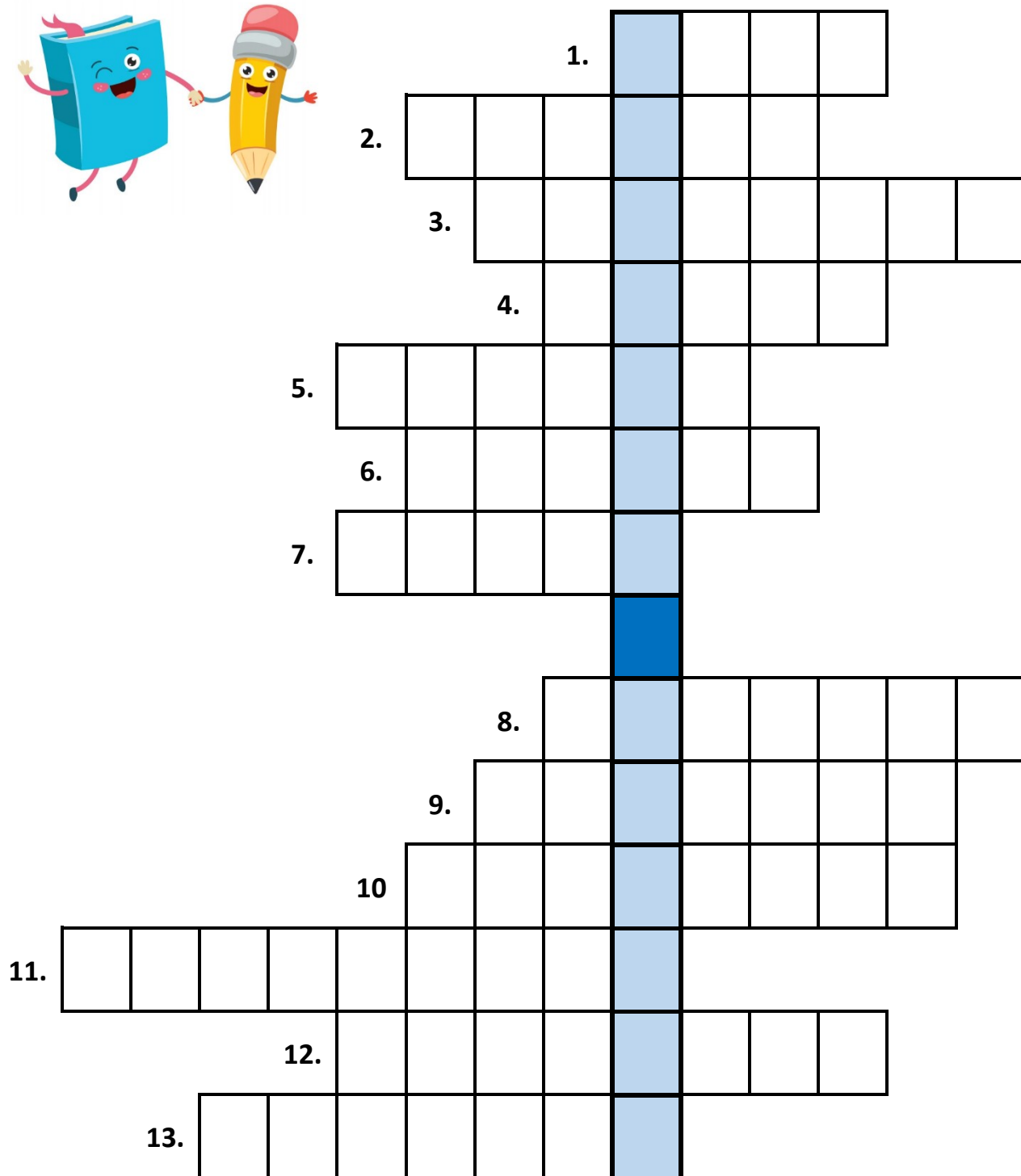
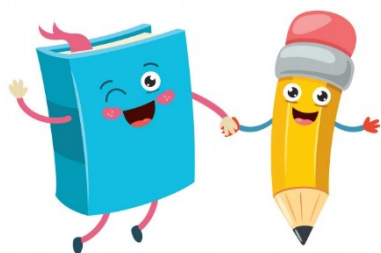
d) Dopln z osmisměrky:

Moje _____ , ve kterém žiji
se jmenuje _____ .

e) Které dva pojmy ti zbyly? Dokážeš je vysvětlit?

Kroměřížská křížovka

Tajenka: _____

Otázky

1. Město Kroměříž se rozkládá v oblasti, která je velmi úrodná. Tato oblast sousedí se Slováckem a Valašskem. Její název je podobný jako jméno Hanička (bez zdrobněliny).
2. Název řeky, která protéká městem Kroměříž.
3. V minulosti se v Kroměříži razily biskupské mince. Jak se nazývá budova, ve které se razily?
4. Kroměříž se může pyšnit velkou spoustou památek. Jednou z nich je Arcibiskupský _ _ _ _ _ .
5. Kroměřížské památky jsou zapsány na Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví _ _ _ _ _ .
6. Významný představitel města Kroměříže byl Karel II. z Lichtenštejna-Kastelkornu. Jak se jmenovalo jeho povolání, které sloužilo církvi?
7. Uprostřed kroměřížského náměstí stojí kamenná barokní kašna. Jak se správně nazývá toto náměstí?
8. Starosta města Kroměříže se jmenuje Jaroslav Němec. Jak se jmenuje místo, kde starosta sídlí?
9. V Květné zahradě nalezneme zajímavou osmibokou stavbu, ve které se nachází Foucaultovo kyvadlo. Jak se tato stavba nazývá?
10. Jak se nazývá kroměřížská budova, kde si můžeme vypůjčit knihy?
11. Ve městě Kroměříži žije asi 30 000 lidí. Jak se tito lidé nazývají?
12. V Květné zahradě je 244 m dlouhý průchod tvořící celou jednu stranu této zahrady. Jak se tento průchod správně nazývá?
13. V Kroměříži můžeme navštívit mnoho divadelních představení. Doplň název této budovy: Dům _ _ _ _ _ .

Naše škola

- ✚ Zakroužkuj základní školu, kterou navštěvuješ. Poznáš i ostatní školy na obrázku? Víš, jak se jmenují?

A)

B)

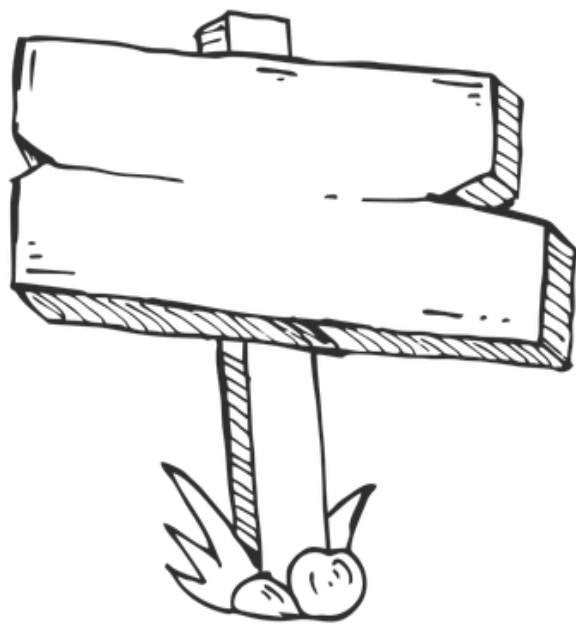

D)

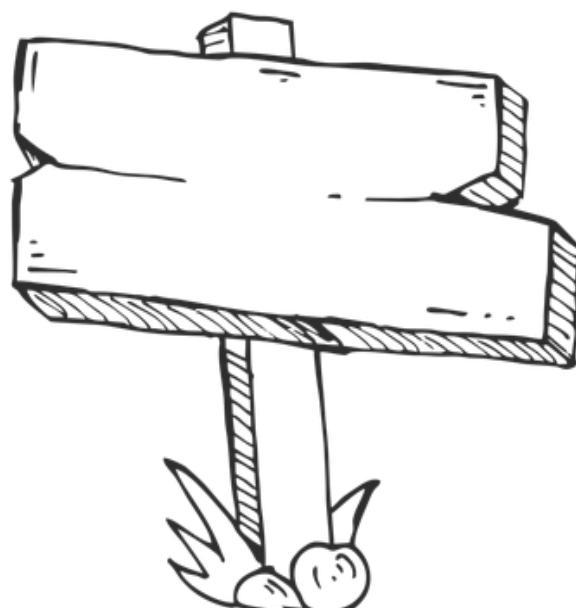
C)

- ✚ Znáš adresu svého bydliště a školy? Do prvního rozcestí napiš svoji adresu a do druhého rozcestí napiš adresu svojí školy.

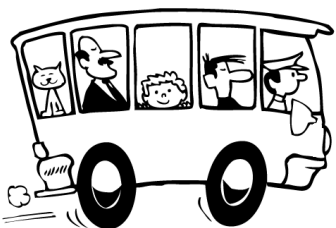

TADY BYDLÍM

SEM CHODÍM DO ŠKOLY

✚ Zakroužkuj způsob, jakým se dopravuješ do školy.

✚ Do školy chodím nejčastěji:

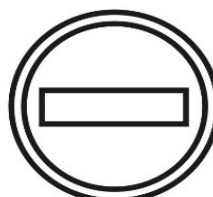
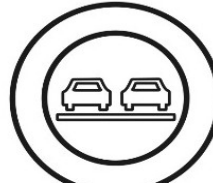
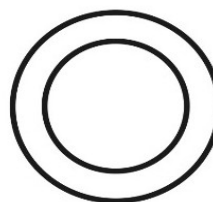
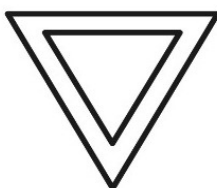
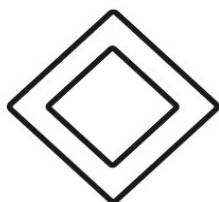
- a) s rodiči
- b) s kamarády
- c) s prarodiči
- d) sám

✚ Zodpověz následující otázku: *Co je v okolí naší školy zajímavého a pěkného?*

✚ Dokážeš nakreslit nebo vlastními slovy popsat svoji cestu do školy?

✚ Vyber a správně vymaluj dopravní značky, které potkáváš při své cestě do školy. Vzpomeneš si i na jiné?

Anagramy

- ✚ „Jsi opravdový génius? Dokážeš z těchto přeházených písmen najít správné slovo?“
- ✚ Vylušti všechny anagramy a poté je spoj s obrázky, které k sobě patří. Pozor, jedno políčko k sobě nemá obrázek.

VĚKTÁN RADZAHA

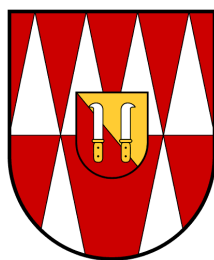
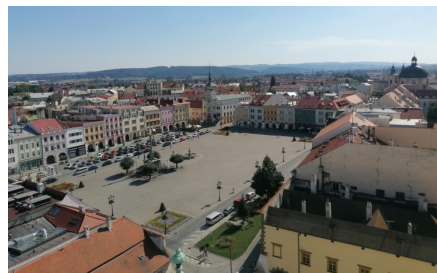
BAIRSCIUPKÝSK KÁMZE

SĚMKSTÝ KAZN

KÉLVE SMĚTÁNÍ

ZEMÁPDOKCÁ DAHRZAA

RAMVOA

Zbylé slovo: _____

Co toto slovo může znamenat? Ukaž na mapě.

Pověst o králi Ječmínkovi

V dávných dobách zvolili na Moravě nového panovníka, kterým byl pán z Chropyně. Všichni se radovali a chválili nového krále. Ten, aby poznal všechny končiny své moravské říše, objížděl zemi. Všude ho vítali s velikou slávou, lahodili mu, lichotili, nosili dary a pořádali hody. Když se pak pán vrátil na Chropynský hrad, zastesklo se mu. Zdál se příliš tichý a pustý. Nic ho netěšilo, protože toužil po zábavě. A tak poručil dvořanům, aby vystrojili hody. Páni a zemané se sjížděli do Chropyně na pěkných koních. Sjížděli se ze všech končin země, že jim sotva stačil hrad. Na hradě se poté konalo mnoho dalších veselých hodů. Pána hradu začali zajímat jen hody a bujaré veselky.

Královi již nestačilo královské jmění, a proto začal ukládat vysoké daně. Začal být krutý a jeho lid už k němu nehleděl s úctou, ale s hněvem. Královna ho často prosila, aby se polepšil a stal se zase tím hodným králem, kterým býval. Když jednou zase král vydal novou daň a královna prosila za svůj lid, král se rozzuřil a vyhnal ji z hradu ven. Královna hledala nějaké místo, kde by mohla zůstat, avšak nikdo jí nechtěl pomoci. Pouze pole ječmenu ji nabídlo svoji pomocnou ruku a královna v něm zmizela. Poté ji našly vesnické ženy a vedle ní leželo děťátko, které se jí tu narodilo. Královi synáčku dali jméno Ječmínek, na památku toho, že se narodil v ječmenu. Král se však dozvěděl, kde královna je a nechal ji i Ječmínka odvézt do odlehlé končiny. Královi se ale po čase zastesklo a chtěl, aby se královna s jeho synem vrátili. Nechal pro ně poslat. Král byl velmi překvapen, když zjistil, že královna a Ječmínek zmizeli a nikdo neví, kam se poděli. Král ihned nechal poddané hledat svoji rodinu. Nakonec se i sám král rozhodl hledat svoji ztracenou královnu a Ječmínka.

Když se král ocitl u černé jeskyně, zahlédl poustevníka, zarostlého bílými vousy. A ptal se tohoto starce, neví-li o jeho paní králové a synu Ječmínkovi. A ten mu odpověděl: „*Pro své hříchy a viny nejsi hoden své ušlechtilé manželky a svého syna. Ten napraví, co jsi pokazil. Jako ty jsi zkázou moravské země, bude on jejím požehnáním a spásou. Až se bude zdát, že nastává zhouba jeho lidu, v tu dobu přijde Ječmínek s velikou mocí, zažene nepřátele a osvobodí Moravu.*“

Král byl moc smutný a už ho nic netěšilo. Nakonec skočil do bezedné studny. Věštba poustevníka se rozkřikla po kraji. Lidé čekali na krále Ječmínka a vždy když bylo nejhůře, tak na něj mysleli, jako na příchod lepších časů.

Práce s textem

✚ V jakém městě nalezneme hrad, který patří Ječmínkovi?

- a) Kroměříž
- b) Chropyně
- c) Hulín

✚ Kde se Ječmínek narodil?

- a) V kukuřičném poli
- b) Na hradě
- c) V poli ječmenu

✚ Doplň pravdivě tabulku podle přečteného textu.

Tvrzení	Ano	Ne
Král začal lidem ukládat vysoké daně.		
Král měl rád ticho a byl samotářský.		
Královna byla zlá a utekla z hradu.		
Narozenému dětátku dali jméno Ječmínek.		
Poustevník řekl králi, kde Ječmínka najde.		
Díky Ječmínkovi měli lidé pořád naději v lepší život.		

✚ *Antonyma:* Zaměň podtržená slova z textu opačným slovem. Použité věty v ukázce najdi a podtrhni. (např. tichý – hlasitý)

✚ *Postavy:* Vypiš z textu všechny postavy, které v příběhu vystupují. Kdo myslíš, že je hlavní hrdina?

✚ *Zahraj si na detektiva!* Najdeš a zakroužkuješ v textu tato skrytá slova? Víme jen první a poslední písmeno.

J _ _ _ _ _ K K _ _ L H _ _ D V _ _ _ _ A Z _ _ Ě

✚ Kam se mohl Ječmínek s královnou ztratit?

✚ Jak to mohlo dopadnout? Vymysli nové pokračování!

ZÁCHRANA KROMĚŘÍŽSKÉ VĚŽE

Stolní hra

Pravidla hry

Důležitou památkou města Kroměříže je Arcibiskupský zámek. Když si stoupneme doprostřed Velkého náměstí, uvidíme jej v celé své kráse. Hned si všimneme jeho vysoké věže, která měří 84 metrů. V minulosti tato věž několikrát čelila velkému požáru, a poté byla znovu zrekonstruována.

Ale ne! Hoří! Zachraňte zámeckou věž! Dostaň se co nejrychleji k cíli! Uhas oheň tím, že po cestě nasbíráš alespoň čtyři kapky vody.

Pomůcky

- Figurky
- Hrací plánec
- Kostka
- 16 ks – Kvízové kartičky
- 40 ks – kartiček „Kapky vody“

Průběh hry

Hra je určena pro 2–5 hráčů od 9 let. Žáci si postaví figurky na políčko START. Začíná nejmladší hráč a dále se hráči střídají po směru hodinových ručiček. Postupuje se podle hodů čísel na kostce.

Cíl hry

Vyhrává hráč, který se jako první dostane na políčko CÍL, alespoň se čtyřmi kapkami vody. Tím hráč uhasí věž Arcibiskupského zámku a stává se zachráncem.

Příprava na hru

Vytiskneme si herní plánec, kapky vody a kvízové karty. Kapky vody a kvízové karty rozstříháme. Na druhou stranu kvízových kartiček napíšeme číslo otázky stejně jako na hracím poli (barevné kolečko s číslem např. modré kolečko s jedničkou) abychom věděli, kterou kartu budeme tahat, aniž bychom ji otočili. Dále si připravíme figurky a kostku. A můžeme začít!

Modifikace hry

1. *Počet kapek vody* – Podle obtížnosti a věku hráčů zvyšujeme nebo snižujeme počet kapek, které se musí posbírat.
2. *Obtížnost nebo obměna otázek* – Je možné vytvořit nové otázky nebo zvýšit či snížit jejich obtížnost.
3. *Vracení otázek do hry* – Pro lepší zapamatování informací mohou žáci vracet kvízové karty zpět do hry.

Jednotlivá políčka

Stoupne-li figurka na toto políčko, znamená to že:

- ✚ *Barevná políčka s čísly* – Hráč si tahá kvízovou kartičku a musí na ni odpovědět. Kvízovou kartičku přečte nahlas vždy jiný hráč druhému, tak aby dotazovaný hráč neviděl správnou odpověď. Ve čtení se hráči střídají. Pokud hráč odpoví správně může si vybrat, zda půjde dopředu *o 4 políčka nebo získá jednu kapku vody*. Pokud odpoví špatně, musí vrátit získanou kartičku s kapkou vody zpět do balíčku (pokud nějakou vlastní).

Hráč odpovídá na otázku podle čísla, na které jeho figurka stoupla. Po odehrání se kvízová kartička odkládá bokem. Toto políčko se nyní stává „obyčejným“. Pokud jiný hráč stoupne znovu na toto pole, nic se nestane, protože kartička byla již vybrána.

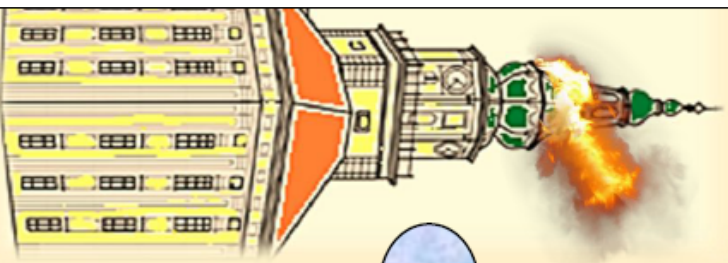
- ✚ *Šedá políčka* – Vrací hráče zpět na START.
- ✚ *Kapka vody* – Hráč získává kartičku s kapkou vody.
- ✚ *Zelené šipky* – Hráč sjede po zelené šípce na políčko, na které šipka ukazuje.
- ✚ *Oranžové políčko* – Pokud se hráč dostane do cíle bez čtyř kapek vody, vrací se na oranžové políčko a pokračuje tak do té doby, než zbylé kapky získá.
- ✚ *Obyčejná políčka* – Neznamenají nic, pouze se po nich přechází.

START

ZÁCHRANA KROMĚŘIŽSKÉ VĚŽE

Hoří! Zachraňte zámekkou věž! Dostaň se co nejrychleji k cíli! Uhas oheň tím, že po cestě nasbíráš alespoň čtyři kapky vody.

1

2

3

4

8

7

6

5

9

10

11

12

14

13

15

16

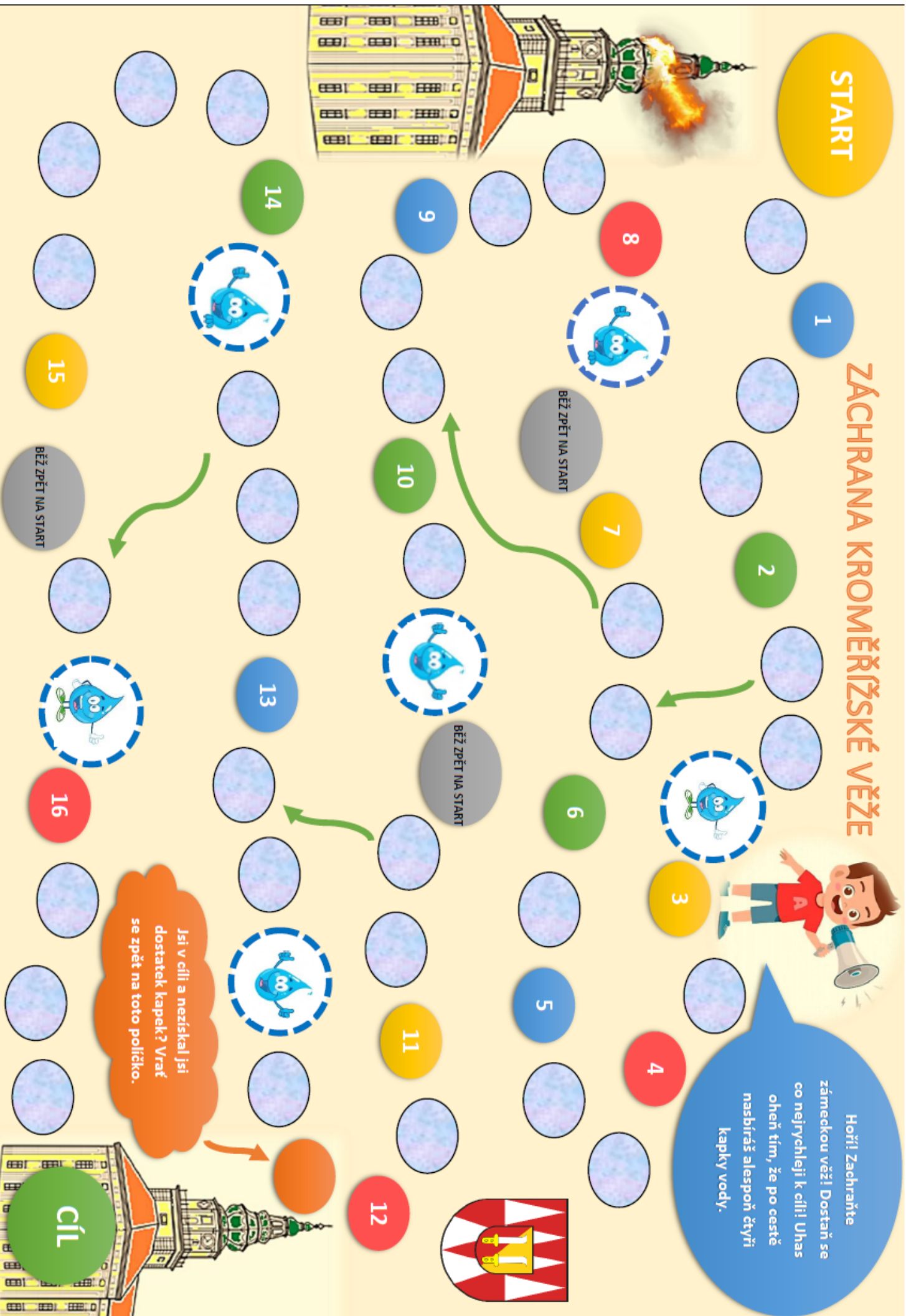
Jsi v cíli a nezískal jsi dostatek kapek? Vrať se zpět na toto políčko.

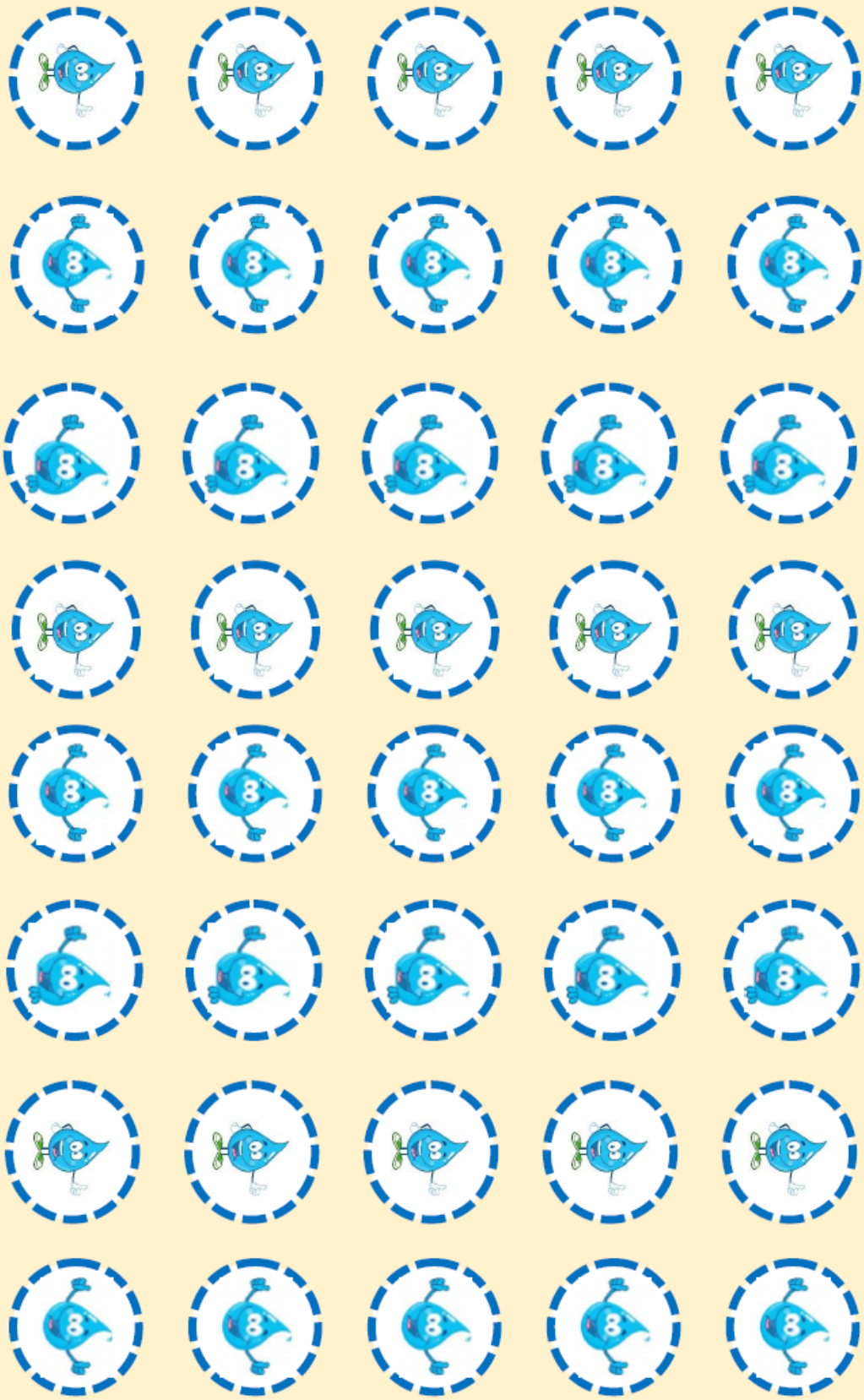
CÍL

BĚŽ ZPĚT NA START

BĚŽ ZPĚT NA START

BĚŽ ZPĚT NA START

1 Jak se přezdívá městu KROMĚŘÍŽI? a) Hanácké Athény b) Moravský Řím c) Hanácké koloseum	2 Jak se jmenuje řeka, která protéká KROMĚŘÍŽÍ? a) Vltava b) Bečva c) Morava	3 Zámek a zahrady města Kroměříže jsou zapsány na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO. Je to pravda? a) ANO, je to pravda b) NE, není to pravda	4 Jak se jmenuje starosta města Kroměříže? a) Petr Měřinský b) Jaroslav Němec c) Miloš Zeman
5 V které historické části leží město Kroměříž? a) Čechy b) Morava c) Slezsko	6 Která zvířata můžeme najít v Podzámecké zahradě? a) medvěd, liška, jezevec b) žirafa, gorila, zebra c) pavíán, makak, páv	7 Kolik asi má město Kroměříž obyvatel? a) 1 000 000 b) 28 000 c) 3 000	8 V kterém kraji leží město KROMĚŘÍŽ? a) Jihomoravský b) Olomoucký c) Zlínský

9 Razily se někdy v Kroměříži Mince? a) ANO b) NE	10 Kolik schodů má věž Kroměřížského zámku? a) 1003 b) 206 c) 55	11 Jak se jmenují dvě nejvýznamnější zahrady v Kroměříži? a) Zámecká a Květná zahrada b) Podzámecká a Vykvetlá zahrada c) Podzámecká a Květná zahrada	12 Jaké barvy má znak města Kroměříže? a) červená, bílá, žlutá b) modrá, zelená, černá c) modrá, bílá, červená
13 Jak se jmenuje škola, kterou navštěvuješ? V které ulici ji najdeš? Musí být správně obě části otázky. Název školy: Název ulice:	14 Jak se jmenuje náměstí, v jehož rohu stojí Arcibiskupský zámek? a) Malé náměstí b) Hanácké náměstí c) Velké náměstí	15 Jak se nazývá osmiboká stavba, která stojí v Květné zahradě? a) Rotunda b) Zámek c) Dům	16 Jak se jmenuje oblast, ve které leží město Kroměříž? a) Valašsko b) Haná c) Slovácko

Kartičky

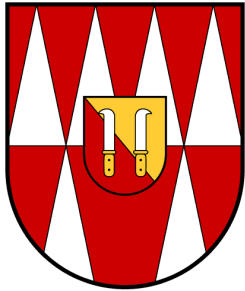
Já mám, Kdo má?

✚ Tyto kartičky můžeme využít k procvičení nových informací a poznávání památek či budov města Kroměříže.

✚ Postup

- Přiložené kartičky vytiskneme a rozstříháme tak, aby na jedné kartě bylo vždy jednou „Já mám“ a jednou „Kdo má?“
- Sedneme si s žáky do kruhu a rozdáme jim kartičky.
- Zároveň můžeme procvičovat sloveso „to have“ do anglického jazyka.
- Učitel začíná s první kartou – „Já mám státní městský znak. Kdo má Arcibiskupský zámek?“
- Žáci se dívají na své karty, pokud nějaká sedí k odpovědi přihlásí se. „Já mám Arcibiskupský zámek. Kdo má“
- Karty skládáme jako domino doprostřed kruhu.
- Učitel může doprovázet hru informacemi či krátkým povídáním o obrázcích.

JÁ MÁM / I HAVE

JÁ MÁM / I HAVE

KDO MÁ? / WHO HAS?

**Arcibiskupský
zámek**

KDO MÁ? / WHO HAS?

Velké náměstí

JÁ MÁM / I HAVE

JÁ MÁM / I HAVE

KDO MÁ? / WHO HAS?

Květná zahrada

KDO MÁ? / WHO HAS?

**Podzámecká
zahrada**

JÁ MÁM / I HAVE

JÁ MÁM / I HAVE

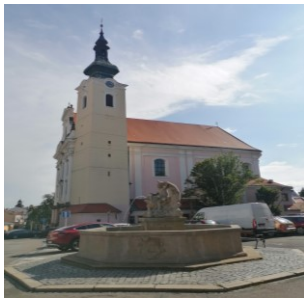
KDO MÁ? / WHO HAS?

**Chrám sv.
Mořice**

KDO MÁ? / WHO HAS?

**Kostel Panny
Marie**

JÁ MÁM / I HAVE

JÁ MÁM / I HAVE

KDO MÁ? / WHO HAS?

**Kostel sv. Jana
Křtitele**

KDO MÁ? / WHO HAS?

**Muzeum
Kroměřížska**

JÁ MÁM / I HAVE

JÁ MÁM / I HAVE

KDO MÁ? / WHO HAS?

**Knihovna
Kroměřížska**

KDO MÁ? / WHO HAS?

Dům kultury

JÁ MÁM / I HAVE

JÁ MÁM / I HAVE

KDO MÁ? / WHO HAS?

Nádraží

KDO MÁ? / WHO HAS?

Kino

JÁ MÁM / I HAVE

JÁ MÁM / I HAVE

KDO MÁ? / WHO HAS?

**Kroměřížská
nemocnice**

KDO MÁ? / WHO HAS?

**Řeka, protékající
Kroměříží**

JÁ MÁM / I HAVE

Morava

JÁ MÁM / I HAVE

Zlínská kraj

KDO MÁ? / WHO HAS?

**Kraj, ve kterém
leží Kroměříž**

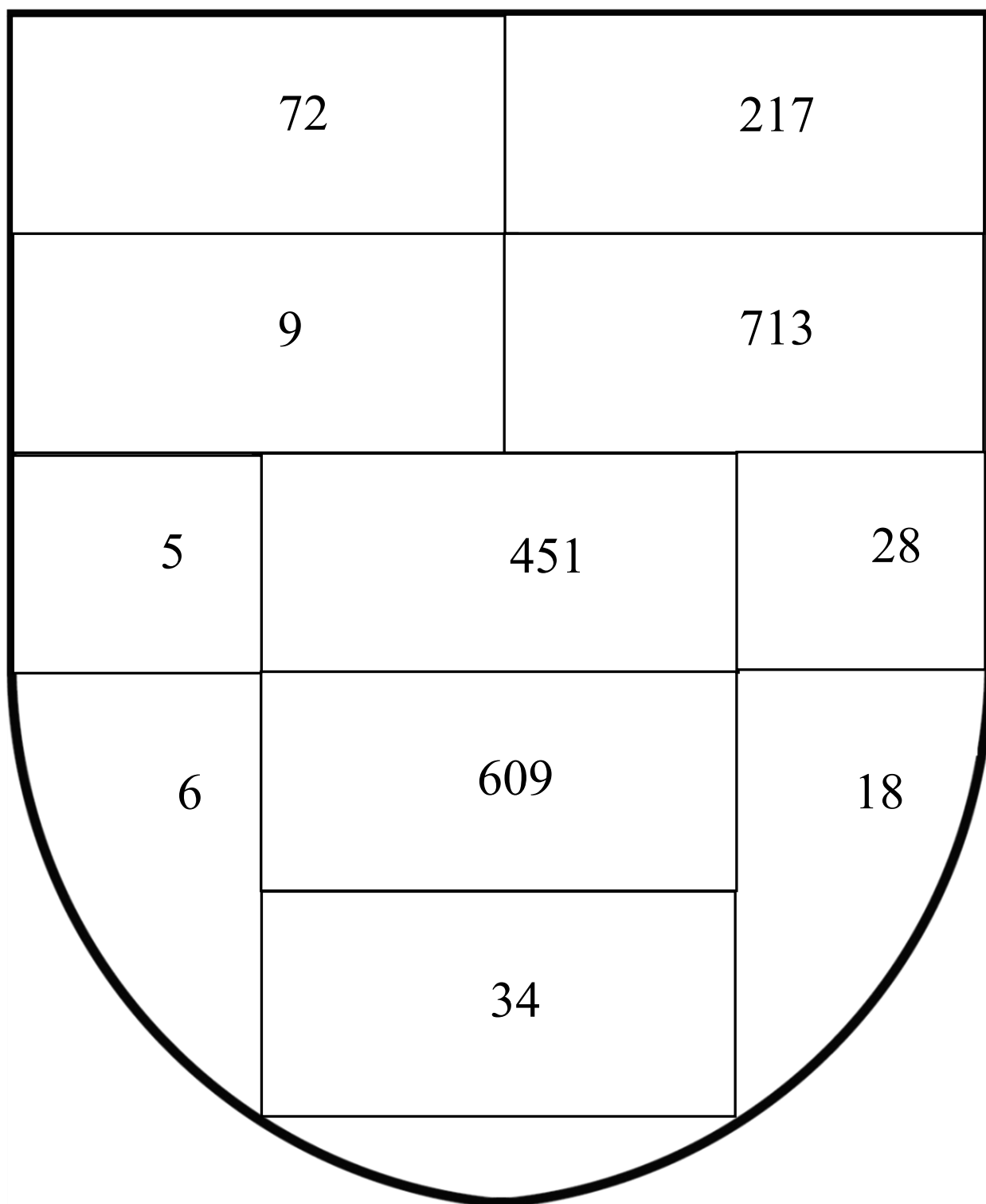
KDO MÁ? / WHO HAS?

Městský znak

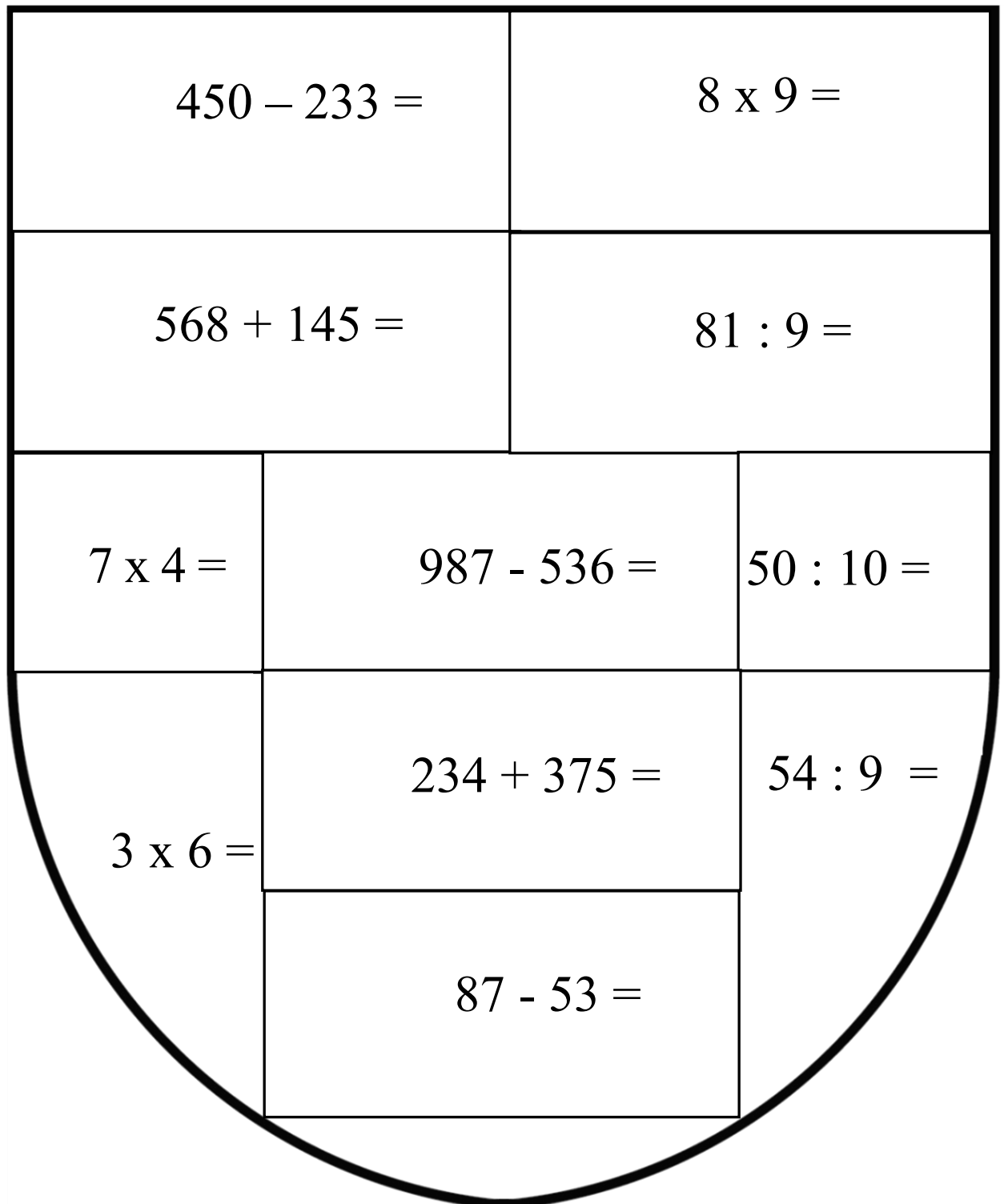
Městský znak LOTO

- ✚ Práce může probíhat skupinovou či individuální formou.
- ✚ Vytiskneme si příloženou přílohu, která má tři části. První je vzor, na který budou žáci skládat a nalepovat. Druhý vzor je městský znak s příklady. Třetí vzor je obrys městského znaku, který nalepíme na vzor s příklady, které následně společně rozstříháme. Žáci vypočítají příklady a správně je nalepí na obrys městského znaku.
- ✚ Tato skládačka funguje na principu hry LOTO.
- ✚ Z rozstříhaných částí s matematickými příklady žáci složí znak města a nalepí jej na pomocnou předlohu.
- ✚ Poté žáci tento znak vymalují správnými barvami.
- ✚ Bylo by vhodné, aby po dokončené práci proběhla debata o městském znaku a jeho symbolice. (Jak vznikl?)
- ✚ Využití při mezipředmětových vztazích – matematika a vlastivěda

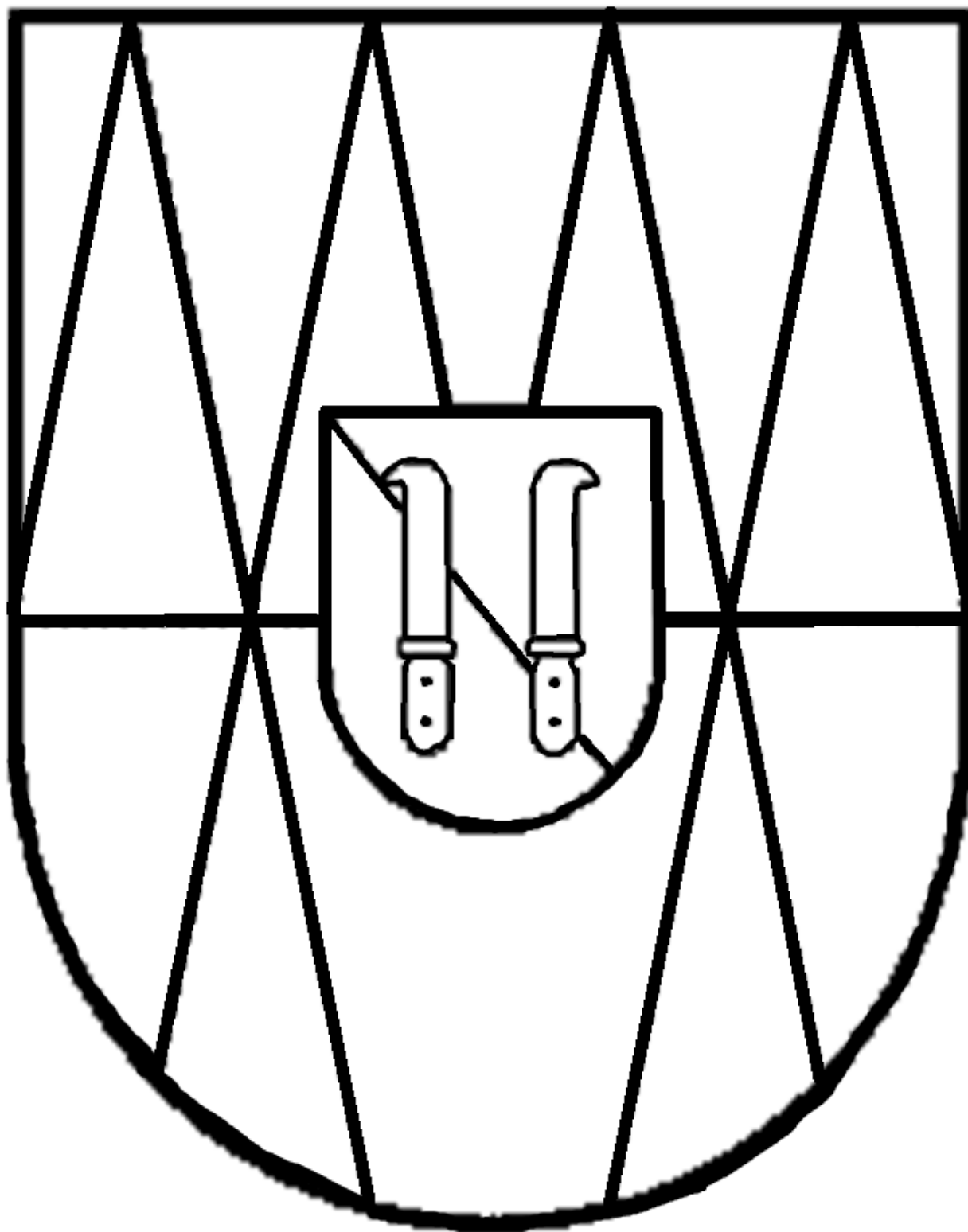
1. Městský znak – vzor, na který budou žáci skládat a nalepovat.

2. Městský znak s příklady, které budou žáci počítat – nalepit na obrys městského znaku a rozstříhat.

3. Obrys městského znaku – nalepit na vzor s příklady a rozstříhat.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Markéta Setínská
Katedra:	Katedra primární a preprimární pedagogiky
Vedoucí práce:	Mgr. Alena Vavrdová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2021

Název práce:	Regionální vlastivěda a její využití na 1. stupni základní školy – Kroměříž
Název v angličtině:	The application of regional history and geography in primary education - Kroměříž
Anotace práce:	Diplomová práce je rozdělena do tří částí, a to na část teoretickou, empirickou a praktickou. Teoretická část pojednává o základních pojmech na téma region, dále rozebírá RVP ZV, zaměřuje se na žáka primární školy a v neposlední řadě charakterizuje město Kroměříž. Hlavním cílem empirické části je zjistit a následně srovnat úroveň regionálních vědomostí žáků šestého ročníku dvou vybraných základních škol v Kroměříži. Praktická část obsahuje zásobník pracovních listů a didaktických her, které jsou určeny pro pedagogy vlastivědného vyučování.
Klíčová slova:	Region, regionální vlastivěda, město Kroměříž, didaktický test, pracovní listy

Anotace v angličtině:	The diploma thesis is divided into three parts. There is a theoretical, empirical, and practical part. The theoretical part deals with basic concepts of the region, it analyses RVP ZV, it focuses on the pupil of primary school and finally it characterizes the city of Kroměříž. The main goal of the empirical part is to find out and then compare the level of regional knowledge of sixth grade pupils of two primary schools in Kroměříž. The practical part contains worksheets and games, which are designed for teachers of geography studies.
Klíčová slova v angličtině:	Region, regional history and geography, town Kroměříž, didactic test, worksheets
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1 – Didaktický test Příloha č. 2 – Zásobník pracovních listů
Rozsah práce:	100 s. + 31 s. příloh
Jazyk práce:	Český